iyikitap

ÇOCUK VE GENÇLİK KİTAPLARI DERGİSİ

TUDEM YAYIN GRUBU

Dosya: Korsana Hayır!

Gölgesi olmayanlar

Dünyayı değiştiren kadınlar

Memleketten manzaralar

Kardeşin mi var derdin var!

Güneş yeniden doğacak

Haziran 2021 • SAYI 135
ÜCRETSİZDİR
www.iyikitap.net
ISSN 2757-8887
35
9 772757 888002

iyikitap

ÇOCUK VE GENÇLİK KİTAPLARI DERGİSİ

MERHABA,

Türkiye Yayıncılar Birliği, 20 Mayıs'ta bir basın açıklaması yaptı. "Yayıncılık Sektörünü ve Paydaşlarını Zorlu Günler Bekliyor" başlıklı bu açıklamada kağıt ve ham madde fiyatlarındaki yükselişten fuarların yapılamayışına, kitabevlerinin kapalı oluşundan dağıtım olanaklarının sınırlılığına bir dizi olumsuzluktan söz açan Birlik; alınabilecek acil önlemlerden kısaca bahsederek ilgilileri uyardı. **"Kitap okumak bir lüks değildir, temel bir ihtiyaçtır!"** cümlesiyle biten açıklamaya Türkiye Yayıncılar Birliği İnternet sitesinden ulaşabilirsiniz.*

Tesadüf o ki, bu açıklama yapıldığı günlerde biz de dergide yayımlamak üzere, konuyla yakından ilişkili başka bir başlık üzerine bir dosya çalışması yürütüyorduk. Bu sayımızda okuyabileceğiniz dosya çalışmamızın konusu "Korsan Yayıncılık". Yayıncılar başta olmak üzere yazar, çevirmen, illüstratör, editör ve kitap üretim alanında çalışan diğer tüm aktörler için, en az yukarıda bahsi geçen olumsuzluklar kadar önemli bu konuyu çeşitli yönleriyle ele almaya çalıştık.

Dosya çalışmasının yanı sıra, yine pek çok çocuk ve gençlik kitabına yer verdiğimiz Haziran sayımız, bu yayın döneminin son sayısı. Pandemi nedeniyle okurumuzla sadece dijital olarak buluşabildiğimiz bir yayın dönemini geride bırakıyoruz. Yeni yayın dönemimiz Eylül sayımızla başlayacak. Sağlıklı günlerde, iyi kitaplarla buluşmak dileğiyle!

Safter Korkmaz

* https://turkyaybir.org.tr/yayincilik-sektorunu-ve-paydaslarini-zorlu-gunler-bekliyor/

iyikitap Aylık Yaygın Süreli Yayın / Ücretsizdir. ISSN: 2757-8887
İmtiyaz Sahibi: Tudem Eğitim Hizmetleri Sanayi ve Ticaret AŞ adına İsa Aykanat
Yayın Yönetmeni: İlke Aykanat Çam
Sorumlu Yazı İşleri Müdürü: Safter Korkmaz • **Yazı İşleri:** Suzan Geridönmez
Tasarım: Burak Tuna • **Grafik Tasarım:** Nayime Serbest • **Kapak İllüstrasyonu:** Serkan Yolcu
İrtibat Adresi: 1476/1 Sk. No: 10/51 35220 Alsancak - Konak / İzmir
Tel: 0(232) 463 46 38 • **e-posta:** iyikitap@tudem.com
www.iyikitap.net iyikitapdergisi iyi_kitap

TUDEM YAYIN GRUBU

ANNE BAK!

GÖKÇE YAVAŞ ÖNAL

ÇOCUK AKLININ NASIL ÇALIŞTIĞINA AKIL SIR ERMİYOR A DOSTLAR:

HEP BİR MERAK, HEP BİR DENEME HALİ,

YAPMAA!...

Tehlike karşısında uçarak gelen ana

SONSUZ HAREKET BECERİSİ,

ÖFKE KONTROLÜ EKSİKLİĞİ,

güm güm

YAPTIKLARININ SONUÇLARINI DÜŞÜNME YOKSUNLUĞU,

YETERSİZ HİJYEN BİLİNCİ,

ANNEE BİTTİİE!

BU KADAR BASİT ÇALIŞAN BİR MEKANİZMANIN ZİHNİ NASIL OLA Kİ DİYE DÜŞÜNMÜŞLÜĞÜM ÇOKTUR.

Derin düşüncelere dalmış

Sondaj mühim

BİR DE DÜŞÜNÜRKEN PONÇİK GİBİ OLMUYORLAR MI! ZİHNİNİN İÇİNİ AÇIP BAKASIM GELİYOR.

AMA YANİ, NE DÜŞÜNÜYOR OLABİLİR? "ÇİKOLATA NASIL OLUYOR Kİ?" FİLAN GİBİ ŞEYLER DÜŞÜNÜYOR SANIYORSUN.

SONRA BİR GÜN OKUMA YAZMA ÖĞRENDİĞİNDE:

AYY NASIL TATLI YAZIYO BEBİŞİM!

NE YAZIYO Kİ?

KESİN MİNNOŞ ŞEYLERDİR

UYUYUNCA OKUYAYIM BARİ...

BAKALIM NE YAZMIŞ...

Z Z Z

HÖ?

ŞOK ŞOK

BAZEN BEN NEDEN BENİM DİYE MERAK EDİYORUM.

ÇOCUK MEĞER VAROLUŞ SANCILARI ÇEKİYORMUŞ.

HIRSIZLIĞA GÖZ YUMMA, KORSANA HAYIR DE!

Bilinçli okur için korsan büyük bir sorundur. Okuma eyleminin nesnesi kitapsa, bu eylemi yaygınlaştıracak ve sürekli kılacak da kitabın niteliğidir. Korsan, pek çok açıdan nitelikli kitap üretimini baltalayan bir hak ihlalidir.

Yazan: **Safter Korkmaz**

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 27. maddesi şöyle der: *"Herkesin kendi yaratısı olan bilim, yazın ve sanat ürünlerinden doğan manevi ve maddi çıkarlarının korunmasına hakkı vardır."*[1] 10 Aralık 1948'de Birleşmiş Milletler tarafından ilan edilen Bildirge, böylece "fikri mülkiyet haklarını" en temel insan hakları arasında değerlendirmiş bulunmaktadır.

Fikri mülkiyet haklarının korunmasına dair ilk yasal belge İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi değildir elbette. 1709'da İngiltere'de kabul edilen "Kraliçe Anne Kanunu", telif haklarını eser sahibine veren ilk yasal düzenleme olarak dikkati çeker. Bunu, 1791'de yayımlanan ve eser sahibine 10 yıl boyunca telif koruma hakkı tanıyan "Fransız Telif Hakları Yasası" izlemiştir.

Sanayi devriminin etkisiyle 1800'lü yıllar fikri mülkiyet haklarının korunması alanında ciddi gelişmelere sahne olmuştur. Tasarım, buluş, patent, marka ve benzeri, belli bir ekonomik değeri temsil eden ticari ve endüstriyel hakların korunması kaygısı bu gelişmede itici rol üstlenmiştir.

Bilim ve teknik alanındaki ilerlemelerin toplumsal örgütlenmeye yansımaları, dünyanın tüm coğrafyalarında paralel bir seyir izlemediği gibi, telif haklarının tanınması ve korunması alanındaki çabalar da farklı coğrafyalarda farklı biçim ve hızlarda ilerlemiştir.

Düşünme ve düşünceyi yayma özgürlüğü bilincinin geliştiği ve güvenceye alındığı demokratik toplumlarda, elbette bu gelişim çok daha tanımlı ve hızlı gerçekleşmiştir. Bu anlamda düşünce ve düşünceyi yayma özgürlüğü ile fikri mülkiyet hakları arasında, demokratik gelişmişlik açısından bir bağ kurmak mümkündür. Tersinden, yoğun fiziki ve zihinsel emek verilerek üretilen bilim, sanat ve yazın ürünlerini gereğince koruyamayan bir toplumun ilerleme kaydetmekte büyük güçlükler yaşayacağını da iddia etmek yanlış olmayacaktır.

1 https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/

OSMANLI'DA FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI

Ülkemizde telif ve fikri mülkiyet haklarına dair ilk yasal düzenleme 1850 tarihini taşır. Mustafa Reşit Paşa'nın, bilimsel gelişmeye önayak olmak hedefiyle, bu tarihte kurulmasını sağladığı "Encümen-i Daniş", bir tür bilimsel danışma kurulu niteliği taşımaktadır. Bu kurulun temel görevi bilimsel eserler üretmek ya da farklı dillerde yayımlanmış eserleri dilimize kazandırmaktır. Kurulun görevlerini düzenleyen tüzük (Encümen-i Daniş Nizamnamesi), telif ya da çeviri eserlerin çoğaltılması esaslarını düzenlemektedir.

1857'de ise eser sahibine ömür boyu imtiyaz, yayıncıya da elindeki basılı nüshalar tükenen dek sahiplik yetkisi veren "Telif Nizamnamesi" kabul edilmiştir. Telif Nizamnamesini, 1910 tarihli ''Hakkı Telif Kanunu'' izlemiştir. Kanun, eser sahibi ve yayımcı arasındaki ilişkileri düzenlerken14. maddesi ile çeviri eser yayımını tamamen serbest bırakmıştır.

CUMHURİYET DÖNEMİ

Hâlen yürürlükte olan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK), 5 Aralık 1951 tarihinde kabul edilmiş, 13 Aralık 1951'de Resmi Gazetede yayımlanmıştır. Türkiye'nin 1 Ocak 1952 itibariyle Bern Sözleşmesi'nin[2] 1948 tarihli tadil edilmiş metnine katılmasıyla birlikte, yeni ve uluslararası anlaşmalara uyumlu bir fikir ve sanat eserleri düzenlemesi ihtiyacı doğurmuştur. Bu amaçla Alman telif yasaları örnek alınarak, Ernst Eduard Hirsch'e hazırlatılan Kanun, bugüne dek pek çok değişikliğe sahne olmuştur. 1983, 1995, 2001, 2004, 2005, 2007, 2008 ve 2012'de gerçekleşen değişikliklerle güncel hâlini alan FSEK'in ilk maddesinin a bendi Kanunun amacını özetler: *"Bu Kanunun amacı, fikir ve sanat eserlerini meydana getiren eser sahipleri ile bu eserleri icra eden veya yorumlayan icracı sanatçıların, seslerin ilk tespitini yapan fonogram yapımcıları ile filmlerin ilktespitini gerçekleştiren yapımcıların ve radyo-televizyon kuruluşlarının ürünleri üzerindeki manevi ve mali haklarını belirlemek, korumak, bu ürünlerden yararlanma şartlarını düzenlemek, öngörülen esas ve usullere aykırı yararlanma halinde yaptırımları tespit etmektir."*[3]

KORSAN BU İŞİN NERESİNDE?

Türk Dil Kurumunun çevirimiçi Türkçe sözlüğünde korsan kelimesinin tanımlarının bazıları şöyledir: *"Başkalarının hakkını zor kullanarak alan kimse.", "İzinsiz olarak çoğaltılan (kitap, kaset vb.).", "Bir hakkı izinsiz olarak kullanan."*[4] Bu tanımların, direkt konumuza atıf yaptığı dikkatlerden kaçmamalıdır. Bilim, sanat ve yazın ürünlerini çoğaltma, işleme, yayma, eserde değişiklik yapma gibi maddi ve manevi hakların, hak sahiplerinin bilgisi ve izinleri dışında kullanılması, en basit hâliyle "korsan" olarak tanımlanabilir. Gerek fiziki gerek zihinsel yoğun çaba gerektiren, sahibinin yaratıcı emeği ile meydana gelen eserlerin, bahsettiğimiz şekilde "korsana" konu edilmesi, tartışmasız emek hırsızlığıdır.

Konuyu genelden, kültür ve eğitim yayıncılığı alanına indirgersek "korsan"; yayıncı, yazar, çevirmen, çizer, editör, kısacası kitap üretimi için emeklerini ve maddi imkânlarını seferber eden tüm paydaşların, maddi ve manevi haklarının çalınması anlamına gelmektedir.

FSEK, 1952'den bu yana yürürlükte olmasına rağmen, yakın tarihlere dek fikri mülkiyet haklarının korsana karşı korunması, herhangi bir pratik uygulamanın ya da yaptırımın konusu olamamıştır. Ancak 2004 yılında, 5101 sayılı kanunla FSEK'de yapılan kapsamlı değişikliklerle korsana karşı anlamlı adımlar atılabilmiştir. Bu ve bunu takip eden yıllarda kanunda yapılan yasal düzenlemelere, hak sahiplerinin kurduğu mesleki telif birliklerinin etkin çabaları eşlik edince, korsana karşı mücadelede önemli kazanımlar elde edilmeye başlanmıştır.

Burada devletin, kanun gücü ve kolluk kuvvetleri marifetiyle konuya müdahil olmasının, korsan ne-

2 1886 tarihli Bern Sözleşmesi, telif hakları ihlalini korsanlık olarak adlandırmaktadır.

3 https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5846&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3

4 https://sozluk.gov.tr/ (Erişim tarihi 27/05/2021)

deniyle oluşan vergi kayıplarını önleme amacını da taşıdığını belirtmekte fayda vardır. Korsan, sadece yayıncı, yazar, çizer, çevirmen gibi hak sahiplerinin değil, vergi kayıpları nedeniyle toplumun tüm kesimlerinin zararına işleyen bir gasp eylemidir.

KORSAN TÜRLERİ

- Klasik / Eski Tip Korsan: Yakın geçmişte şehir meydanlarında, caddelerde kurulan kitap stantlarıyla günlük yaşantımızın bir parçası hâline gelen korsan kitap satışı, klasik tip korsan türünün alametifarikasıdır. Meslek birliklerinin yakın takibi ve kolluk kuvvetlerinin marifetiyle artık bu tür stantlara pek rastlamıyoruz. Ama hâlâ hemen her kentte, bu işlerin yapıldığı belli başlı merkezler olduğu biliniyor.

Klasik tip korsanın mantığı, özellikle piyasada çok satan (ya da satma potansiyeli olan) kitapların (yayıncısından, yazarından, çizerinden vb.) izinsiz, gizlice çoğaltılarak (tıpkıbasım yoluyla) ucuz fiyatlarla piyasaya sürülmesi üzerine kuruludur. Bu tip korsan, sokaklardan büyük ölçüde çekilmekle birlikte, günümüzde İnternet üzerinden satış kanallarına kaymış durumdadır. İrili ufaklı pek çok sitede, sosyal medya mecralarında, hatta kimi büyük e-ticaret sitelerinde korsan kitap satışı yaygın durumdadır. Pandemi nedeniyle kitap alışverişinin İnternet ağırlıklı ilerlediği günümüzde, okuru bekleyen önemli tuzaklardan biri budur.

- Dijital / Yeni Tip Korsan: Korsanın güncel ve yaygın türlerinden biri, İnternetin ve teknolojik gelişmelerin sunduğu olanakların kötüye kullanımı sonucu hayat bulmuş durumdadır. Dijital tip korsanda çeşitli İnternet siteleri ve sosyal medya grupları gibi çevirimiçi mecralarda; pdf, epub gibi dijital formatlarda elektronik ya da sesli kitapların, hak sahiplerinin rızaları dışında yaygın dağıtımı söz konusudur. Çoğunlukla ticari çıkar elde etmeyen, kendilerini bir anlamda "Robin Hood" olarak gören İnternet kullanıcıları tarafından sürdürülmektedir yeni tip korsan. "Sanat ve bilim satılamaz, paylaşılmalıdır; bilgi özgürleşmelidir!" gibi çarpıcı retorik bir ifadeyle haklılıklarını ispata çalışan bu korsanların yanıt vermedikleri soru ise şudur: Kitap konusunda gösterilen "özgür" ve "paylaşımcı" ruh, yayıncılık sektörü bileşenlerinin yaşamlarını idame etmeleri ve nitelikli yayıncılık pratiğini sürdürebilmeleri için gereken maddi kaynakları yaratmak konusunda da gösterilecek midir/gösterilebilir mi? Yayıncılık sektöründe çalışan, sayıları on binleri bulan insan için tek gelir kaynağı, kitap satışlarıdır. Her tür korsan dağıtım, onların haklarının gasp edilmesi anlamına gelmektedir.

Son dönemde yaygınlaşan kitap okuma videoları ya da ses dosyası paylaşımları da dijital tip korsana dâhil edilebilir. Kimi zaman sosyal etkileşim elde etmek amacıyla kimi zaman da iyi niyetlerle yapılan bu tür paylaşımlar, diğer korsan türleri gibi yasa dışıdır. Türkiye Yayıncılar Birliği'nin yakın zamanda yayımladığı bir bilgilendirme yazısı, tam da bu konuya açıklık getirmektedir.[5]

- Fotokopi: Korsanın bir diğer yaygın türü de (özellikle eğitim yayıncılığında karşımıza çıkan) fotokopi yoluyla yapılandır. Basılı eğitim materyallerinin, kurgu ya da kurgu dışı eserlerin fotokopi yoluyla çoğaltılıp satılması sık karşılaşılan bir durumdur. Üniversite kampüslerinin çevrelerinde kümelenen çeşitli "fotokopi merkezleri" gibi pek çok mekânda bu iş kolaylıkla yapılabilmektedir.

- Kopyalama: Bir başka korsan türü de bir yayınevinin, telif hakları diğer bir yayınevine ait bir eseri tasarım, kapak, çeviri, metin vb. özelliklerini değiştirerek (takla attırarak) yayınlaması yoluyla gerçekleşir. Özellikle yazar telifi düşmüş (yazarın ölümü üzerinden 70 yıl geçmiş) eserlerde karşımıza çıkan bu tip korsanda, çeviri hakları ihlali ve intihaller söz konusu olmaktadır.

- Kaçak Yayın : "Kaçak yayın", yukarıda bahsettiğimiz korsan türlerinden kapsam ve biçim olarak farklılaşan ama sonuç olarak yine fikri mülkiyet haklarının gasbına yol açan bir korsan türüne verilen özel isimdir. Kaçak yayından söz açtığımızda, eser üzerinde hak sahipliği bulunan paydaşlar arasında yaşanan hak gasplarından bahsetmiş olu-

5 https://turkyaybir.org.tr/telif-haklarina-iliskin-bilgilendirme-yazisi/

yoruz. Geçmişte yayıncının, diğer hak sahiplerine bildirdiği adetten fazla baskı yapıp (kendisi ya da dışarıda anlaşmalı olduğu bir korsan dağıtımcı vasıtasıyla) satışa sürmesi yoluyla gerçekleşen kaçak yayın, günümüzde daha çok bandrol usulsüzlükleri yoluyla karşımıza çıkmaktadır. Sahte ya da farklı kitaplar için alınmış bandrollerin kullanımıyla gerçekleşen bu hak ihlalini ortaya çıkarmanın ve önlemenin yolu bandrol kontrolünden geçmektedir. Hak sahiplerinin de e-devlet üzerinden, eserleri için alınmış bandrol sayılarını düzenli kontrol etmeleri de önemli bir denetim yolu sayılmalıdır.

Kaçak yayını doğuran diğer bir önemli neden, bu yola giren yayıncının vergi kaçırma niyetidir. Telif eserlerde vergi yükü toplamda %35 (%18 KDV + %17 stopaj) gibi görünürken kümülatif olarak %42'lere ulaşmaktadır. Çeviri eserlerde ise stopaj %10 ile sınırlıdır. Yayıncı, az ya da hiç vergi vermemek adına bandrol ihlali gerçekleştirme yolunu seçebilir. Bu noktada, kanun koyucunun, telif eserlere yüklediği ağır vergi yükünü azaltmasının (hatta telif ya da çeviri fark etmez, kültür üretiminin yaşamsal bir ihtiyaç olduğunun kabulü ile tüm vergi yükünün hafifletilmesinin) yerinde olacağını ifade etmek anlamlı olacaktır.

Kaçak yayın meselesinde bir diğer zorluk, kanun koyucunun bu usulsüzlükleri, diğer korsan türlerinden farklı olarak "şahsi takip gerektiren ihlaller" kapsamına almış olmasıdır. Yayıncı ve hak sahipleri arasındaki sözleşmeye dayalı özel hukuku, buna gerekçe olarak görmektedir Kanun. Oysa korsana karşı mücadelenin, yayıncılık sektörüne emek veren tüm aktörlerin ortak mücadelesi olduğunun ve tüm bu paydaşlar bir araya gelmeden mesafe alınamayacağının altını çizmek gerekiyor bu noktada. Zaman zaman karşımıza çıkan kaçak yayın uygulamalarına karşı, tüm yayıncılar etik bir duruş sergilemek (gerektiğinde meslek örgütleri yoluyla tepki göstermek) zorundadır.

KORSANIN NEDENLERİ

Kolay para kazanma hırsı, elbette korsanın ilk ve en büyük nedenidir. Hırsız hangi motivasyonla soyguna kalkışıyorsa, korsan da aynı motivasyonla hareket etmektedir. Üstelik korsanın, sıradan hırsızlığa göre daha kolay uygulama yöntemleri söz konusudur. Kimi zaman bir fotokopi makinası kimi zaman bir bilgisayar korsan için yeterli olabilmektedir.

Bu açık gerçeği unutmadan, korsanı doğuran diğer nedenlere bakılırsa, ekonomik zorlukların ilk sırada geldiğinden söz edilebilir. Gelir dağılımındaki eşitsizlik ve özellikle genç nüfusun önemli bir kesiminin yaşadığı alım gücü zorlukları, korsan dağıtımcılar için geniş bir pazar yaratmaktadır. Okumak istediği bir kitabı ya da almak zorunda olduğu bir ders materyalini yarı fiyatına hatta bazen daha ucuza temin etme fikri, akıl çelici olabilmektedir. Dahası, son dönemde İnternet siteleri üzerinden gerçekleşen satışlar nedeniyle kimi zaman, okur, farkında bile olmadan korsan kitap almaktadır.

Alım gücü sorunlarının çözümü konumuz dışı olmakla birlikte, insanların nitelikli kitaplara daha uygun fiyatlarla erişebilmeleri adına, devletin yayıncılık sektörüne dönük destekleyici politikalar üretmesi gerekliliğinin altını çizebiliriz. Dövize endeksli kağıt ve ham madde fiyatları, yüksek dağıtım maliyetleri, yüksek vergilendirmeler kitap fiyatlarını artıran faktörlerdendir. Devletin bu maliyet artırıcı kalemlerin yükünü, yayıncılık sektörünün sırtından alması, kültür üretimini toplumun yaşamsal ihtiyaçlarından biri olarak tanımlamasıyla mümkün olacaktır.[6]

Korsanı besleyen nedenlerden biri de "bilginin özgürleşmesi ve paylaşılması gerekir" iddiasıyla hareket İnternet kullanıcısı tipidir. Yukarıda, korsan türlerinden bahsettiğimiz bölümde bu düşünce yapısına değinmiştik. Bu arkadaşlar, yapabiliyorlarsa eğer, kapitalist sistem içinde kendi yaşamlarını idame ettirdikleri mesleklerini (bakkal, kasap, doktor, mühendis vb. fark etmez) ücretsiz kamu yararına sunma hakkına sahiptirler elbette. Ancak yayıncılık sektörü çalışanlarının yaşam giderlerinin ve yayıncılık faaliyetlerinden kaynaklanan masrafların mevcut sistem tarafından karşılanmadığı durumda, onlardan tek taraflı fedakârlık beklemek ne derece "adil" ve "özgürlükçü" bir tavır sayılabilir?

OKUR VE KORSAN

Bilinçli okur için korsan büyük bir sorundur. Okuma eyleminin nesnesi kitapsa, bu eylemi yaygınlaştıracak ve sürekli kılacak da kitabın niteliğidir. Korsan, pek çok açıdan nitelikli kitap üretimini baltalayan bir hak ihlalidir. Zaten zor koşullarda yürüyen yayıncılık faaliyetlerine aktarılması gereken kaynaklara el koyan korsan dağıtımcı, okurun iyi kitaplarla buluşma sürecini kesintiye uğratmaktadır.

Sorun sadece maddi kaynak kullanımı da değildir. Yayıncılık uzmanlık gerektiren bir iştir ve hiçbir korsan, kitaba hak ettiği özeni gösteremez. Onun amacı para (ya da İnternette sosyal statü) kazanmaktır. Sattığı ya da dağıttığı eserin içeriği ya da fiziki durumu onu ilgilendirmez. Klasik tip korsanda, kötü kâğıda çamur gibi basılmış bir kitapla karşılaşmanız büyük olasılıktır. Kapağı açtığınızda, eksik ya da yırtık sayfalar bekler sizi. Kimi zamansa kapağı farklı içeriği farklı bir garabetle yüzleşirsiniz. Günümüzde İnternet satışına yönelen klasik tip korsana dönük bu tür şikâyetlere, kısa bir sosyal medya taramasıyla erişmek mümkündür.

Korsanın olmadığı, hak gasplarının engellendiği ve devletin destekleyici politikalarıyla sağlıklı işleyen bir kitap üretim sürecinde; yayıncı nitelikli kitaplar seçmeye, en iyi çevirmenlerle, çizerlerle çalışmaya, kısacası en iyisini üretmeye odaklı davranacaktır. Aynı sağlıklı işleyiş içinde daha az sorun yaşayan ve daha iyi yaşam koşullarına erişen yayın emekçileri de daha nitelikli işlere imza atacaklardır. Okurun daha nitelikli kitaplara daha uygun fiyatlarla buluşması, böylesi bir işbirliğinin sonucu gerçekleşebilir.■

6 Konuya dair daha detaylı bilgilendirme için Türkiye Yayıncılar Birliği'nin 20 Mayıs 2021 tarihli basın açıklaması okunabilir. https://turkyaybir.org.tr/yayincilik-sektorunu-ve-paydaslarini-zorlu-gunler-bekliyor/

Çocuklar Su Hoşeda EnMutlu'nun
HARİKULATEŞEM günlüklerini
okumaya BAYILIYOR!

Mizahtan beslenen hareketli öyküsüyle günümüz çocuklarının ekran bağımlılığına kısa ve tatlı bir ara verdirmeyi hedefleyen "Su Günlükleri" serisi, yeni şeyler keşfetmeye dayalı maceralar yaşatarak bu türde kaleme alınmış eserlerden farklılaşıyor.

- KOMİK OLAYLAR
- Çılgın Tiplemeler
- Matrak Çizimler

tudem
tudem.com tudemyayingrubu

KORSAN YAYINCILIK EMEĞİN VE FİKRİ HAKKIN GASBIDIR!

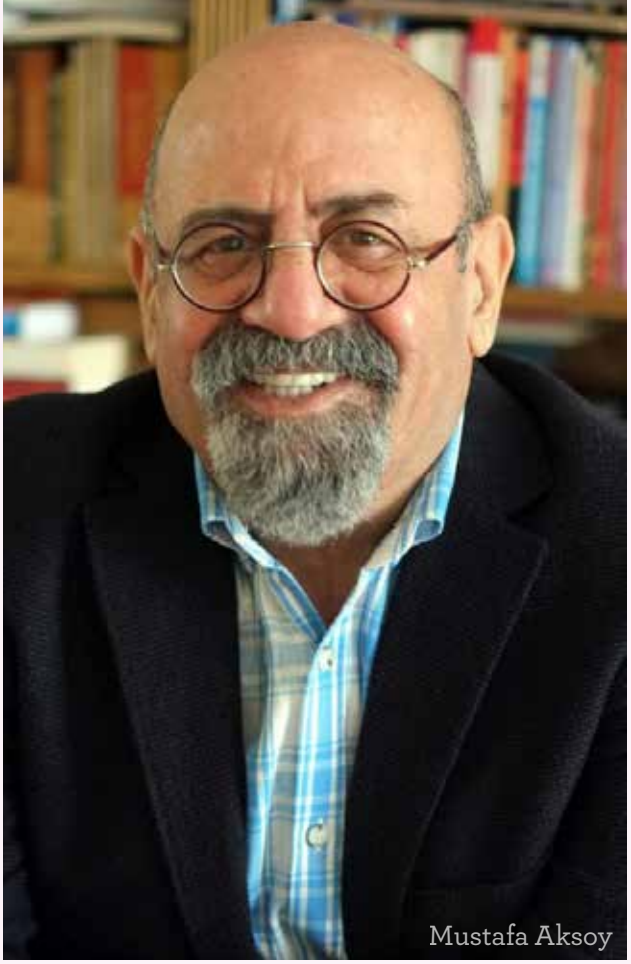
Mustafa Aksoy

Yayıncılar Telif Hakları ve Lisanslama Meslek Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Mustafa Aksoy'la korsan yayıncılık üzerine konuştuk.

İyi Kitap: *Mustafa Bey, öncelikle vakit ayırıp sorularımızı yanıtlamayı kabul ettiğiniz için teşekkür ederiz. Temel bir soruyla başlayalım: "Korsan yayıncılık" nedir? "Korsan" kime denir?*

Mustafa Aksoy: Korsan yayıncılık emeğin ve fikri hakkın gasbı, emek hırsızlığıdır. Eser sahibinin, çizerin, yayıncının, editörün, grafikerin, ressamın tüm çalışanların emeğinin gasbıdır. Kaldı ki vergi ve istihdam kaybıdır, refahtan çalınan bir paydır.

İK: *Bize Yönetim Kurulu Başkanlığı görevini yürüttüğünüz YAYBİR'den ve etkinliklerinden kısaca bahsedebilir misiniz? Okurlarımız, YAYBİR'in korsanla mücadele tarihini de merak edeceklerdir.*

MA: Adından anlaşılacağı üzere, YAYBİR (Yayıncılar Telif Hakları ve Lisanslama Meslek Birliği) 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun kendisine verdiği yetkilerle üyelerinin toplu olarak mali haklarını takip etmek, üniversitelerde ve diğer okullarda ödünç verme yoluyla içerik paylaşımı yapan birimlerin lisanslanmasıyla üyelerinin gelir elde etmesini sağlamak, içerikleri fotokopi yoluyla kısmi olarak çoğaltan her birimi lisanslayarak kontrol altına almak ve mali haklarının kaybını önlemek, izinsiz her türlü üretim ve çoğaltımların önüne geçmekle yükümlüdür.

Bu anlamda faaliyet alanlarımızı:

1- Lisanslama ve mevzuat çalışmaları

* Şubat 2019'da YAYBİR'in etkin çabaları ve katılımıyla kurulan 7 Meslek Birliğinin (4 Yayıncı Meslek Birliği ve 3 Eser Sahibi Meslek Birliği) yer aldığı Ortak Lisanslama Platformu çeşitli üniversite ve kütüphane sorumlularını davet ederek Üniversite ve Kütüphaneler Lisanslama Çalıştayı'nı Şubat 2020 tarihinde gerçekleştirdi.

* 2020 yılında tarihinde ilk kez belirlediği lisanslama tarifelerini Telif Hakları Genel Müdürlüğü'ne ileten YAYBİR, OLP düzeyinde hazırlanan 2021 ortak tarifesinde de öncü bir rol üstlendi.

* OLP'yi oluşturan meslek birliklerinin hukukçuları

ve diğer profesyonellerinin yaptığı çalışmalar sonucunda lisans sözleşme taslakları ve yetki belgeleri hazırlandı.

* Hâlen lisanslama yapmayı planladığımız üniversite ve kopyalama merkezleriyle görüşmelerimiz devam etmektedir.

* Birliğimiz, salgın döneminde zor durumda kalan yayıncı ve diğer hak sahiplerine mütevazı bir destek olması adına çalışmalarını hızlandırdı ve İngiliz telif birliği CLA ile devam eden ikili anlaşmamız kapsamında tarafımıza nakledilen telif bedellerinin dağıtımına Mayıs 2020 tarihi itibariyle başlayarak ülkemizde ilim-edebiyat alanında yurtdışı telif bedellerini dağıtan ilk Meslek Birliği oldu.

* Bir önceki dönemde yasalaşmasını beklediğimiz Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun beklentilerin aksine yasalaşmaması nedeniyle lisanslama dâhil, bir önceki dönem gerçekleştirmeyi düşündüğümüz pek çok faaliyet sekteye uğradı. Bu konuda Genel Müdürlük ve Bakanlık düzeyinde çeşitli temaslarımız oldu ve olmaya devam edecek.

2- Korsanla mücadele

* Türkiye genelinde tüm İl ve İlçe Emniyet Müdürlükleri, Milli Eğitim Müdürlükleri, Vergi Daireleri, Belediyeler, Üniversiteler, Sosyal Güvenlik Kurumları, Jandarma Komutanlıklarına denetimlerde gereken desteğin sağlanması yönünde uyarı ve bilgilendirme amaçlı yazılar tüm yıla yayılacak şekilde ve her yıl düzenli olarak gönderilmektedir.

* Meslek Birliğimize ulaşan ihbarlar neticesinde ilgili ilin Valilik ve İl Denetim Komisyonlarına izinsiz fotokopi, bandrolsüz kitap, usulsüz bandrol kullanımı ve sertifika denetimi yapılması için gerekli başvurular yapılıp, ilgili denetimlerin yapılması sağlanıyor.

* Dijital korsanla mücadele kapsamında İnternet sitemiz üzerinden üyelerimizin kullanımına sunulan "Uyar – Kaldır" bağlantısının yanı sıra Meslek Birliğimize gelen ihbarlar titizlikle inceleniyor. Site yöneticilerine gönderilen ihtarnameler ile sitelerden korsan içeriklerin kaldırılması sağlanıyor. Sosyal medya uygulaması Instagram üzerinden korsan ve fotokopi kitap satışı yapan, Facebook üzerinden pdf kitap linki paylaşan gruplara ve kişilere ihtarlar yapılarak paylaşımların durdurulmasını sağlanıyor.

* 2020 yılında ortaya çıkan covid-19 salgını nedeniyle birlikte evlerde geçirilen zamanın artması, insanları daha fazla kitap okumaya yöneltmesiyle birlikte, alışveriş alışkanlıklarının değişmesi, online alışverişe doğru artan yönelim beraberinde başka sorunlar getirdi. Türkiye'nin önde gelen online satış sitelerinde korsan kitap satışlarının yapıldığına dair Meslek Birliğimize ulaşan bildirimler anında değerlendirilerek ve gerekli iş birlikleri yapıldı ve çok sayıda korsan kitap satıcısının faaliyeti durduruldu. Satış siteleri üzerinden faaliyet yürüten mağazaların kapatılması sağlandı.

Tüm bu çalışmalar sonucunda 2020 yılında kültür, akademik, ithal ve fotokopi başlıkları altında gerçekleştirdiğimiz 147 baskında toplam 466.758 adet korsan materyale el konuldu.

* İzinsiz fotokopi ile mücadele: 2020 Fotokopi Kampanyası, Şubat – Aralık ayları arasında gerçekleştirildi. Ankara, Şanlıurfa, Van, Malatya, Sivas, Samsun, Adana ve Kırşehir olmak üzere toplam 8 ilde Meslek Birliğimizin avukatları ve İl Denetim Komisyonları tarafından organize edilen 60 baskın gerçekleştirildi. Bu baskınlarda; 532 fotokopi kitap, 7 flash bellek, 52 hard disk olmak üzere toplam 591 korsan materyal ele geçirildi.

* Akademik kitapların (fotokopi dışında) korsanına karşı yürütülen mücadelede, 2020 yılı içerisinde İstanbul ve Ankara'da çoğunlukla depo, matbaa ve yayınevlerine gerçekleştirilen toplam 13 baskında 31.572 kitap, 11.980 adet kitap kapağı, 107.442 adet forma ve 5 adet makine olmak üzere 150.979 adet korsan materyale el konulmuştur.

* Kurgu/kurgu dışı kitapların korsanına karşı yürütülen mücadelede İstanbul, Ankara, Bursa, Gaziantep, Eskişehir olmak üzere 5 ayrı ilde 31 baskın gerçekleştirildi. Bu baskınlarda 69.686 kitap, 3.000 kitap kapağı, 15.000 forma ve 170 kalıp olmak üzere toplam 87.856 korsan materyal ele geçirildi.

* İthal kitapların korsanına karşı yürütülen mücadelede İstanbul'da Akmar ve Özdemir Marmara çarşılarına, Ankara'da Olgunlar Çarşısı'na düzenlenen 17 baskında 180.919 ithal kitap ve 4.567 kitap kapağı olmak üzere toplam 185.486 korsan materyale el konuldu.

* Tasnif aşamasındaki kitaplar: Yukarıda saydığımız baskınlar haricinde, İstanbul ve Ankara'da gerçek-

leştirilen 26 baskında 41.846 adet korsan kitap ele geçirildi. Yakalanan kitaplar için tasnif işlemleri devam etmektedir.

* Dijital alandaki takiplerde ise "Uyar – Kaldır" sistemi dışında tespiti yapılan izinsiz e-kitap yayınlayan İnternet sitelerine ihtarname gönderilmesi işlemlerine devam edildi. 2020 yılı içerisinde gerek üyelerimizden gelen ihbarlar gerekse Meslek Birliğimizin yaptığı araştırmalar sonucunda çok sayıda kitabın dijital ortamlarda korsan olarak erişime sunulduğu tespit edildi ve kaldırılması için ihtarname gönderildi. "Uyar – Kaldır" ihtarlarına uymayan çok sayıda site, savcılık kanalıyla erişime engellendi.

Hakkında işlem yapılan site ve kitapların listesine YAYBİR İnternet sitesinden ulaşabilirsiniz. (https://www.yaybir.org.tr/wp-content/uploads/2021/01/2020-Yilinda-Hakkinda-Islem-Yapilan-Siteler-1.pdf)

İK: *Korsan yayıncılığa karşı yasalar, yayıncıları yeterince koruyabiliyor mu? Kanun koyucu meseleye nasıl yaklaşıyor? Korsanla mücadele pratiğinde, bu alanda eksikler yaşanıyor mu?*

MA: Meseleye yasa bazında baktığımızda genel olarak sıkıntı yaşadığımızı söyleyemem ama deneyimli ve uzman kadro eksikliği her yerde olduğu gibi burada da ciddi sorun.

* Uzman mahkemeler olmasına rağmen bu alanda uzman hukukçular yok denecek kadar azdır.

* Aynı sıkıntılar savcılık boyutuyla da yaşanmakta, uzmanlaşma bir türlü gerçekleşmemektedir.

* Bu mücadele ağırlıklı İl Denetim Komisyonları vasıtasıyla yürütülmekte birlikte teknik olanaksızlıklar zaman zaman ciddi sıkıntı yaratmaktadır.

* İl Denetim Komisyonu'na SGK ve Maliyeden de uzman bulunmalıdır. Korsan kitap üretim ve satışının yasa dışı ticari bir faaliyet olduğu, kötü çalışma koşullarında ve sigortasız işçi çalıştırıldığı, SGK prim ve maliye açısından da vergi kayıpları olduğu gerçeğinden hareketle komisyonlarda SGK ve Maliyeden temsilcilerinin yer alması çok önemlidir. Ayrıca prim ve vergi kaybına neden olan faaliyetlerin sonucu ağır olması nedeniyle korsancılara ciddi darbe vurulacaktır.

İK: *Yakın geçmişte korsan kitap deyince sokak başlarına, kent meydanlarına kurulan stantlar gelirdi akla. Korsanla mücadele ivme kazandıkça korsan yayıncılık da çeşitlendi ve farklı biçimlere büründü. Bugün nasıl yapılıyor korsan yayıncılık? Türleri nelerdir?*

MA: İşin açığı korsancı bizden hep bir ya da iki adım önde olacak gibi görünüyor. Mesele burada aradaki farkın açılmasını engellemekte. Teknoloji geliştikçe, değiştikçe bu değişim ve gelişime çok hızlı ayak uyduruyorlar. Üretim ve dağıtım/satış ilişkilerini/biçimlerini çok hızlı değiştiriyorlar. Yeni üretim ve satış kanalları yaratıyorlar. Bu kanallardan birisi elektronik ticaret ortamları. Burada sanal mağaza kiralayıp korsan kitabın satış ve dağıtımını yapabilmektedirler. Burada satılan kitabın korsan olup olmadığının tespiti ise oldukça zor olmakta ve korsan olduğu tespit edilen bu kitapların delil sayılabilmesi oldukça meşakkatli bir süreç gerektirmektedir.

İK: *İnternet ve akıllı cihazların yaşamımızda kapladığı yer malum. Sanal dünya, korsanlar için önemli olanaklar sunan bir yer. Korsanla mücadele, bu alanda ne durumda? Yasal düzenlemeler yeterli mi? Teknik olarak, takip ve denetimi zor bir mecra olsa gerek İnternet.*

MA: Evet zor olmakla birlikte imkânsız da değil.

* Fiziki korsan kitapların satıldığı elektronik ticaret ortamlarındaki satışı denetleyebilmek, yapanlara caydırıcı cezaların verilmesini sağlamak kısmen daha kolay. Bu anlamla ilgili ticaret kanallarının yöneticileri ile korsan kitap satışını engellemek için bir dizi toplantı yaptık. Özellikle kitabevlerinin kapandığı, İnternet satışlarının arttığı bu pandemi döneminde bu işi nasıl engelleriz, ticareti engellemeden ve yasaları, rekabet hukukunu çiğnemeden ne gibi kurallar getirilebilir, konusunu görüştük. Kendileri başlangıçta konuyu çok önemsememişlerse de olaya vakıf oldukça ve sonuçlarını gördükçe meslek birliği olarak bizlerle daha sıkı işbirliğine gitmeye başladılar. Sanal dükkan açmak için kurallar getirildi, kural ihlallerine ilişkin yaptırımlar tanımlandı.

* İşin diğer boyutu içeriklerin sosyal medyada izinsiz paylaşımı konusunda da ciddi takip ve bu işi yapanların ve özellikle ticaretini yapanların bir bedel ödemesi için avukatlarımız tüm olanakları kullanarak çalışmaktadır.

İK: *Son günlerde İnternette telif haklarının takibinin, çeşitli hukuk firmalarınca kötüye kullanıldığına dair şikâyetler çoğaldı. "Uyar – Kaldır" sistemi işletilmeden, söz konusu İnternet sitesinin niteliği vb. gözetilmeden davalar açıldığı, uzlaşma adı altında yüksek tazminat bedelleri istendiği iddia ediliyor. Siz bu süreci nasıl değerlendiriyorsunuz? Sorunun bu yönünde de denetleyici bir mekanizma gerekli değil mi? Meslek örgütleri burada aktif rol üstlenmeli mi?*

MA: Hakları ihlal edilen, mağdur olan mali hak sahibi gerçek ya da tüzel kişi üyemiz ise biz meslek birliği olarak zaten onun tüm haklarını korumakla yükümlüyüz. Bunu yaparken de korsanla mücadele bölümünde de anlattığımız üzere "uyar kaldır"la başlayıp dava aşamasından önce uzlaşma mekanizmasını devreye sokmak gibi tüm yolları tüketiyoruz. Dava açmak daha sonra geliyor.

Sözünü ettiğiniz "İnternet sitesinin niteliği" ne olursa olsun istisna söz konusu değilse izinsiz içerik kullanmamalı. Bu haksız kullanım aslında onun "niteliği"ne de zarar vermektedir.

Yüksek tazminat bedellerinin ne olduğunu bilmiyorum ama sözü edilen bedeller bilirkişiler tarafından elde edilen ticari kazanca göre belirlenmekte. Maddi ya da manevi hakka verdiği zarar oranında tazminat talep edilmektedir. Sorunuzdaki yüksek tazminat talep eden taraf hiç olmadık ama bu bedelin ne olacağına sonuçta mahkeme karar veriyor.

İK: *Bu söyleşiye hazırlanırken, İnternette pek çok "e-kitap" grubu olduğunu gördük. Farklı formatlarda (pdf, epub vb.) her türden elektronik kitabın ve sesli kitapların ücretsiz ve yaygın dağıtıldığını gözlemledik. Bu tür yüzlerce grup, site vb. yer var. Buralarda aktif olan insanlar, bir kaç argümanı sıklıkla tekrar ediyorlar. Diyorlar ki; "Satış yapmıyoruz, para kazanmıyoruz, korsan değiliz.", "Baskısı olmayan, tükenmiş kitapları paylaşıyoruz, bu korsan yayıncılık sayılmaz.", "Kitabın girişine uyarı yazısı ekliyoruz, sorumluluk indiren kişidedir.", "Yayınevleri aslında bize teşekkür etmeli, onların reklamını yapıyoruz. Bizim dağıtımlarımız onlara zarar vermiyor aksine satışlarını artırıyor." vb. vb...*

Haklılar mı, ne dersiniz?

MA: Yavuz hırsız ev sahibini bastırırmış. "*Bizim dağıtımlarımız onlara zarar vermiyor aksine satışlarını artırıyor,"* diyenlerin arasında para verip hiç kitap alan var mı acaba?

Satış yapsın ya da yapmasın, iyilik amaçlı içerik paylaşımına bırakın eser ya da mali hak sahibi karar versin. Böyle bir şeyi yapmak istese eserlerinin baskısı yoksa, yayımcı da tekrar baskı yapmıyorsa ve mali hakları tamamen kendisine geçmişse eser sahibi bu içerikleri açık erişime açabilir. Bu hak sadece yetki sahibindedir.

Eserlerin, İnternette farklı formatlarda ücretsiz ve yaygın dağıtımının olması ve bunun insanlarımızca savunulması karşısında onlara "SEN BU DEĞİLSİN! KORSAN KİTAP ALMA SUÇA ORTAK OLMA", "SEN BU DEĞİLSİN! KORSAN KİTAP İNDİRME SUÇA ORTAK OLMA" ya da "SEN BU DEĞİLSİN! FOTOKOPİ KİTAP ALMA SUÇA ORTAK OLMA" denmeli.

İK: *Yine İnternet üzerinde yeni yeni yaygınlaşan bir akım dikkat çekiyor. Sosyal medyada ve bazı video paylaşım sitelerinde "kitap okuyan" kullanıcılar var. Bazen resimli bir çocuk kitabı bazen bir güncel roman, bu okuma eyleminin öznesi olabiliyor. Bu*

konuda yasal durum nedir? Bu tür paylaşımlar için izlenmesi gereken bir prosedür var mı?

MA: Kitabı tanıtım amaçlı ve birkaç paragraf okuyarak okuyucuda ilgi doğuracak yöntemler dışında paylaşım sitelerinde video yayımlamak doğru değil ve hak ihlalidir.

Bir okuma eylemi yapıyor isen bunu alenileştirmek doğru değildir. Kitap kulübü kurarsın ya da mevcut birine üye olursun, yasal bir nüshasını edinirsiniz ve o kitabın okumasını yapar, yine o kitap hakkında düşüncelerinizi, algılarınızı birbirinize aktarırsınız bu bir okuma eylemidir. Ama bu kitabı sesli kitap hâline getirip, kamera karşısında okuyup sosyal medyada okuma eylemi olarak paylaşmanız bir hak ihlalidir.

İzlenecek tek yol eser sahibinden ya da mali hak sahibinden izin almaktır. Bunun dışında o eserin anonim ya da telif dışı kalmış olması gerekir.

İK: *Korsan yayıncılıkla mücadele, kamuoyunda büyük ölçüde yayınevi sahiplerinin ticari bir sorunu olarak algılanıyor. Oysa telif yasaları sadece yayınevi sahiplerini değil yazar, çevirmen, illüstratör gibi kitap üretiminin tüm bileşenlerinin maddi ve fikri mülkiyet haklarını koruyor. Bu noktada korsana karşı mücadeleyi, kitaba emek veren tüm bileşenlerin ortak gündemi hâline getirmeyi başarabildi mi YAYBİR sizce?*

MA: Ne yazık ki cevabım kısmen EVET, kısmen HAYIR. Bunun için mücadele ettik ve etmeye de devam ediyoruz. Eser sahibi meslek birlikleri ve çevirmen meslek birlikleri ile meseleyi ortaklaştırmayı başardık sayılır. Eserin her türlü korsanına, izinsiz içerik paylaşımına ve hak ihlallerine karşı bir birlik oluşturduk, diyebilirim.

Asıl sorun sözünü ettiğiniz "yayınevi, yazar, çevirmen, illüstratör gibi kitap üretiminin tüm bileşenleri" derken okuyucuyu unutmuşsunuz. Okuyucu da bu sürecin önemli, nihai parçası ve bu ihlallerin devam etmesi durumunda çölleşen kültür ikliminin sonuçlarıyla bu kesim/okuyucu da ciddi biçimde yüzleşmek durumunda kalacak ve nitelikli esere ulaşmakta sorun yaşayacak.

İK: *Az önceki soruyla bağlantılı olarak, kitap üretimine çeşitli biçimlerde katkıda bulunan meslek gruplarının, telif hakları söz konusu olduğunda zaman zaman yayınevleriyle anlaşmazlıklar yaşadıklarını biliyoruz. Kitap üretiminde rol alan aktörlerin fikri mülkiyet haklarının güvence altına alınması ve bunun maddi karşılığının, zamanında ve günün yaşam koşullarına uygun düzeyde ödenmesi korsanla mücadelenin önemli bir ayağı sayılmaz mı?*

MA: Eğer burada yazarların, çizerlerin, ressamların, grafiker, editör, yayın yönetmeni gibi bileşenlerin haklarından söz ediliyorsa ki buna yayımcı haklarını da dâhil etmek gerekir; taraflar arasındaki bu ilişkileri düzenleyen, hak kayıplarını engelleyecek kurallar koyan 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) var. Sizin deyiminizle "**fikri mülkiyet haklarının güvence altına alınması"** tarafların yasaya ve kurallara uygun telif sözleşmesi yapması ve tarafların sözleşmelere uymasıyla mümkündür. Kurallara uyulması telif hakları ihlalini de önleyecektir.

"Günün yaşam koşullarına uygun düzeyde ödenmesi" konusu aslında çok muğlak. Yayıncı telif bedelini hesaplarken perakende satış fiyatı üzerinden bir yüzde ile hesaplar. Sözleşmeye konulan bu oranda taraflar mutabık ise anılar yöntemlerle hesaplanan telifin ödemesi yayımcı tarafından yapılır. Burada telifi arttırıp azaltacak eserin tirajıdır. Telif tutarının günün yaşam koşullarının altında ya da üzerinde seyretmesini satış belirler.

İK: *Bandrollerin usulsüz kullanımı yöntemiyle (ya da bazı başka yöntemlerle) kimi yayıncıların yazar, çevirmen, illüstratör gibi yayın emekçilerinin telif haklarını ödememe yoluna gittiklerini biliyoruz. Yakın zamanda kaybettiğimiz değerli yazarımız Adalet Ağaoğlu, bir söyleşisinde, ara ara yayınevi değiştirmesini böylesi süreçlere borçlu olduğunu ima eden bir açıklama yapmıştı. Bir kaç yıl önce yine ünlü bir yazarımız benzeri bir haksızlığa maruz kaldı ve bir kaç günlük sansasyon sonrası, sanki hiç yaşanmamışçasına konu gündemden kalktı. Yaşananlar korsan yayıncılık kapsamında ele alınması gereken bir sorun değil mi sizce? Kanun koyucunun yasal yaptırımları bir yana, yayıncılık dünyası bu tür olumsuz örnekleri nasıl ele almalı? Meslek örgütlerinin bir yaptırımı olması gerekmez mi bu olaylarda?*

MA: Bandrol uygulaması yayıncılık dünyasına kural getirdi. Devletin mali yollarla yapamadığını, yayın

sektörü bandrol ile gerçekleştirmek için uğraşmaktadır.

Yayımcı bandrolü alırken birçok belge sunmak zorunda. Bunlardan bir tanesi de eser sahibi ile yapılan sözleşmedir. Yayımcının ilgili kitaba ilişkin kaç adet bandrol alabileceği sözleşmede yazmakta ve bandrol veren kurum da burada yazan miktara göre bandrol vermektedir. Ayrıca bu bandrolün hangi kitap için alındığı ve bu kitabın hangi matbaada basıldığına ilişkin matbaadan alınan belge bandrol uygulanmasının önemli bir detayıdır.

Tüm bu önlemlere rağmen usulsüzlük yapıp eser sahibinin hakkını gasp etmek korsan tanımı içinde elbette yer alır. Ancak bu hiçbir şekilde kimsenin *"Bandrollerin usulsüz kullanımı yöntemiyle (ya da bazı başka yöntemlerle) kimi yayıncıların yazar, çevirmen, illüstratör gibi yayın emekçilerinin telif haklarını ödememe yoluna gittiklerini biliyoruz,"* cümlesini bir genelleme olarak sunmasına haklılık kazandırmaz.

Haksız yollarla hak ihlallerine sebep olan, eser sahibinin hakkını gasp eden yayıncı olur ise ve bu durum mahkemelerce de tespit edilip suç kesinleşmiş ise meslek örgütlerinin elbette yapacakları şeyler vardır. Ancak isnat edilen suç mahkemelerce tespit edilip kesinleşmeden meslek örgütleri herhangi bir yaptırımda bulunamaz. Meslek örgütleri kendisini yargı yerine koyamaz.

İK: *"Korsan da aynı kağıda, aynı kitabı basıyor ama orijinalinin yarı fiyatına satıyor. Neden aynı şeye daha fazla ödeyeyim? Korsan bundan para kazandığına göre, yayıncılar hayli hayli kazanıyor!" Korsan kitapla ilgili tartışmalarda sıkça duyulan itirazlardan biri bu. Gerçekten durum bu mu? Yayıncılar bizi kandırıyor mu?*

MA: Çalıntı eşyaların satıldığı dükkanlar vardır ve burada bir çok marka ürün dip fiyatlardan satılır. Alıcı da bunun çalıntı mal olduğunu bilir ve ona göre alır. Bu ticarette dükkân sahibi de para kazanır. Burada asıl mesele satılan malın çalıntı mal olması, dükkan sahibinin ne kadar kazandığı değil.

Korsan kitap üreten ve satanın telif, grafiker, ressam ve çizere para ödemediği, SGK primi, vergi gideri olmadığı, toptancı, aracı için bir şey ödemek zorunda kalmadığı ve hiç riski olmadığı göz önüne alındığında bu itirazı anlamsız buluyorum.

Yayıncı elbette para kazanacak. Para kazanacak ki yaptığı işi sürekli hâle getirsin. Yazarına, çizerine, ressamına, grafikerine, çalışanlarına haklarını verebilsin, üretim ve işletme maliyetlerini, vergisini SGK primini ödeyebilsin. Yayımcılık da tıpkı diğer meslekler gibi bir amme hizmeti, sosyal faaliyet olmayıp az ya da çok elbette bir getiriyi hedeflemektedir.

Yayıncılık yapan bir işletme ya da şahsın tüm kurallara uyması durumunda elde edeceği kâr hasılatın % 10- 15'i civarındadır. Yayımcılık tüm riskleri üzerine alan, tahsilat ve satış garantisi olmayan bir iştir.

İK: *Bir önceki sorudan devamla, kitap fiyatları (daha doğrusu insanların alım gücü nedeniyle yaşadıkları ekonomik güçlükler), korsan yayıncılığı var eden sebeplerden biri mi? Devletin kültür üretimi süreçlerinde, sadece yasa koyucu ve kolluk gücü rollerinin dışında sorumluluk üstlenmesi gerektiğini düşünüyor musunuz? Örneği baskı, kâğıt ve dağıtım giderlerinin denetimi ve sınırlandırılması (hatta belki kimi sübvansiyonlarla desteklenmesi) gibi uygulamaların, korsanla mücadele süreçlerine katkı sunacağını söyleyebilir miyiz?*

MA: Evet, insanların alım gücünün düşük olması korsan yayıncılığı var eden sebeplerden biridir.

Devletin kültür üretimi süreçlerinde, sadece yasa koyucu ve kolluk gücü rollerinin dışında sorumluluk üstlenmesi elbette sürece katkı verir. Üretim maliyetlerinin, iskontoların, vadelerin düşürülmesi dolaylı olarak da olsa fiyatları etkileyecek ve korsanın ekonomik nedenlerini zayıflatacaktır. Bu anlamda da bir üst yapı kurumu olan devletin yapabileceği şeyler vardır.

* Üretimde tüm girdilerimiz dövize endeksli. İstikrar olmadığı sürece üretim riskli ve hep pahalı olacaktır. Devlet kültür üretimini gerçekleştiren bu sektörü stratejik sektör ilan edip maliyetleri sübvanse etme yoluna gitmelidir. Şahsi kullanım istisnası tazminat bedeli fonlarında biriken para bu ihtiyacı karşılayacak nitelikte ve yeterliliktedir.

Devlet tarafından hak sahiplerine ödenmek üzere, sanat eserlerinin (müzik, film, kitap) kopyalanmasına ve depolanmasına imkân sağlayan ekipmanları üreten ve ithalatını yapan firmalardan "Şahsi

kullanım istisnası tazminat bedeli" adı altında tahsil ettiği bedellerin hak sahiplerine dağıtılmak üzere meslek birliklerine iletilmelidir. 2016 yılından 2020 yıl sonuna değin bu fonda toplanan para 717 301 517 (Yedi yüz on yedi milyon üç yüz bir bin beş yüz on yedi) liradır. Hak sahiplerine dağıtılması gereken miktar (Toplanan paranı %37,5'u) ise yayıncılık sektörü için yaklaşık 90 milyon liradır. (2016 yılı öncesi fonda biriken para tutarının 80 milyon Euro olduğu varsayımı bu hesaplamaların dışındadır.) Bize ait olan bu bedellerin dağıtılması sektör için can suyu olacak, uygun koşullarda ve fiyatlarla kitap yayımlamak ve içerik üretmek cazip hâle gelecektir.

Uygulama giderleri düşüldükten sonra fonda toplanan paranın devlette kalacak kısmı stratejik sektör ilan edilmesini talep ettiğimiz sektörümüze sübvansiyon olarak kullandırılması gerekir.)

* Tekelleşen ve son tüketiciye hitap eden fiziki ve elektronik perakende mağazalarının yıkıcı iskonto ve vade talepleri ile fiyatlardaki yıkıcı rekabet fiyatları etkileyen en önemli unsurlardır. Burada sektörel bir mutabakat gerekli olup aslolan yayımcılık bileşenlerinin anlaşarak sektör sözleşmesini yaratması ve devlet organlarının da bunu teşvik edici uygulamalara gitmesi, sözgelimi kütüphane alımlarında % 10 iskontonun üzerinde bir iskonto talep etmemesi gerekir. Yüksek gibi görünen fiyatların önemli sebeplerinden birisi de yüksek iskonto ve finanse edilmesi zor uzun vade uygulamalarıdır.

* Telif ödemelerinde ödemek zorunda kaldığımız yüksek stopaj (% 17) oranı ciddi bir maliyet unsurudur. Bu oranın yabancı telif ödemelerinde olduğu gibi % 8'e düşürülmelidir. Burada görev devlete düşmektedir.

İK: *Korsanla mücadelenin kamuoyuna dönük kampanyalarında, genelde son kullanıcının sorumluluk duygusuna seslenen içerikler görüyoruz. Son kullanıcının bilinçlenmesi, elbette korsanı sınırlayacak önemli çözüm yollarından biri. Öte yandan bu tür kampanyaların, işin sorumluluğunu ve utancını tümüyle son kullanıcıya havale ediyormuş gibi bir algı yaratma tehlikesi yok mu? Korsan yayıncılıkla mücadele konseptinde, sorunun tüm aktörlerine gerektiğince yönelebiliyor muyuz?*

MA: Korsanın konuşulur olması, bunun bir suç olduğunun anlatılması, bireylerin korsan kitap almalarının önüne geçmedeki ilk adımdır. Bunu kitap okurlarına anlatırken bir yandan da sektörün tüm bileşenlerini bu kampanyaya dâhil ederek mücadeleyi çok yönlü bir mücadeleye dönüştürmeye çalıştık.

Yönetim Kurulu Başkanı olarak ben, Hürriyet, Milliyet ve Birgün gazetelerine; Yönetim Kurulu Başkan Yardımcısı Hakan Tanıttıran ise İnternet haber kanalı Medyascope'a kampanya ve Birliğimizin faaliyetleri hakkında çeşitli röportajlar verdi. Yönetim Kurulu üyeleri Hakan Tanıttıran, Sinan Çam ve Hande Demirtaş, kampanya kapsamında hürriyet.com.tr tarafından hazırlanan İnternet yayınlarına katılarak telif hakları ve korsanla mücadele konularında Birliğimizin görüşlerini ilettiler. Sinan Çam, hürriyet.com.tr'de yazar Ahmet Ümit ile katıldığı programda yayıncılık sektörü, korsanla mücadele ve kampanya hakkında bilgi verdi. Akademisyen-yazar Cem Say ile katıldığı programda Hakan Tanıttıran, gelişen teknolojiyle beraber ortaya çıkan yeni ürünler ve iş modellerinin yanı sıra korsanla mücadele ve korsanının yaygınlığının yayın sektörü üzerindeki negatif etkilerine değindi. Hande Demirtaş ise yazar Zülfü Livaneli ile katıldığı programda kültür dünyamıza büyük zarar veren korsan sorununu farklı yönleri ile ele aldı.

Ayrıca, kampanyanın çok daha geniş kesimlere yayılması için kitabevleri ve dağıtımcılarla iş birliği yapılarak kampanya görselleri kullanılarak tasarlanan ayraçlar, kitap satışı yapan kitabevleri ve İnternet satış siteleri aracılığıyla okurlara ulaştırılması sağlandı. Türkiye'nin önde gelen kitabevlerine kampanya afişleri asıldı.

Tüm yapılan çalışmalar ve bu çalışmaların ulaştığı kişi sayısı da düşünüldüğünde, yaratılan farkındalık, mutlaka korsan kitabın satışını yapan, fotokopi kitap üreten ve satan, pdf kitapları yayan kişileri tedirgin edecektir. Bu tedirginlik, korsan kitabın varlığına son vermese de sayısını azaltacaktır. Okurların da aldıkları kitabın korsan olup olmadığını sorgulamaları, korsan kitap edinmekten çekinmeleri, farklı kanallar üzerinde dolaşımda olan korsan kitabın yayılımını azaltacaktır.■

Korsanla mücadeleyi destekliyoruz*

Telif hakkı mücadelesinin samimi, gerçekçi ve çözüm getirecek bir yapıya ulaşması için sektörün tüm bileşenlerinin sömürünün, haksızlığın, hak gasbının her türlüsüne karşı hep birlikte, eşit güçle karşı koyması gerekir.

Kitap, yazarından çevirmenine, editöründen tasarımcısına onlarca insanın emeğiyle, yatırımıyla ortaya çıkan bir üründür. Korsan yayıncının bu emeğin ve yatırımın üzerine zahmetsizce konuvermesi hırsızlığın diğer şekillerinden farklı ya da daha masum değildir, mali ve manevi hakların ihlalidir. Çeviri kitapların eser sahiplerinden olan çevirmenleri temsil eden Çevbir olarak biz de korsanla mücadeleyi elbette destekliyoruz. Ayrıca bandrol yönetmeliğindeki açıkları istismar ederek yazarı temsil eden telif ajansından ve çevirmenlerden gizli yapılan baskılar da bir tür korsan yayın oluşturuyor ve biz de buna karşı tek başımıza mücadele ettik, ediyoruz.

On beş yıldır faaliyetlerini sürdüren Çevbir'in varoluş amacı çevirmenlerin haklarını korumak ve her türlü emek sömürüsünün karşısında durmaktır. Emek sömürüsü ne yazık ki farklı şekillerde karşımıza çıkmakta. Çevirmen haklarının göz ardı edilmesinin, telif ödemelerinden kaçınılıp tek seferlik ödemenin, nitelikli emeğe karşılık çok düşük ücretlerin dayatılmasının da en az korsan yayınlar kadar vahim bir sorun olduğunu düşünüyoruz. Zira çeviri hak ettiği değeri ve koşulları bulamadığında kaliteli eserlerin ortaya çıkması, çevirmenlerin mesleği sürdürmesi, hatta yeni meslektaşlarımızın yetişmesi imkânsız hâle geliyor. Yayıncı-çevirmen ilişkisinde temel vicdani ve etik ilkelerin çiğnendiği, mevcut sözleşmelerin çevirmen aleyhine değiştirilmesi için baskı yapılması gibi durumları da şiddetle kınadığımızı, kabul edilemez bir hata olarak gördüğümüzü de belirtmek isteriz.

Telif hakkı mücadelesinin samimi, gerçekçi ve çözüm getirecek bir yapıya ulaşması için sektörün tüm bileşenlerinin sömürünün, haksızlığın, hak gasbının her türlüsüne karşı hep birlikte, eşit güçle karşı koyması gerekir. Genel olarak yayıncılık sektörünün korunması ve ilerlemesi için bu mücadelede sesimizi hep beraber ve herkes için çıkarmamız şarttır.■

* Bu metin, Çevirmenler Meslek Birliği tarafından, dosya konumuza dair görüşlerini bildirmek amacıyla kaleme alınmıştır.

TEK SORUNUMUZ KORSAN YAYINCILIK OLSUN

Yazan: **Kamil Tekin Sürek - Türkiye Yazarlar Sendikası**

Bizde, özel olarak yazarları ve şairleri ele alırsak, yazarak-yaratarak geçinilmez. Çok küçük bir azınlık dışında şairler, yazarlar günlük geçimini sağlamak için başka bir işle uğraşmak zorundadır.

Korsan yayıncılık, telif hakları açısından önemli bir konu. Üç tür korsan yayıncılık var. Birincisi basılı bir eseri kopyalayıp tekrar basmak ve yazara telifi ödenmediği, editörlük ve grafikerlik masrafları gibi harcama kalemlerinin olmadığı bir durumda, matbaa ve kağıt masrafı ile düşük maliyet ve düşük fiyat ile korsanın yazar ve yayıncının emeklerini çalması durumu. İkincisi, yayıncı tarafından korsan baskı. Bu durumda yayıncı yazara ve resmi makamlara beş bin bastım der, beş bin bandrol alır, diğer beş bini bandrolsüz korsan piyasasına sunar ya da daha ucuz bir kitap için fazladan aldığı bandrolleri daha pahalı ve çok satan kitaba yapıştırıp satar. Üçüncüsü kitabın pdf ya da e-pub olarak İnternet üzerinden paylaşılması durumu. Bu durumda kitabı paylaşanın maddi bir kazancı olmaz ama yazarın telif kaybı olur.

Korsan yayıncılık ya da korsan paylaşımı önlemek için yasal düzenlemeler yeterli değil mi? Belki eksiklikler olabilir ve kısa sürede bu eksiklikler giderilebilir ama korsan yayıncılığı önleyebilecek yasal düzenlemeler mevcut. Ama yasanın uygulanmasında sorunlar var. Polis onca işi arasında korsan kitap ya da eşya satıcılarının peşinde koşmak istemiyor. Sokakta, pazarda, dükkanlarda o kadar korsan kitap, cd, spor eşyası, giyim eşyası, elektronik araç vs. var ki ülkedeki bütün polisler bunları satanların peşine düşse yine de hepsini yakalaması mümkün değil. Niye bu kadar çok korsan mal satıcısı var? Ekonomik nedenlerden

elbette. Çok büyük boyutlardaki işsizlik ve yoksulluk, daha kalitesiz ama daha ucuz mala yöneltiyor kitleleri.

Bir de ahlaki olarak korsan mal alım-satımını savunanlar var. Kitap ya da diğer ürünlerin fiyatının aşırı olduğu, bu ürünlerin üretim aşamasında yaratıcı ve emekçilerin haklarının gasp edildiği ve patronların emek hırsızlığı yaptığını, patronlara para vermemek için korsana yöneldiklerini söyleyenler de var. Aslında bu durumda da patronlar yine kazanıyor. Çalınan yaratıcı ve emekçiden oluyor.

Bir de bilginin, bilimin ve sanatın alınıp satılamayacağını, bu nedenle bunların parasız dolaşımının ve daha fazla kitleye ulaşımının hak olduğunu savunanlar var. Doğru olabilir. Yaratıcılığın, bilimin ortaya çıkışı ve ilerlemesi, üretmesinde toplumun rolü ve katkısı düşünüldüğünde ürünlerinin de toplum tarafından paylaşılması savunulabilir ama o durumda yaratıcı ve emekçinin, bilim insanının emeğinin karşılığı toplum tarafından verilmeli ya da ihtiyaçları toplum tarafından karşılanmalı.

Bizde, özel olarak yazarları ve şairleri ele alırsak, yazarak-yaratarak geçinilmez. Çok küçük bir azınlık dışında şairler, yazarlar günlük geçimini sağlamak için başka bir işle uğraşmak zorundadır. En şanslılar gazetecilik, editörlük, edebiyat öğretmenliği vb. kendi işine yakın işlerde çalışanlardır. Bir de Asım Bezirci gibi muhasebecilik yapanlar, Cemal Süreya gibi Darphane Müdürlüğü yapanlar var.

Yazarlar ve şairler yaşamak için başka işlerde çalışmak zorundadırlar. Çünkü, yazdıklarını basacak yayıncı bulmakta zorlanırlar. Bir yayıncılık piyasası oluşmuştur. Bu piyasada, emeğinin hakkı ile ya da piyasa simsarlarının şişirmesi-reklamı ile ünlü yazar ve şairler ortaya çıkmıştır. Kitap ve şiirin az okunduğu bir ülkede sadece bu meşhur yazar ve şairlerin kitaplarını basmak isterler. Diğerleri ya kitaplarını parasını kendi vererek bastırırlar ya da az bilinen bir yayınevinde yüzde sekiz, dokuz telif ücreti ile beş yüz adet, bin adet bastırabilirler. Telif ücretlerini de altı ay, bir sene sonra alabilirler. Telif ücreti denilen de aşağı yukarı birkaç bin liradır. Bu şekilde yazdığı kitaplarla yaşamak isteyen bir yazar bir ayda en az dört kitap yayınlamalıdır. Bir zamanlar gazetelerde tefrika olarak roman yayınlayan yazarlar bu güne göre şanslı sayılırdı.

Kitapları büyük yayınevleri tarafından basılmayan, reklamı yapılmayan yazarın okuyucu tarafından tanınması ve okunması da çok zordur. Yazar ve şairlerin reklam dışında tanınmasını sağlayacak kurumlar yoktur ya da çok zayıftır. Eleştiri yazarlığı yok denecek kadar zayıftır. Kitap, yazar, şair eleştirisi yapılan dergi, radyo, televizyon kanalı yok denecek kadar azdır. Okullarda kitap ve yazar tanıtan, eleştiren edebiyat öğretmeni neredeyse yoktur. Yazar, şair eş dost ve kitabını hasbelkader okumuş bir okuyucusunun tavsiyesi ile yeni okuyucuya ulaşır.

Başka bir işle uğraşmayan yazar ve şairlerin sigortası yoktur. Hastalansa doğru dürüst tedavi olamaz. Emekli ikramiyesi yoktur, emekli maaşı yoktur.

Maalesef yazarlarımız kooperatiflerini kuramamışlardır. 12 Eylül sonrası kısa süre yaşayan kooperatif deneyini bir tarafa bırakırsak böyle bir deneyimleri de yoktur.

Korsan yayıncılık meselesine dönersek; aslında yazar ve şairlerin yukarıda saydığımız nedenlerle yüzde doksanının korsan yayıncılıktan bir mağduriyeti de bulunmamaktadır. Çünkü, korsan olarak basılan kitapların hemen hepsi çok satan kitaplardır. Orhan Pamuk, Ahmet Ümit, Zülfü Livaneli gibi kitapları korsanlarca basılanların da bu nedenle yoksullaştığı söylenemez. Yazar ve şairlerin büyük çoğunluğu belki de korsan yayıncılıktan çok yukarıda bir kısmını saydığımız sorunlardan daha çok yakınır durumdadır.

Çözüm nedir? Öncelikle örgütlenme. Yazar sendikalarında, birliklerinde örgütlenme. Kooperatifler kurma. Kooperatifler yoluyla edebiyat dergileri çıkarma, kitap basma, yayıncı tekellerin hegemonyasına boyun eğmeme...■

GÖLGESİ OLMAYANLAR

Emin'in hikâyesi, benzeri pek çok mülteci hikâyesinde olacağı üzere bir taraftan kötü adamlar, açgözlü insanlar, umut tacirleriyle diğer taraftansa hayatlarını tehlikeye atan umutsuz göçmenler ve her koşulda dayanışmayı bilen iyi insanlarla dolup taşıyor.

Yazan: **Gökhan Yavuz Demir**

Gölge
Michael Morpurgo
Türkçeleştiren: İpek Güneş Çıgay
Editör: Ümit Mutlu
Tudem Yayınları, 144 sayfa

Bazılarımızın gölgesi sanki dünyada daha fazla yer kaplıyor. Bazılarımızın ise yeryüzünde gölgesine bile tahammül edilemiyor. Bayramda sokağa atılmış aç ve susuz dört köpek yavrusuna bakarken de İspanya açıklarında uyduruk bir can yeleğiyle dalgalarla boğuşan ve sahil güvenlik tarafından geri çevrilen çocuğun gözyaşlarına şahitlik ederken de acının metaforu olarak gölgesi olmamayı düşünüyorum. Bütün kaybedenler, dışlanmışlar ve bir başlarına bırakılmışlar, aslında birer gölgesi olmayanlar.

Savaş Atı, *Balinalar Geldiğinde* ve *Anya'yı Beklerken* gibi sinemaya da uyarlanan meşhur kitapların yazarı Michael Morpurgo, yeni romanı *Gölge*'de, bu sefer Afganistan, İran, Türkiye, Fransa ve İngiltere hattında geçen, gölgesi olmayan mültecilerin hikâyesini anlatıyor. Taliban'ın zulmünden kaçan Emin ve annesi, İngiltere'ye sığınmak ve daha güvenli bir hayat sürmek istiyorlar. Fakat bu, o kadar kolay değil. Bütün bu yeryüzünde bir gölge sahibi olabilme mücadelesi Emin'in kendisinin, okul arkadaşı Matt'in ve Matt'in büyükbabasının ağzından, üç anlatıcıyla aktarılıyor.

Biz okurlar aslında hikâyeye sonundan, Emin ve

annesinin zorluklarla dolu umut yolculuğundan altı sene sonra dâhil oluyoruz. Onlar için tam her şey bitti ve yeni bir hayat başladı derken, bir zamanlar üzerinde güneş batmayan imparatorluk olan İngiltere bu iki mültecinin gölgesinin kendi toprakları üzerine yeteri kadar düştüğüne karar vererek Emin ve annesini sınır dışı etmeye karar veriyor. Matt'in ricasını kıramayarak onları, göçmenlerin gözaltında tutulduğu bir merkez olan Yarl's Wood denilen hapishanede ziyaret eden büyükbaba, işte orada altı sene evvel yapılan o çileli ve çetin yolculuğu Emin'in ağzından dinliyor.

Aslında Emin, büyükbabanın gösterdiği bir aile fotoğrafında Springer Spaniyel cinsi köpeği görünce "Gölge!" diye haykırarak önce görüşme salonunu terk ediyor. Döndüğündeyse Afganistan'da yaşadıklarını, Taliban'ın zulmünü ve bir gün içinde yaşadıkları mağaraya gelerek hayatlarına giren Gölge'yi anlatmaya başlıyor. Emin'in hikâyesi, benzeri pek çok mülteci hikâyesinde olacağı üzere bir taraftan kötü adamlar, açgözlü insanlar, umut tacirleriyle diğer taraftansa hayatlarını tehlikeye atan umutsuz göçmenler ve her koşulda dayanışmayı bilen iyi insanlarla dolup taşıyor. Yakalanma tehlikesinden soyulmaya, aç kalmaktan sınırı geçememe ihtimaline, havasız konteynerlerin içinde veya denizin dalgaları arasında boğulup ölmeye kadar pek çok zorlu koşul içinde neyse ki Emin ile annesinin yanlarında mucizevi bir köpek olan Gölge var. Gölge onları, bir şekilde bildiği yollardan -kendisinin Polly olduğu- asıl yuvasına ve dolayısıyla İran sınırına kadar ulaştırıyor. Sonrası ise her zor ânında Gölge'nin umut veren gölgesinin üzerlerine düştüğü dağları, sınırları ve nihayetinde Manş Denizi'ni aşan daha pek çok zorlu yolculuk ve Beckham'lı Manchester United'ı izlemekten tutun, İngilizce öğrenip okula gitmeye kadar pek hayalin gerçekleştirilmesi. Tâ ki Emin ve annesinin teröristmişçesine apar topar yakalanıp Yarl's Wood'a sınırdışı edilmek için götürülmelerine kadar.

Morpurgo, romanında bütün bunları anlatırken bir mültecinin maruz kaldıklarını, hayallerini, korkularını bize de öğretiyor. Biz okurlar da Matt'in büyükbabası gibi Yarl's Wood'daki gardiyanların kayıtsızlığına ve hoyrat davranışlarına öfkeleniyoruz. Matt ve eski bir gazeteci olan büyükbabasının başlattığı kampanya sayesinde, Yarl's Wood'un önünde buluşan birbirini tanımayan pek çok insan Emin ve annesinin sınırdışı edilmemesi için bir gösteri düzenliyor. Sonra en umutsuz, en karanlık anda bir zamanlar adı Polly olan Gölge'nin mutlu kuyruk sallamaları bütün göstericilerin üzerinde gökkuşağı gibi açıyor ve iki eski dost olan Emin ile Gölge altı sene sonra hasret gideriyorlar.

Son birkaç senede okuduğum romanlar içinde konusu doğrudan mülteciler olanların sayısında bir artış var. Mültecilerin sıkıntıları, hayat mücadeleleri, bir umutla geldikleri ülkelerde karşılaştıkları nefret dolu ve saldırgan tavırlar çağdaş yazarlarımızın zihnini anlaşılan her geçen gün daha fazla meşgul ediyor. Aslında merkez ülkelerin de büyük sorumluluklarının olduğu politik çatışmaların ve iç savaşların yaşandığı çevre ülkelerdeki çaresiz ve umutsuz insanlar, can havliyle merkez ülkelere kaçmaya ve bir umut gittikleri yerlerde de istenmemeye devam ettikçe mültecilik, sadece siyaset biliminde, sosyolojide, uluslararası hukukta değil, edebiyatta da revaçta olacak.

Hakiki bir yazar olarak Morpurgo, bu romanında okurlarının yüzünü hakiki acılara çevirmeyi, çok basit bir hikâyeyi çok basit bir biçimde anlatarak başarmış. Yazarlığının gücünü karmaşık bir kurgu yerine hayatın tesadüflerinden beslenen bir sadelikle göstermeyi tercih etmiş. Bu yalınlık da bir roman olarak *Gölge*'nin gölgesinin hacminden daha geniş bir alanı kapsamasına yol açmış.

Bizim bahçenin en taze ve genç mültecisi Zeynep'e bakarken bir kez daha ikna oluyorum ki bu dünyada hepimizin gölgesinin düşeceği kadar yer var.■

Çevirinin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★★☆☆
Kurgunun özgünlüğü-tutarlılığı	★★★★★★★★★☆☆
Kahramanların işlenişi	★★★★★★★★★☆☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★
Redaksiyonun titizliği	★★★★★★★★★☆

Aman tanrım, bu nasıl çocuk kitabı?!

Tamam, sabrınızı zorlamayacağım. Baştan söyleyeceğim: Tanınmış Alman tiyatro yönetmeni Ulrich Hub'un yazdığı, Jörg Mühle'nin resimlediği *Saat Sekizde Gemide* alışılmışın çok ötesinde bir çocuk kitabı ve tek kelimeyle şa-ha-ne!

Saat Sekizde Gemide
Ulrich Hub
Resimleyen: Jörg Mühle
Türkçeleştiren: Selen Akhuy
Editör: Seda Kostik
Kuraldışı Yayınları, 88 sayfa

Yazan: **Suzan Geridönmez**

Kitabın arka kapağında, öykünün tiyatroya da uyarlandığı belirtilse de aslında tersi doğru. *Saat Sekizde Gemide*'nin hikâyesi, Almanya'da ilk defa 2006 yılında sahnelenen aynı adlı tiyatro oyununa dayanıyor. Hayatı ve tanrıyı sorgulayan oyun, önemli tiyatro ödüllerine layık görülmesi üzerine önce sesli kitaba, 2013 yılında da çocuk kitabına uyarlandı, birçok dile çevrildi ve büyük beğeni topladı.

"Aman tanrım! Tanrıyı sorgulayan bir çocuk kitabı mı?!" diyenler de oldu tabii. Ama bunu diyenlerin çoğu, dünyanın bir ucunda buz ve kar kaplı bir ortamda yaşayan öykünün baş kahramanı 3 penguen arkadaşla henüz tanışmamışlardı.

Alelade üç penguenin, alelade bir hayatı vardır. Birbirlerine sokulup bembeyaz manzarayı seyretmek en temel meşgaleleridir. Kimin daha çok balık koktuğu kavgasının harareti olmasa belki de can sıkıntısından patlarlardı. Kısacası, birden gördükleri minik sarı kelebek karşısında heyecanlanmaları gayet normaldi. Ama kelebeğin peşine düşen, içlerinde en küçük penguenin niyeti epey tartışmalıydı. Canına gerçekten kastetmiş miydi, buna iş işten geçtikten sonra kendi de emin olamaz. Ne var ki yanlışlıkla üzerine oturduğu kelebeğin bir kanadının buruştuğu ve artık kıpırdamadığı ortadadır.

İyilik / kötülük ve her şeye hükmeden tanrının adaleti

üzerine tartışma bunun üzerine başlıyor. Küçük penguen, önce kendi görünmez ama her şeyi görebilen tanrı fikrine şüpheyle yaklaşıyor. Ona, tanrının "öldürmeyeceksin" emrine karşı geldiğini söyleyen ve tanrının bu kötülüğü cezasız bırakmayacağını iddia eden arkadaşlarına küsüp uzaklaşıyor.

Oysa az sonra ilk yağmur damlaları düşmeye başlıyor. Ama o sırada orada olmadığı için küçük penguen, Nuh'un elçisi olduğunu iddia eden güvercinin gelip de iki arkadaşına tufanı haber vermesini kaçırıyor.

İlahi kural belli. Gemiye tür başına, biri dişi biri erkek olmak üzere ikişer hayvan binecektir. Buna uygun olarak penguenlere de sadece iki bilet veren güvercin, en geç akşam sekizde gemide olmaları gerektiği uyarısıyla oradan ayrılır.

Tanrının emirlerine karşı gelmek o güne kadar büyük penguenlerin aklının ucuna dahi gelmemişti. Peki vicdanları, küçük arkadaşlarını kaderiyle baş başa bırakmaya el verecek miydi?

Tabii ki hayır! Doğru karara varmaları biraz zaman alsa da sonunda küçük pengueni bayıltıp apar topar bir bavula tıkarlar. Sıkı güvenlik önlemlerini atlatmak o kadar kolay değildir ama tam zamanında başlayan tufan imdatlarına yetişir ve küçük pengueni gizlice gemiye sokmayı başarırlar.

Geminin en alt katında geçen yolculukları boyunca diğer hayvanlarla neredeyse hiç yüz yüze gelip muhatap olmazlar. Bunun yerine aralarında bol bol tartışma fırsatı bulurlar. Ayılınca, öldürdüğü ve inançsızlık ettiği için tanrıyı öfkelendirdiğine ve tufanın da bunun cezası olduğuna kani olan küçük pengueni yatıştırmaları gerekiyor en başta. Tabii bir de Nuh için gemideki tüm işleri organize edip onları sık sık kontrole gelen güvercini atlatmaları...

Neyse ki sürekli bir şeyleri unuttuğunu hatırlayan ama neyi unuttuğunu bir türlü bulamayan güvercinin kafası bir hayli karışık. Gene penguenlerin kamarasına habersiz daldığı bir gün bavulda ne olduğunu bilmek ister. "Tanrı" yanıtı karşısında afallasa da duyduğu ses fazlasıyla ikna edicidir. Her yerde olan her şeye kadir Tanrı neden bir bavula sığmasın ki?! En azından onu büyük bir özenle yarattığı ve birçok yetenekle donattığını söylemesi güvercine çok inandırıcı gelir. Belki de konuşanın canı birden elmalı turta çekmeseydi, gerçek hiç ortaya çıkmayacaktı.

Bavuldan gelen ses ile güvercin arasında geçen diyalog, sadece küçük okurları değil, yetişkinleri de gülümseten lezzette. Aslında bu, hayatla ilgili temel felsefi sorulara farklı açılardan yaklaşıp kesin yanıtlardan kaçınan, okuru özgürce düşünmeye davet eden eserin tümü için geçerli. Tanrı ve inanç meselesine, hiçbir şeyi sormaktan çekinmeyen penguenlerin çocuklara has mantığından yaklaşan hikâyenin odağında arkadaşlık ve farklı olana/düşünene saygı var.

Fırtına dinip de herkes gemiden inmeye hazırlanırken güvercin de neyi unuttuğunu sonunda hatırlar! Gemiye eşsiz binmiştir, tüm diğer hayvanlardan farklı olarak tektir. Peki, başta Nuh, herkesin gözü önünde gemiden hangi yüzle bir başına inecektir?

Problemin çözümü matematikte saklıdır. Üç penguen ve tek güvercin vardır. Bavula saklanmış hâlde gemiye binen küçük penguenin gemiyi güvercin kılığında terk etmesine kimse şaşmamalıdır. Bundan sonra da hayatlarını çift olarak devam etme kararı alan küçük güvercin ve penguen mutludur. Birlikteliklerini aykırı bulan diğer hayvanlar umurlarında değildir. Peki ya Tanrı? O durumdan hoşnut mudur? Diğer sorular gibi bu sorunun da yanıtı yoktur. Tek öğrenebildiğimiz, karaya ayak basan üç penguen arkadaşın iki minik sarı kelebekle karşılaştıklarıdır. Üstelik birinin kanadında buruşuk bir iz vardır! ■

Kurgunun özgünlüğü	★★★★★★★★★★
Çeviri	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★☆☆
Editörlük	★★★★★★★★★★
Kâğıt ve baskı kalitesi	★★★★★★☆☆☆

TAVŞAN DELİĞİ

İran edebiyatı, sineması, müziği insanı besleyen, doyuran muazzam bir kaynak, eşsiz bir hazine. İnsanlık, yüzyıllardır bu kaynaktan beslenmeyi sürdürüyor. Nice sanatçı bu hazineye sahip çıkıyor, bir yandan da ürettikleriyle hazineye yeni parçalar ekliyor. İranlı sanatçı, illüstratör Vaghar Aghaei de onlardan biri. İran'ın köklü ve zengin kültürel geleneğinden beslenen Aghaei, 2009 yılından beri Türkiye'de yaşıyor ve resimlediği çocuk kitaplarına İran motifleriyle güzellik katmaya devam ediyor.

RESİMLİ KİTAP YAPARKEN KARAKTERLERİ ÇOK İYİ KURGULAMAK VE SAHİCİ BİR KARAKTER YARATMAK GEREKTİĞİNE DİKKAT ÇEKEN AGHAEI "ÇÜNKÜ ÇOCUKLAR ÇOK DETAYCIDIRLAR VE KARAKTERLE KURDUKLARI İLİŞKİ, KİTAPLA İLİŞKİ KURMALARINI SAĞLAR" DİYOR.

› Geçmişe dönüp çizerliğinizin ilk günlerindeki hâlinizle konuşsanız, vereceğiniz öğüt ne olurdu?
"Kendini özgür bırak, korkma!" derdim.

› Çizerlik, geçiminizi sağlayan bir iş mi? Başka bir mesleğiniz var mı?
Evet, sürekli çalışırsam geçimimi sağlayan bir iş.

› Günde kaç saat çalışıyorsunuz?
Daha çok elimdeki projenin süresine ve bir de ruh hâlime bağlı. Ortalama beş-sekiz saat arasında değişir.

› İşlerinize dair eleştiri yazıları sizi öfkelendirir mi?
Bilakis; eleştiri eğer doğru bir şekilde yapılırsa beni mutlu eder ve zaaflarımı düzeltmeme yardımcı olur.

› Okuduğunuz son resimli kitap?
Oğluma okuduğum, Bob Graham'ın, *The Silver Button* isimli kitabı.

› Keşke ben resimleseydim dediğiniz kitap?
Peter Sis'in resimlediği *Conferense of the Birds.*

› Yerinde olmak istediğiniz roman/çizgi roman kahramanı?
Corto Maltese.

› Nefret ettiğiniz roman/çizgi roman kahramanı?
...

› Sizce en iyi edebiyat uyarlaması film ya da dizi?
Béla Tarr'ın "The Turin Horse" isimli filmi.

› İsminizi Google'da aratıyor musunuz? Ne sıklıkla?
Senede bir belki; bir bilgiye ihtiyacım olursa.

› En çekilmez özelliğiniz?
Aşırı duygusallık.

› En sevdiğiniz uğraşınız, hobiniz?
Doğayı gezmek.

› Çalmak istediğiniz müzik aleti?
Arp.

› Bir mucit olsanız, ne icat etmek isterdiniz?
Politikacıları ağaçlara dönüştüren bir alet.

› Tarihte hangi dönemde/zaman diliminde yaşamak isterdiniz?
1530'lar: Şah Tahmasb Şehname'sinin yapıldığı dönem.

› Issız adaya düşseniz yanınızda götüreceğiniz üç şey?
Kâğıt, kalem, kitap.

AYNANIN İÇİNDEN

Vaghar Aghaei

"Çizimlerin nasıl olacağını hikâye bana söyler"

Söyleşi: Elif Şahin Hamidi

Çocukluğunuzdan beri resim yapıyorsunuz ama lisede matematik, ardından üniversitede tekstil ve moda tasarımı eğitimi aldınız. Daha sonra da illüstrasyon bölümünde yüksek lisans yaptınız. Bilinçli bir tercih miydi bu alanlar ve çizerliğiniz üzerinde nasıl bir etkisi oldu bu alanların?

Evet, bilinçli tercihlerdi ve sanırım etkisi çizimlerimde bayağı bellidir. Sanırım bu tercihler bilinçaltıma işlemiş ve ister istemez çizimlerimi etkiliyor. Çizimlerimde ister istemez mantıksal kompozisyonlar kullanıyorum. Ayrıca çizerken tekstil desenlerine çok ilgi gösteririm.

İran, edebiyatı, sineması, müziğiyle muazzam bir sanatsal-kültürel zenginliğe sahip. Sırf Firdevsi'nin Şehname'si bile insanlık için büyük bir hazine. Doğup büyüdüğünüz toprakların sanatsal üretiminiz ve gelişiminiz üzerindeki etkisi, izdüşümü üzerine konuşabilir miyiz?

İran zengin bir tarih ve kültüre sahiptir ve ister istemez çağdaş sanatta bile geçmişin etkisi belirgindir. Farsçanın şiirsel dilinden, mimari eserlerine ve el sanatlarına kadar çok zengin bir ortamda hayata gözlerimizi açıp büyüyoruz ve bu ortam bilinçaltımızda bir iz bırakıyor. Ayrıca ben Tebriz'de doğdum ve bir Azeri Türkü olduğum için iki kültürün özeliklerinden de faydalandım. Benim babam öğretmen, şair ve Samed Behrengi'nin arkadaşıydı. Tabii ki bizim evde edebiyat hiç eksik olmazdı ve bunun bendeki etkisi çok büyük. Yani bir yandan Firdevsi, Sadi, Hafız gibi şairlerin kitaplarını okur, bir yandan da Samed Behrengi, Fuzûlî ve Dede Korkut hikâyeleri okurdum. Ayrıca çok sevdiğim minyatür eserleri, her zaman içinde kaybolabildiğim büyülü bir dünya olmuştur benim için.

2009 yılından beri Türkiye'de yaşıyorsunuz ve Yıldız Teknik Üniversitesi Sanat ve Tasarım Bölümünde doktora yaptınız. Güzel işler yapan pek çok İranlı sanatçının İran'ı terk etmek zorunda kalıp, başka ülkelerde dünyaya güzellik katmaya devam ettiklerini görüyoruz. Örneğin Darya Dadvar, Mahsa Vahdat, Mohsen Namjoo, Abbas Kiarostami... Bu göçebelik, yersiz yurtsuzluk, sürgünlük, evsizlik hâli sanatçı ve sanat için ne ifade eder?

Hasret... "Göç" insanlık kadar eski bir geçmişe sahiptir. Tarihin her döneminde insanlar daha iyi şartlarda yaşamak için eski yurtlarını bırakıp yeryüzünde uzun yolculuklar yapmışlar ama sözünü ettiğim hasreti onlar da yaşamışlar mı bilmiyorum. Söylediğiniz gibi göç, İran halkı ve tabii ki sanatçıları arasında çok yaygın bir şeydir. Sanatçılar için bu mecburiyet daha da zordur. Çünkü sanatçı, yurdundan uzaklaşırken besin kaynaklarından da uzaklaşır ve ağaçtan koparılmış dal gibi olur. Ama göç, tüm halklar için bir seçim değil, zorunluluktur.

Fırtına Bacası isimli kitabın hem çizeri hem yazarısınız. Çok sevdiğiniz suluboya tekniğiyle resimlediğiniz bu kitapta, İran resim sanatına özgü desenler gözümüze ilişiyor. Bir çizer olarak, kendi hikâyenizi yaratmak ve resimlemek nasıl bir deneyimdi?

Fırtına Bacası, resimlerken en zevk aldığım kitaptı. Çünkü yapacağım her detayda özgürdüm. Belki başka bir yazarı olsaydı, benim sıkça kullandığım İran motiflerinde bu kadar rahat olamazdım. Hâlbuki onları kullanırken benim okura bir göndermem vardı. Bu hikâye sadece bir örümceğin doğaya atılma hikâyesi değil, bir insanın çelişkili geleneğinden kurtulma hikâyesi, değişen dünyadan korkmama hikâyesi, yeniliğe açık olma hikâyesiydi aynı zamanda.

Çocuk kitapları resimlerken kullandığınız malzemeler, renkler, teknikler, etkilendiğiniz sanatçılar, beslendiğiniz kaynaklar hakkında konuşabilir miyiz?

Önceden kafamda tasarladığım bir üslup yoktur, çizimlerin nasıl olacağını hikâye bana söyler. İşe başlamadan önce uzun uzun hikâyenin ruhunu anlamak için düşünürüm ve tekniği ona göre seçerim. Etkilendiğim sanatçılar da var tabii ki. En çok Shaun Tan'in kitaplarını beğeniyorum ve Rébecca Dautremer en sevdiğim illüstratörlerden biri.

Çizme disiplininizden/rutininizden bahseder misiniz? Çizmeye başlamadan önce neler yapıyorsunuz? Nasıl bir düzene ihtiyaç duyurunuz? Nelerden esinlenirsiniz?

Aslında sipariş edilen her hikâye benim için bir yolculuktur. Hikâyeyi okurken başlar bu yolculuk. Nasıl ki gerçek anlamda yaptığım yolculuklarda da önceden her şeyin belirli olmasını sevmez ve istemezsem, çizerken de istemem, yeni olan her şeye açığımdır. Etrafımda olup biten her şeyden esinlenebilirim.

Masanızın resmini sözcüklerle çizmenizi istesem? Dağınıklıkta da çalışabilir misiniz, düzenli bir odaya/masaya mı ihtiyaç duyarsınız?

Masam aslında dalgalı bir deniz gibidir; çizmek için çalışma odama ya da masama bağlı birisi değilim. Yaptığım işi çok farklı ortamlarda ve masamdan çok uzakta da yapabilirim.

Çocukların kitaplarla bağ kurmasında resimli kitapların payı büyük. Özellikle okul öncesi çocuk kitaplarını resimlerken çizer nelere dikkat etmeli bu bağın güçlenmesi için?

Tabii ki çizer, resimli kitap yaparken her detaya dikkat etmelidir; teknik, renkler, kompozisyon, doku... Ama bence en önemli şey karakterleri çok iyi kurgulamak, sahici bir karakter yaratmak ve en ince detaylara bile dikkat etmek. Çünkü çocuklar çok detaycıdırlar ve karakterle kurdukları ilişki, kitapla ilişki kurmalarını sağlar.

Çizim sürecinde yazar, editör ve çizer arasında nasıl bir iletişim, işbirliği ve yönlendirme söz konusu? Nasıl işliyor bu süreç ve çizerin üzerinde olumlu-olumsuz ne gibi etkileri oluyor?

Düzgün bir ilişki, bu üçlünün arasında baskısız bir işbirliğidir. Elbette birtakım öneriler işi daha da güçlendirir, ama hiç bir taraftan baskı söz konusu olmamalı. Kendi çalışmalarıma dönersem, şimdiye kadar yaptığım bütün kitaplarda yazarın fikrini sorarak ilerledim. Hatta bir kitapta resimleri üç kere değiştirdim. Ama bu tam anlamıyla yazarın fikrini çizmek anlamına gelmiyor. Çünkü resim ve hikâye birebir aynı olmamalı, birbirini tamamlamalı.

Çizen, çizmek isteyen, yeteneğini geliştirmek isteyen çocuklara ve gençlere ne söylemek istersiniz?

Etraflarına çok dikkatlice baksınlar; bir çizer için görsel hazineyi zenginleştirmek en önemli derstir.

Şimdilerde neler yapıyorsunuz? Üzerinde çalıştığınız bir çocuk kitabı/yeni projeler var mı?

2021 için şimdilik dört projem var. İlk proje, Ebru Akkaş'la ortak bir proje; sevdiğimiz bir insanla ilgili, yıllara yayılan bir konu üzerine. Ondan sonra kendime ait bir sesiz kitap var. Ayrıca Doğan Gündüz'e ait bir hikâye var elimde. Son olarak da Sima Özkan'la birlikte arılarla ilgili bir projemiz olacak.■

GRAFİK ROMAN

Umuda yolculuğun hüzünlü tanıklığı

Yazan: Gürer Mut

"Siz bizleri bilmiyorsunuz, bize gelince; biz sözleri biliyoruz.

Siz hayat ırmağının akıntısıyla birlikte hızlıca gider, bizden tarafa dönüp bakmazsınız, ya biz, biz sizi görerek ve işiterek kıyıda otururuz. Siz bizim feryadımızı duymazsınız çünkü günlerin gürültüsü kulaklarınızı doldurmaktadır."*

Hakim'in Yolculuğu - 2 Türkiye'den Yunanistan'a
Hakim'in Yolculuğu - 3 Makedonya'dan Fransa'ya
Fabien Toulmé
Türkçeleştiren: Damla Kellecioğlu
Editör: Ayşegül Utku Günaydın
Desen Yayınları, 264 sayfa / 256 sayfa

Fransız sanatçı Fabien Toulmé'nin hazırladığı ve Desen Yayınlarından çıkan üç ciltlik *Hakim'in Yolculuğu*'nu okuduğumda Halil Cibran'ın dizeleri geldi aklıma. Ortadoğu insanının yalnızlığı ve çaresizliği onun anlatısına yansıyordu. Toulmé, 2011'de başlayan Suriye İç Savaşı'nda hayatı altüst olan Hakim adındaki gencin doğduğu toprakları terk ederek, yeni bir yurt bulma çabası esnasında yaşadıklarını aktardığında, Cibran'ın "hüznü" bir kat daha büyüyor...

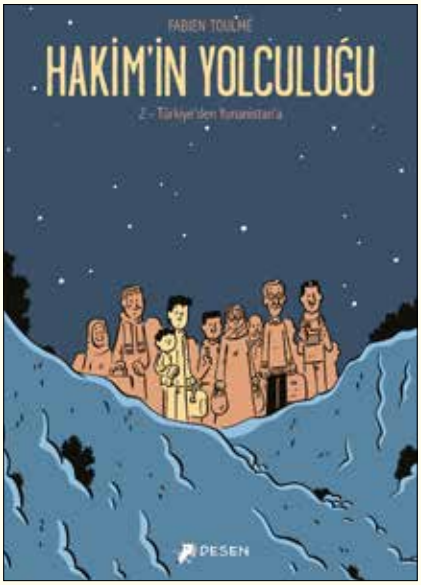

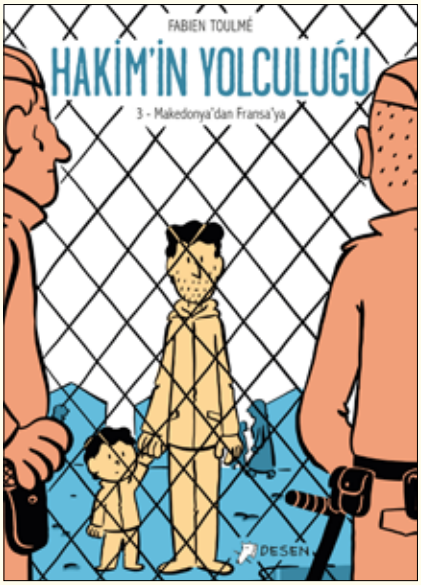

Serinin ilk cildini okumaya başladığımızda, oldukça özel bir çalışmayla karşı karşıya olduğumuzu anlamıştık. Toulmé'nin, Hakim ile bir buçuk yıl süren röportaj dizisinin bir çıktısıydı bu çalışma. Dolayısıyla, göç, yol, yurtsuzluk, mültecilik, savaş kavramları derinlemesine ele alınıyordu. Fransız sanatçı, çatışma ikliminde yaşayan insanın endişesini, hayata tutunma çabasını ve doğduğu toprakları geride bırakırken yaşadığı acıyı kayıt altına alıyor, bunun yarattığı psikolojik travmayı okuyucusuna sunuyordu. Bununla da sınırlı kalmıyor,

sermayenin mültecileri nasıl ucuz iş gücü olarak gördüğünü, göçmen ticaretinin ulaştığı boyutları ve insan haklarıyla özdeşleşen Avrupa medeniyetinin geldiği gerçek yüzünü gözler önüne seriyordu.

ÖLÜM YOLCULUĞU

İkinci ve üçüncü kitaplarda ise muazzam bir hayatta kalma mücadelesi ile karşı karşıyasınız. Paraları hızla tükenen Najmeh'nin (Hakim'in eşi) ailesi, kızlarını da alarak Fransa'ya gitme kararı alıyor. Najmeh, Hakim'i ve Hadi'yi (Najmeh ve Hakim'in oğlu) geride bırakmak istemese de aile Fransa'ya yerleştikten sonra Hakim'i yanlarına almanın daha kolay olacağını düşünerek yola çıkıyor. Zaman geçiyor ve Hakim'in resmi yollardan Fransa'ya gidemeyeceği anlaşılıyor. Türkiye'de Suriyeli olduğu için iş bulamayan, bulsa da parasız çalıştırılıp kapı önüne konulan Hakim için tek çıkar yol, o ölüm yolculuğuna çıkmak ve Avrupa'ya ulaşmak oluyor. İzmir'de göçmen ticaretinin göbeğine düşen Hakim'in o anlarını resmeden Toulmé, göçmenlerin nasıl cansız bir meta hâline getirildiğini çarpıcı şekilde burada ortaya koyuyor.

Hakim'in, dört yaşındaki oğlu Hadi ile Ege denizini aşarken yaşadıkları korku dolu anlar o kadar etkili yansıtılmış ki, bir an önce son bulmasını ve baba-oğlun kurtulmasını diliyorsunuz. Yunan sahiline ulaşan Hakim, bir taraftan oğlunu rahatlatmak için uğraşıyor, bir taraftan kendilerinden para sızdırmaya çalışan tacirleri bertaraf etmeye çabalıyor, bir taraftan da hedefine bir an önce ulaşmak için çeşitli çözümler bulmaya çalışıyor.

"YENİ DÜNYANIN" TOPLAMA KAMPLARI

Kitabın bir noktasında Hakim'den tamamen uzaklaştığımı hatırlıyorum; tek düşündüğüm oğlu Hadi'nin bu şartlar altında neler hissettiğiydi. Dört yaşında küçük bir çocuğun ölümle defalarca burun buruna gelmesi onu nasıl etkiliyordu? Dahası, ileriki yaşlarında bu travmalar onun hayatını nasıl etkileyecekti? Bu noktada kitap, yüzeysel bir anlatının çok ötesine geçiyor; küçük yaşta bu yolculuğu yaşayanların içinde bulundukları zorlukları gözler önüne getiriyor.

Başta da belirttiğim gibi, kitapta insan haklarından dem vuran Avrupalı ulusların göçmen politikaları da mercek altına alınıyor. Göçmenlerin insan olarak görülmediği bu anlarda, Hakim'in tek korkusu Macaristan sınırında yakalanmak ve mülteci kamplarına atılmak. Fakat Hakim'in korktuğu başına geliyor... Bu anlarda, Toulmé okuyucusuna, bu grafik roman dizisinin acılarla bezeli bir yolculuk olduğunu hatırlatıyor. Mülteci kamplarında, insanlık onurunu ayaklar altına alan uygulamaları gözler önüne seriyor.

SAVAŞSIZ VE EŞİT BİR DÜNYA MÜMKÜN!

Orta Avrupa'nın dondurucu ikliminde yakalanmamak için ormanlarda sabahlayan, donma tehlikesi atlatan baba-oğul nihayetinde sınırları aşıyor ve hedeflerine ulaşıyor. Toulmé'nun Hakim üzerinden anlattığı bu hikâyede, savaşların derin izlerini ve mülteci olmanın yarattığı travmaları aktarırken, çağına tanık olan bir sanatçının yapması gerekeni fazlasıyla yerine getiriyor. Bu nedenledir ki, "Hakim'in Yolculuğu" mutlaka okunması ve üzerine düşünülmesi gereken bir çalışma. Bu incelemeyi hazırladığımız şu günlerde dahi, Filistin ile İsrail arasında yeniden başlayan çatışmalarda pek çok insanın hayatını kaybettiğine, topraklarını terk etmek zorunda kaldıklarına tanıklık ediyoruz. Bir kez daha, savaşların son bulmasını, eşit ve özgür bir dünya talebini hep birlikte haykırmanın ne kadar hayati olduğunu bir kez daha görüyoruz.■

* Halil Cibran, *Fırtınalar*, "Biz ve Siz", Kaknüs Yayınları

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★☆
Redaksiyonun titizliği	★★★★★★★★★★

Üstinsana giden yolda, insanın yeniden inşası

Metis Yayınlarının 2011'den bu yana yayımladığı "Küçük Filozoflar" dizisi 10 yaşında! Değişen ve hatta dönüşen hayatlarımızda yepyeni düşünüşlere sürüklendiğimiz şu tuhaf zamanlarda, yayında emeği geçen herkese yeniden teşekkür etmeli.

Böyle Söylüyordu Nietzsche
Nathalie Prince - Christophe Prince
Resimleyen: Yann Damezin
Türkçeleştiren: Siren İdemen
Metis Yayınları, 64 sayfa

Yazan: **Mehmet Erkurt**

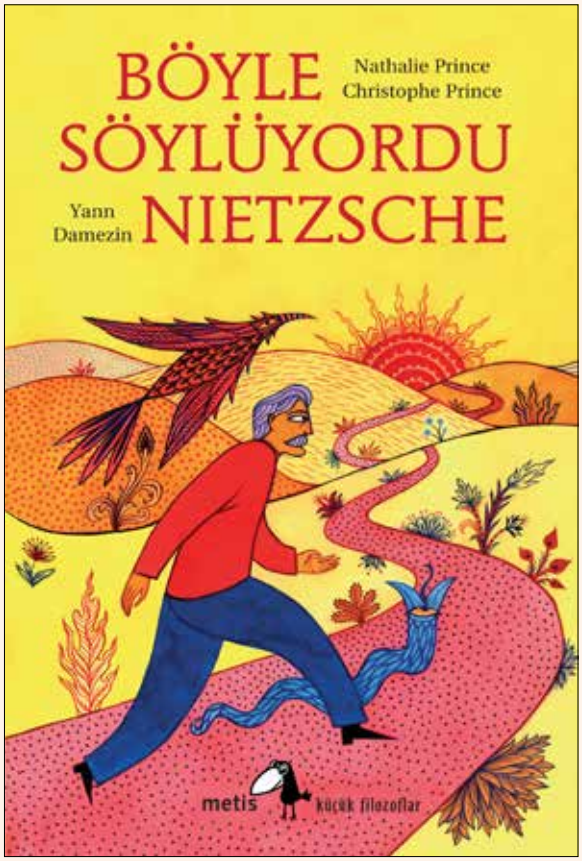

Pek çok cildini okuma şansına eriştiğim bu dizi, bazı kitaplarındaki imgesel bütünlükle beni kendine hayran bırakırken, bazen sunduğu özgün yeniden anlatımlarla dursuz duraksız okumalara davet etti. Bazen kurgusundaki alengirlerle ve dolambaçlarla başımı döndürürken, an geldi göndermelerindeki yoğunluk onu okuyacak çocuğu aklıma getirip, "İnsaf!" dedirtti. Farklı yazarlarla, farklı imge ve kurgularla, farklı yaklaşımlarla dizinin konuları da anlatımları da ulaştığı okurlar ve o okurlarda uyandırdığı izlenimler de çeşitlendi.

"Küçük Filozoflar" bugün *Böyle Söylüyordu Nietzsche*'yle yirmi altı kitaba ulaştı. Dizinin Friedrich Nietzsche'yi odağına alan bu kitabında, Nathalie ve Christophe Prince, Nietzsche'nin *Böyle Söyledi (Buyurdu) Zerdüşt* adlı eserinden yola çıkıyor. Dağdaki inzivasını sonlandırıp insanlara bilgeliğini sunmaya kararlı Zerdüşt'ün yerini ise bizzat Nietzsche'nin kendisi alıyor.

Nietzsche çok mutlu, bir kuş gibi hafiflemiş, çünkü dağdaki mağarada geçirdiği on yıl içinde dünyanın anlamını bulmuş. İnsanlara ulaşmak, bilgeliğini dağıtmak istiyor. Artık yükseklerden "aşağı" inmek zorunda. Bu da hâlihazırda var olan insanlar kadar insan olmak demek. Onlara ulaşmak için önce batışa geçmesi, onların batmış bulunduğu yere inmesi gerekiyor filozo-

fun, ki onları oradan çıkarabilsin. Aydınlatmayı, fark ettirmeyi görev biliyor kendine Nietzsche. Ancak fark etmenin, kendini tanımanın önünde engeller var. Tanrı var her şeyden önce; Zerdüşt'ün ya da Nietzche'nin yıllardır öldü sandığı, ancak insanların capcanlı yaşattığı. Sonra o gurular var, insanlara neyi yapıp neyi yapmaması gerektiğini söyleyen. Sadece Tanrı değil, kadim ejderha bile var insanların yüceltip taptığı, her bir pulu "yap-malısın" diye ışıldayan, tehditkâr ateşiyle müritlerini yola getiren, en çok da "istemek" fiilini yakmak isteyen. Bu varlıkların dayattığı "değerler" var, doğruyu-yanlışı tanımlayan. "Kuralları" var, hayır ya da iyilik kılıfına sokulurken en çok da iktidarlarını perçinleyen. İnsan, bilgeliği kabul etmek için önce bunları yıkmak zorunda. Yıkma yolunda ise, yıkılmayı göze almak var. Çünkü bu yapılara sımsıkı tutunan çoğunluğun, huzurunu rutine bağlayanın, alışkın olanın, müridin nefretini çekmek işten bile değil. Bilen, fark eden, hakikati görüp baştan inşa eden Üstinsan'a varmadan önce, insanın yok oluşu göze alması gerekiyor. Ancak ve ancak böyle bir bilinçle başlıyor Üstinsan'a giden yolculuk.

Nietzche'nin Üstinsan *(Übermensch)* söylemi bu uyarlamada açıklıkla ortaya konmuş. İnsanın taşıdığı potansiyeli ve onunla neler yapabileceğini keşfetmesi için önce neleri yıkması, nelerden vazgeçmesi, kimlerin karşısında durması ya da hangi yapılarda kendini soyutlaması gerektiği, *Böyle Söyledi Zerdüşt*'teki aynı olay örgüsüyle ve imgesellikle ele alınmış. Elbette (yolculuğun başlangıcı gibi) belli aşamalar özellikle vurgulanırken, belli aşamalar daha kısa tutulmuş.

Beklenen an ise, "Üç Dönüşüm"ün sonuncusuyla, "çocukla" buluşma: "*Son dönüştürdüğü kişi olan çocuk, yapmak zorunda olduğu şeylerin yapmak istediği şeyler olduğu bir dünya yaratacaktı elleriyle. Daha şimdiden bu ellerde, henüz ismi olmayan yeni değerlerin, yeni biçimlerin yoğrulmakta olduğu görülüyordu.*" Hatta bu noktada, *Böyle Söyledi Zerdüşt*'ün şu cümlelerini, Mustafa Tüzel'in çevirisiyle hatırlamalı: *"Masumiyettir çocuk ve unutuş, yeni bir başlangıç, bir oyun, kendi kendine dönen bir çarktır, bir ilk hareket, kutlu bir Evet deyiştir."* (s.21, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları).

Böyle Söylüyordu Nietzsche, hayatı, dönüşümü, öğrenmeyi, bilgeleşmeyi ve deneyimle evrilmeyi ezeli bir imgeyle, "yolculukla" somutlaştıran; hatta son aşamada bayrağı çocuğa devrederek akla "döngüyü" getiren, böylece belki de bir sonraki Üstinsanın kendinden öncekini yıkacağını hatırlatan, dramatik altyapısı sağlam bir öykü. Bu öykünün kitlesiyle daha yadırgamasız, engelsiz buluşmasını sağlamak, bazı göndermeleri kaynak öyküden biraz daha bağımsız kılmakla mümkün olabilir. Çiçek-kadınlarla dans gibi. Bu örneklerde ya göndermeyi daha belirgin kılmak ya da uyarlamanın sağladığı özgürlükle sahneden tamamen vazgeçmek bir çözüm. Anlam düzeyinde öyküyü olabildiğince kendine yeter kılmak, bazen onu sahipsiz imgelerden kurtarmakla da mümkün; bu öykü, bir şaheserin uyarlaması olsa bile.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★☆☆
Konunun işlenişi	★★★★★★★★☆☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

Hayatın hakkını verenlerin tatlı masalı

Yazan: **Karin Karakaşlı**

Kitapta vurgulanan en önemli şeylerden biri de ön yargısız, doğrudan temasla kurulan ilişkilerin önemi. Karşılıklı güven ve anlayışa dayalı bu karşılaşmalar, gençlerin hayatını belirlerken, yetişkinler için de bir hesaplaşma fırsatı sunuyor.

İyi Günler Eczanesi
Hacer Kılcıoğlu
Editör: Müren Beykan
Günışığı Kitaplığı, 144 sayfa

Yaşadığımız her günün geri dönülmez olduğunu bilsek de kimi zaman rutinlere, çarkın dişlilerine teslim olmaktan kendimizi alamayız. Görevler, zorunluluklar, tekdüze akış âdeta ruhumuzu soldurur. Böyle zamanlarda hayatın mucizevi gücünü yeniden hatırlamaya, o tanıdık coşkuyu geri çağırmaya ihtiyaç duyarız. Çocuk ve gençlik edebiyatının deneyimli ismi Hacer Kılcıoğlu, Günışığı Kitaplığı'ndan çıkan *İyi Günler Eczanesi* romanıyla bize tam da bunu vadediyor.

On ikinci yaşını mahallede babasının işlettiği kafede çılgın bir partiyle kutlamaya hazırlanan Hazal'ın gözünden baktığımız bu dünyada, birbirinden farklı karakterlerin maceralarına tanıklık ediyoruz. Hazal'ın birinci tekil şahıstan kurulmuş, inandırıcı, heyecanlı ve mizah dolu genç kız dili, sadece kahramanın yaşıtlarını değil, her yaştan okuru kendi gençliklerine götürerek derinden etkilemeye aday.

Hacer Kılcıoğlu; Hazal ve arkadaşlarının yanı sıra İyi Günler Eczanesi'nin sahibi annesi Sevinç Hanım, hemen bitişikteki aynı isimli kafeyi yine eşinin yardımıyla işleten baba Cüneyt Bey, kafenin işletmesini üstlenen eski orkestra şefi Elvis Amca, eczaneye her şeyiyle sahip çıkan Faik Amca, temizlik işlerini yapmak dışında mekânın ve o dünyanın

ayrılmaz bir parçası olan Döndü Abla ve yıllara meydan okuyan yaşama sevinçleriyle "Çıtır Kızlar" ekibi başta olmak üzere pek çok renkli karakter yaratmış. Herkesin sakini olduğu İzmir'in Hatay semti ise âdeta gizli bir kahraman olarak maceradaki yerini alıyor. İçe dönük bir kedi ve Faik'le arkadaş olmaya karar veren karga Kafka da anlatıcılar arasında. Asıl şenlikse Hazal'ın, nikâh memuru olan teyzesi Neşe ile birlikte gittiği bir Roman düğününde başlıyor. Ege mahallesinde yaşdaşı Bayram ve Tilbe ile tanışan Hazal, farklı kültürden gelen insanların birbirini nasıl zenginleştirebileceğini bizzat yaşayarak öğreniyor. O noktadan gençlerin birbiriyle tutturduğu dil insanın içini bir çırpıda ısıtacak sıcaklıkta.

MAHALLE RUHUNA ÖZLEMLE

İyi Günler Eczanesi, sıradan bir dükkân değil, mahallenin kalbi olan bir mekân. Bunun en büyük sebebi de Sevinç Hanım'ın, kalfa Faik Amca'nın ve onlara eczanede sık sık yardım eden Hazal'ın, mahalleli ile kurdukları sıcak, samimi ilişki. Herkesin, yaşadığı yere ait olduğunu ve korunup kollandığını hissettiği bu yer, tatlı dedikoduların yapıldığı sosyal bir buluşma noktası aynı zamanda. Küresel salgın tehdidiyle herkesin daha da yalnızlaştığı bir dönemde, aidiyet duygusunu, vefayı, dayanışmayı anımsamak kuşkusuz insanı çok güçlendiren bir deneyim. Kendileriyle dalga geçip birbirine tatlı tatlı takılabilen mahalleliler eşliğinde gülümseyebilmek de öyle...

Kafedeki doğum günü partisinde Hazal, eskiden beri sevdalı olan ama bir türlü hayatlarını birleştiremeyen Neşe Teyze'siyle eczanenin emektar kalfası Faik Amca'nın evliliğinin hayalini kuruyor. O gece, evlendirme memuru teyzesiyle birlikte şehrin uzak bir semtindeki Roman düğününe gittiklerindeyse, alışılageldik bir kutlamadan çok farklı bir maceranın içinde buluyor kendisini.

DOĞRUDAN TEMASIN ÖNEMİ

Hacer Kılcıoğlu, Hazal dışında kendisini ilk ağızdan dile getirme hakkını bir de Bayram'a tanımış. Annesinin kabrini düzenli olarak ziyaret eden Faik Amca ile mezarlıkta derin bir bağ kuran Bayram, esprili, samimi dili ve hayatın zorluklarını olgunlukla karşılayan duruşuyla kendini hemen sevdiriyor. Ağırlıklı olarak diyaloglar üzerine kurulu romanda yazar her bir karakter için özgün bir ses yaratırken, temposu hiç düşmeyen akış sayesinde romanın bir çırpıda keyifle okunmasını sağlamış.

Kitapta vurgulanan en önemli şeylerden biri de ön yargısız, doğrudan temasla kurulan ilişkilerin önemi. Karşılıklı güven ve anlayışa dayalı bu karşılaşmalar, gençlerin hayatını belirlerken, yetişkinler için de bir hesaplaşma fırsatı sunuyor. Öğrenmenin yaşı olmadığı gibi hiyerarşisi de yok bu romanda. Kuşaklar birbiriyle kaynaşıyor ve hayatın coşkusunda buluşabiliyor.

Roman boyunca ayrıca "Engelsiz İlaç Projesi", görme engelliler merkezi TÜRGÖK, bilinçli ilaç kullanımını odağına alan Çevreci Eczacılar Kooperatifi, Nesin Matematik Köyü ile Matematik Olimpiyatları gibi farklı toplumsal projelere de dikkat çekilmiş. *Kraliçeyi Korumak* ve *Kitap Hırsızı* romanları da kitap kurdu Hazal aracılığıyla selam edilen eserlerin başında geliyor. Roman böylelikle edebiyatın büyüsünü, kitapların birbirine açılan kapıları aracılığıyla ilikte hissettiriyor.

Manisa, Alaşehir'de doğan ve hâlen İzmir'de yaşayan Hacer Kılcıoğlu bu romanıyla bir kez daha ait olduğu yerleri sevgi ve özlemle anlatmış. Uzun yıllar İngilizce öğretmenliği yapan ve sık sık yolculuklara çıkan Kılcıoğlu, çocukluk ve gençlik anılarını *Ben Eskiden Çocuktum* ve *Jale'yle Konuşmak* adlı kitaplarda toplamıştı. Yazarın ayrıca *Perşembeleri Çok Severim, Bugün Adım Kaktüs Benim, Aydede Her Yerde, Gevrekçiii, On Numara Çocuklar, Havaya Bak, Radyo Pencere* adından çocuk kitapları ile gençler için kaleme aldığı *İzmir'de Üç Çocuktuk – Sezen, Haluk, Meltem* ile *Dağ Sustu Dağ Konuştu* başlıklı gençlik kitapları bulunuyor.

İyi Günler Eczanesi, ismiyle müsemma biçimde en çok da hayatın iyiliğine ve güzelliğine odaklanan bir roman. "Hayat dev bir çikolatalı pastadır" şiarıyla akan kitap, hiç şüphesiz paylaşıldıkça daha da lezzetli ve tatlı olacak. Siz de kendi diliminizi bir an önce kapın!■

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★★☆
Kurgunun özgünlüğü-tutarlılığı	★★★★★★★★★☆
Kahramanların işlenişi	★★★★★★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★☆
Redaksiyonun titizliği	★★★★★★★★★☆

Sürprizlerle dolu yeşil İstanbul!

Çocukları ve yetişkinleri doğayla buluşturmak için hazırlanan kitapların sayısı giderek artıyor. Doğadan o kadar uzak yaşıyoruz ki, yeniden içinde var olabilmek için âdeta bir mücadele başlattık. Bu uzaklaşma kaygı verici olsa da daha fazla eksilmeden yüzümüzü doğaya dönmek için çok geç değil.

Yazan: **Gökçe Gökçeer**

İstanbul'da yaşayanların kaçı ormana gidiyor ya da şehrin doğal alanlarını tanıyor? Sanıyorum çok azı... Aslında büyük şehir kıskacında nefes alacak hiçbir alanımız yok zannediyoruz ama işin aslı öyle değil. Gökçen Hazen'in yazdığı Canan Barış'ın resimlediği *Doğanın Peşinde-İstanbul'un Doğal Alanlarına Yolculuk*, yaşadığımız şehrin hiç de gizli olmayan ama pek keşfedilemeyen doğal güzelliklerini anlatan harika bir rehber kitap. ÇEKÜL Vakfı işbirliğiyle Doğan Egmont tarafından yayımlanan kitapta, şehrin birbirinden değerli alanlarını keşfe çıkıyoruz. Özellikle Belgrad Ormanı'na sık giden, onun büyülü atmosferinden güç alan biri olarak, kitabı okurken büyük keyif aldım ve henüz gitmediğim yerlere en kısa sürede gitmek için takvim belirledim. Bildiklerimi tazeledim, bilmediklerimin altını çizdim. 10 yaş ve üzeri çocuklar ve hatta yetişkinlerin de bu kitaptan faydalanacaklarına eminim. Dokuz bölümde dokuz ayrı doğal alanın tanıtıldığı rehberde, İstanbul'daki bitki ve hayvan çeşitliliğinin tahmin ettiğimizden çok daha fazla olduğunu öğreniyoruz.

Doğanın Peşinde İstanbul'un Doğal Alanlarına Yolculuk
Gökçen Hazen
Resimleyen: Canan Barış
Yayıma Hazırlayanlar: Bahar Ulukan, Sema Ulus
Doğan Egmont Yayınları, 80 sayfa

Kuş gözlemi, ağaçları keşfetme, ayak izlerinden hayvanları tanıma, yürüyüş, fotoğraf çekme gibi birçok açık hava etkinliğine teşvik eden *Doğanın Peşinde*'de, ormanların sadece ağaçların bir arada olduğu oksijen üretme alanları değil, birçok canlıya ev sahipliği yapan muazzam bir yuva olduğunu da hatırlıyoruz.

Müthiş bir ekosistemi barındıran İstanbul'un kültürel tarihine de yer yer değinen ve çocukları şehirle birlikte yaşayıp büyüyen tarihi yapıları fark edip incelemeye çağıran bu çalışmanın, unuttuğumuz ya da yeteri kadar önem vermediğimiz değerleri hatırlamamıza, doğanın ve tarihin bir parçası olduğumuzu anlamamıza yardımcı olacağına inanıyorum.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★☆☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★☆

BİR YAZAR NASIL YAZAR, BİR KİTAP NASIL ORTAYA ÇIKAR?

Koray Avcı Çakman, düş sihirbazlığını üstlendiği ***Bir Kitabın Macerası***'nda, okurun hayal gücünü gezintiye çıkarıyor; kitapların yayıma hazırlık serüvenini gizem dolu bir hikâyeyle buluşturuyor.

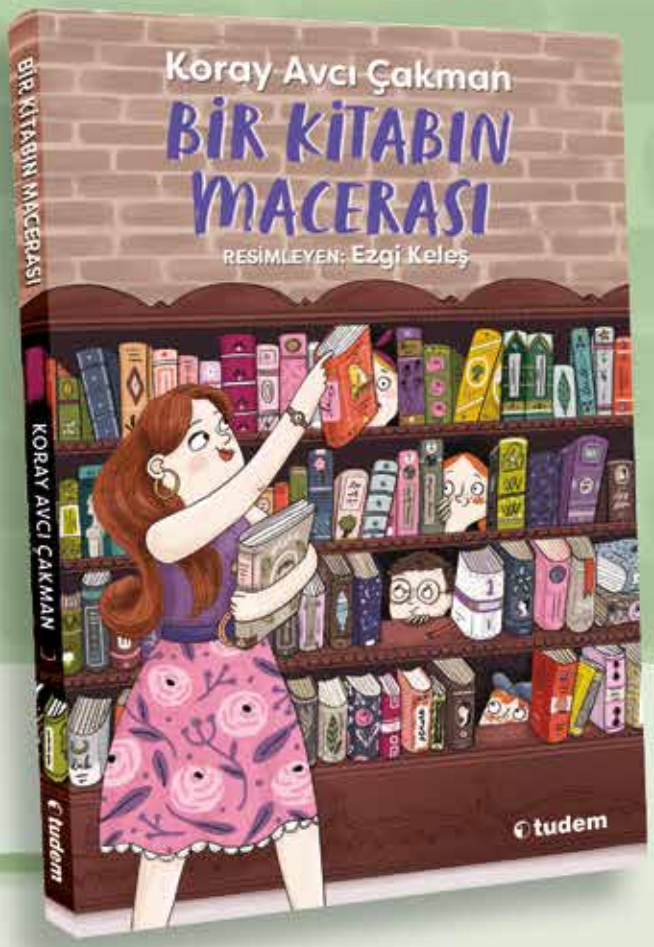

"Hayatım roman!" diyenlerin dünyalarına konuk olup, henüz basılmamış bir kitabın başına gelen komik olayları sayfalarına taşıyan bu sürükleyici eser, yazarların dünyasını anlamaya ve yayıncılık sektörünün işleyişini kavramaya yönelik değerli paylaşımlarda bulunuyor.

tudem

tudem.com tudemyayingrubu

Benjamin büyüyor...

Yazan: **Sanem Erdem**

Benjamin'in büyüme sürecinde en çok örnek aldığı ve akıl danıştığı kişi ise tabii ki ağabeyi Alex. İkisi bir aradayken güzel anlaştıkları hâlde, arkadaşı Paul gelince bambaşka biri gibi davransa da Benjamin'in gözünde ağabeyinin yeri apayrı.

Benjamin.
Oliver Scherz
Resimleyen: Annette Swoboda
Türkçeleştiren: Selen Akhuy
Editör: Seda Kostik
Kuraldışı Yayınları, 112 sayfa

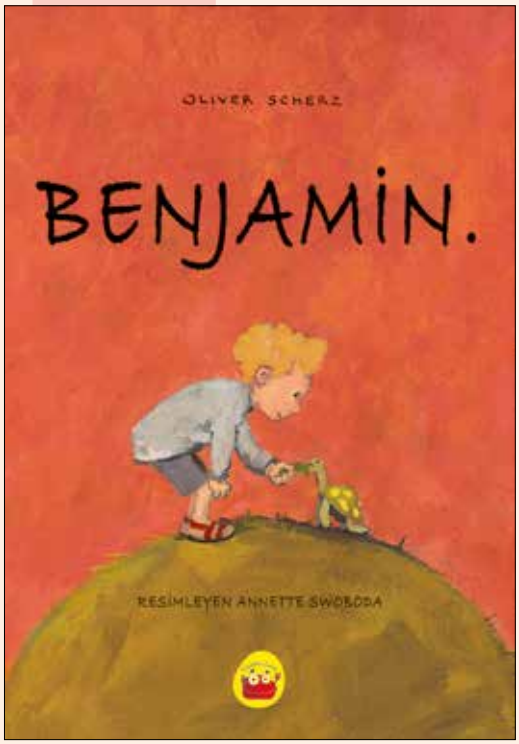

Kitabın adı, kahramanının isminden ibaret; sonunda bir de noktası var üstelik. Yazarı Oliver Scherz, "onu anlatmaya sözcükler yetmez, siz en iyisi okuyup kendiniz tanıyın," demek istemiş sanki. Kahraman dediysem lafın gelişi tabii, aslında gayet sıradan bir çocuk bu Benjamin. Kendi kendine etrafı, hayatı keşfetmeye ve anlamaya çalışan, okul hayatına henüz başlamamış bir çocuk. En iyi arkadaşı, hayvanat bahçesinden satın alıp özgürlüğüne kavuşturduğu ve Bay Sowa adını verdiği kaplumbağası. Alex adında bir ağabeyi de var; o daha büyük olduğu için onun bilmediği şey yok. Bu yüzden Benjamin sürekli onun peşine takılmak istiyor ama ağabeyi genellikle kendi arkadaşı ile oynamayı tercih ediyor. Benjamin de kaplumbağası ile oynuyor, onunla konuşup maceralarını onunla birlikte planlıyor.

Bu kitapta yer alan on macerada Benjamin'in okula başlama arefesinde yaşadıklarına şahit oluyoruz. Etrafta birlikte oynayacak yaşıtı olmadığı için kaplumbağasını dost belleyen Benjamin, ilk macerasında onun için küvette bir doğum günü partisi planlıyor ve misafir olarak da dereden tuttuğu balıkları getiriyor. Açık kalan musluklar ve taşan köpükler sayesinde çamaşır sepetinde denizaltıcılık oynama fırsatı bile buluyorlar. Başka bir macerasında, ağaç evine izinsiz girdiği ağabeyinden azar işitirken bir sonraki macerada, bu kez ağabeyiyle birlikte yasakları delip gece gece komşularının göletinde balık tutuyor. İğne olduğu bir başka macerasında, aslında korkacak bir şey olmadığını ve onu korkutan şeyin büyüklerin tepkileri olduğunu anlıyor. Ağabeyi güya kızları sevmediği için yeni taşınan komşularıyla ilk Benjamin tanışıyor ve sonunda birlikte kızıldericilik oynayabileceği bir arkadaş ediniyor.

Hayatında birçok ilki yaşadığı bu kısacık dönemde kaplumbağası Bay Sowa'yı yanından hiç ayırmıyor Benjamin. Bazen cebinde taşıdığı bazen bir kutunun içinde yatak hazırladığı küçük kaplumbağa, Benjamin'in duygularına bir nevi tercüman oluyor. Mesela ağabeyi onu küçük bulup kendi oyunlarına dâhil etmediği zaman kendini beceriksiz biri gibi hisseden Benjamin, kaplumbağasına söylenerek üzüntüsünü ona yan-

sıtıyor. Bay Sowa'yı kaybetmeye dayanamayacağını ve onu her şeye rağmen sevdiğini fark etmesi üzerine, ağabeyine de aynı hisleri duyduğunu, onun da kendisini aynı şekilde sevdiğini anlıyor. Ya da yeni komşularını etkilemek için Bay Sowa'yı hızlandırmaya çalışıp derenin sularında onu az daha kaybedecek olması üzerine kaplumbağasını olduğu gibi kabul ediyor.

Benjamin'in büyüme sürecinde en çok örnek aldığı ve akıl danıştığı kişi ise tabii ki ağabeyi Alex. İkisi bir aradayken güzel anlaştıkları hâlde, arkadaşı Paul gelince bambaşka biri gibi davrandığı için ona kızsa da Benjamin'in gözünde ağabeyinin yeri apayrı. Resimsiz kitapları bile okuyabilen, denize balıklama atlayan, zor durumlarda ne yapılacağını her zaman bilen ağabeyine duyduğu hayranlığa rağmen kendi fikirleri olduğunu ispatlamak isteyen Benjamin, genellikle onun söylediklerinin tersini yapmayı tercih ediyor. Komşunun göletinden tuttuğu balığı pişirmek yerine yakalanmayı göze alarak geri götürüyor. Ya da o yaşlara özgü kızlar-erkekler çekişmesi gereğince kızları sevmediğini söyleyen Alex'in aksine Benjamin, kızların gayet normal olduklarını gözlemliyor ve kızları sevdiğine karar veriyor.

Büyük ihtimalle kırsal bir yerleşim yerinde yaşayan Benjamin ve ağabeyi Alex'in, anne babalarının evde olmadığı bir gece dışarı çıkıp komşunun bahçesine girmeleri ebeveynler için endişe sebebi olabilir belki, ancak bu detayın, yasakların çocuklar üzerindeki cazibesini ve onların macera arzularını yansıtarak kitaba gerçekçi bir çocuk perspektifi kattığını da düşünmeden edemiyorum.

Bu Fil Afrika'ya Gitmek İstiyor ve *Bambaşka Bir Dost* kitaplarıyla tanıdığımız Oliver Scherz, bir söyleşisinde kendi çocukluğundan ilham alarak yazdığını söylediği *Benjamin.* ile yine mizahi üslubunu koruyarak gerçekçi ve bakış açısını okura kolayca hissettiren bir karakter yaratmakta başarılı olmuş. Bunda Selen Akhuy'un çeviri dilinin de payı var elbette. Annette Swoboda'nın sevimli resimleri ise zenginleşen Benjamin'in hikâyesi okuldaki maceralarıyla da devam edecek.■

Çizimlerin ifade gücü ★★★★★★★★★☆
Dilin akıcılığı ★★★★★★★★★★
Öykünün özgünlüğü ★★★★★★★★★☆
Grafik tasarım ★★★★★★★★★★

Gezegenimiz Ve Biz

kitapları, geri dönüşümden iklim değişikliğine, suyun öneminden Dünya'mızın kaynaklarını daha verimli kullanmaya kadar pek çok bilgiyle dolu. Değiştirdiğimiz küçük şeyler bile gezegenimizin geleceğinde büyük fark yaratabilir!

FİNAL KÜLTÜR SANAT YAYINLARI
finalkultursanat finalkultursanat
www.finalkultursanat.com | kultursanat@final.com.tr

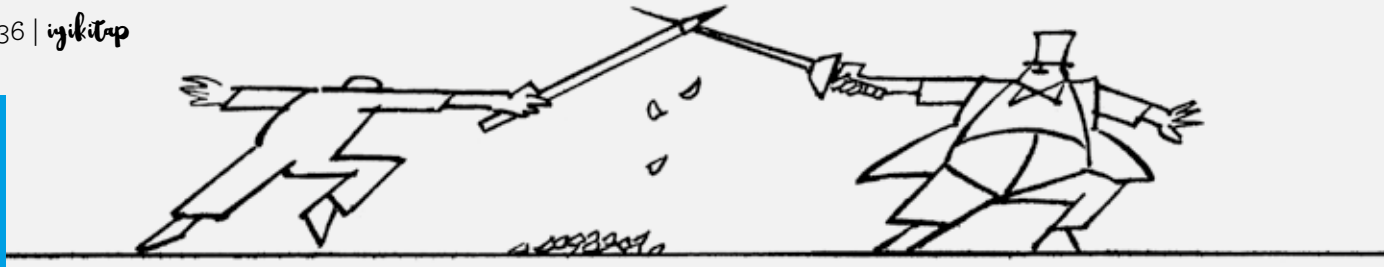

Manzara-i Umumiye'de işçiler, sermayenin göbeklilerine karşı

Turhan Selçuk, sosyal ve politik konuları eleştirel bakışla ele aldığı çizimleriyle hem zamanının ruhunu en incelikli ve derin biçimde yakalamayı başarmış hem de günümüzde de güncel kalabilmiş büyük bir sanatçı.

Manzara-i Umumiye
Turhan Selçuk
Yayıma Hazırlayanlar:
Ayşegül Utku Günaydın, İlke Aykanat Çam
Ümit Mutlu, Hilâl Aydın, Aslı Selçuk
Desen Yayınları, 88 sayfa

Yazan: **Emel Altay**

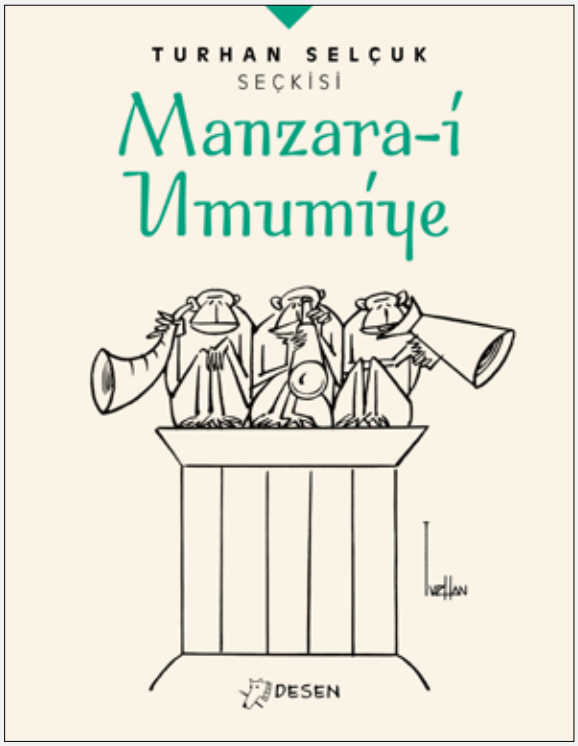

Daha önce Fransız çizer Sempé'nin kitaplarını yayınlayan Desen, bu kez Türk karikatür dünyasının ikon ismi Turhan Selçuk'un 50 yıla yayılan çizimlerinden yaptığı seçkiyi üç kitapta topluyor. Serinin ilk kitabı *Siyasetin Göbeği* adını taşıyor. Bu yazının da konusu olan ikinci kitabın adı *Manzara-i Umumiye* Mayıs ayında basıldı. Serinin son kitabı *İnsan Denen Garip Hayvan* da yine bu yıl içerisinde okurlarla buluşacak.

"ÇİZGİDE MİZAH" ANLAYIŞINI TÜRKİYE'YE GETİRDİ

Turhan Selçuk'u gençlerle buluşturma gayesiyle hazırlanmış serinin ikinci cildine geçmeden önce çizerin sanat yolculuğuna bir göz atalım. Turhan Selçuk, sosyal ve politik konuları eleştirel bakışla ele aldığı çizimleriyle hem zamanının ruhunu en incelikli ve derin biçimde yakalamayı başarmış hem de günümüzde de güncel kalabilmiş büyük bir sanatçı. 1922 doğumlu olan Selçuk'un karikatürleri henüz 19 yaşındayken çeşitli dergilerde yayınlanmaya başlıyor. 1948'te ise Türk mizah dergilerinin en değerlileri arasında gelen Akbaba'nın kadrosunda yer alıyor. Bu çok yetenekli ve zeki olduğu daha ilk çizimlerinden belli olan genç adamı özel kılan şey, dünyayı okuma becerisi... Turhan Selçuk'un karikatüre başladığı dönemlerde Türkiye'de fıkra, hikâye benzeri söze dayalı mizah anlayışı

hakim. Karikatür dergileri çizimlerden çok içeriğe değer veriyor, sözle öne çıkıyorlar. Turhan Selçuk ise o zamana kadar Türkiye'de pek denenmemiş ama özellikle ABD'de yaygın olan, çizer Saul Steinberg ile özdeşleşmiş "çizgide mizah" anlayışını sanatının temeli yapmak istiyor. 1949 yılında Yeni İstanbul gazetesinde hem karikatür tarihi hakkında yazılar yazarken hem de çizimleriyle grafik mizahın tohumlarını atmaya başlıyor. Bu başarılı sanat yolculuğunun satırbaşlarını sıralarken elbette en ünlü karakterinden de bahsetmeden olmaz. Turhan Selçuk, politik taşlamaların en incelikli örneklerini içeren yazısız çizgileri kadar *Abdücanbaz* çizgi romanıyla da tanınıyor.

SÖMÜRÜLEN İŞÇİLERLE SEMİREN PATRONLAR ARASINDAKİ ACI TEZAT

Bu uzun girizgahtan sonra Turhan Selçuk Seçkisi'nin ikinci kitabına gelebiliriz. *Manzara-i Umumiye*, Selçuk'un kariyerinin başladığı 50'lerden 2000'lere dek uzanan bir zaman diliminde temalarına göre bir araya getirilmiş çizimlerden oluşuyor. Bu kitapta öne çıkan tema; sermayenin acımasız çarkları altında ezilen işçilerle giderek semiren patronlar arasındaki acı tezat... Tabii yanında geçim sıkıntısı, işsizlik gibi sosyal adaleti ve eşitliği bozan sorunlar da sıklıkla işleniyor.

AYNI KONULARI TEKRAR TEKRAR ÇİZMEKTEN KAÇINMIYOR

Selçuk, çizimlerinde aynı temaları tekrar tekrar işlemekten çekinmeyen bir sanatçı. Kendisine dert edindiği meselelerle ilişkisi öyle sahici ki bu takipçilerine her zaman geçmiş ve "tekrara düşme" ya da "sıkıcılaşma" gibi tehditler, onun sanatından hep uzak durmuş. Bu anlamda *Manzara-i Umumiye*'de de birbirine benzer çizgileri ve temaların tekrarlandığını görmek mümkün ama daha yakından bakınca her birini benzersiz kılan ayrıntılar da görünür oluyor. Selçuk'un mesele edindiği konular her çağda geçerliliğini koruduğu için bu tekrarların sanatını destekleyen, doğal biçimde yeniden güncel kılan bir yanı da var.

ZAMANIN ESKİTEMEDİĞİ ÇİZGİLER...

Desen'in özenle hazırladığı kitapta her çizimin sayfasında hangi yıllarda ve nerede yayınlandığı bilgilerine de yer verilmiş. Böylece 60'larda Türkiye'de yayınlanmış bir çizimin 80'lerde Fransa ya da Almanya'daki karikatür dergilerinde yer bulduğunu görebiliyoruz. Bu da hem Turhan Selçuk'un konuyu ele alışındaki evrenselliği hem de sorunların ortaklığını ve zamansızlığını göstermesi açısından ilgi çekici.

Turhan Selçuk, sanat hayatını 2010'daki ölümüne dek büyük bir başarıyla sürdürdü. Sadece Türkiye'de değil dünyada da tanınan ve takdir edilen bir çizer oldu. Politikacıların, patronların, sermayenin halkı sömüren çarklarını anlatmaktan, ezilen, fakir halkın sorunlarını eserlerinde defaten işlemekten hiç vazgeçmedi. O her zaman siyasetin ve sermayenin göbeklilerini çizmeye, "manzara-i umumiye"ye ayna tutmaya devam etti. Kaleminin her bir çizgisi "insan denen garip hayvan"ı anlamaya dair oldu. ■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
İçerik	★★★★★★★★★★
Seçkinin kapsamı	★★★★★★★★★★

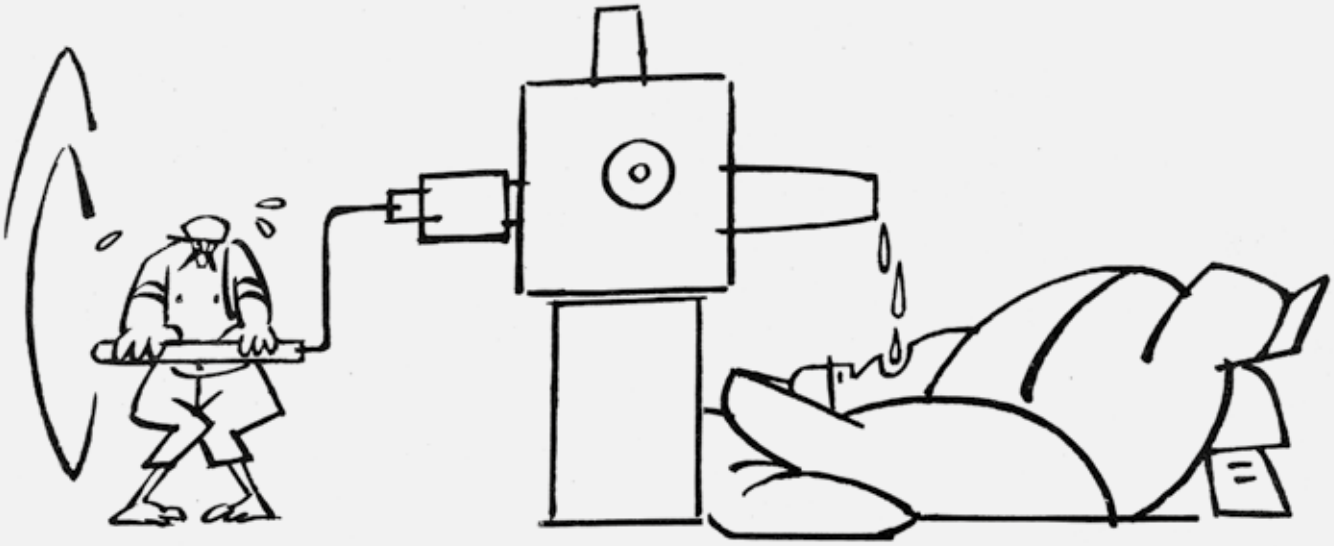

Çılgın ikili: Mucit Sally ve Kokarca Joe!

Kardeşler çoğunlukla sinir bozucudur, istekleri bitmek bilmez ve durmadan sorun çıkarırlar. Ama herkes bilir ki, en çok da kardeşler sevilir, ne de olsa onlar ilk takım arkadaşlarıdır.

Yazan: **Olcay Mağden Ünal**

Kardorobot
James Foley
Türkçeleştiren: Bilgesu Yaprak
Editör: Ebru Koç Bal
İthaki Çocuk Yayınları, 120 sayfa

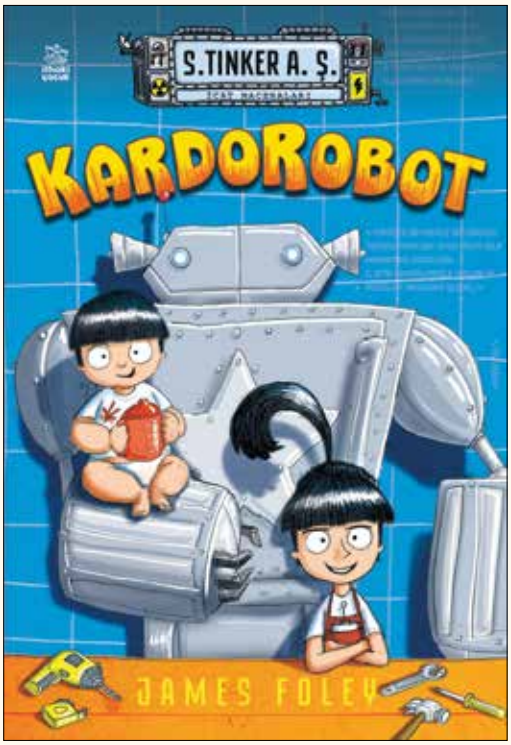

Yurt dışına çıkabildiğim o büyülü vakitlerde en çok hoşlandığım ve asla yapmadan dönmediğim şey, oradaki kütüphanelere ya da devasa kitapçılara uğramaktı. Söylediğim buraya kadar tahmin edilebilir ve normal elbette. Her yönleriyle muhteşem olduklarından bahsetmeye de gerek yok, ancak bana kalırsa dikkat çeken en önemli yanları çizgi romana verdikleri önem. Bahsi geçen yerlerde her yaşa göre her kategoride çizgi romana ulaşmak mümkün. Genelde kendimi çizgi roman raflarında kaybettiğim, saatlerimi bir kitapçıda geçirdiğim o güzel günler artık çok geride kaldı. Muhtemelen epey bir süre daha onlarla bir araya gelemeyeceğiz. Dolayısıyla eldekilerle yetinmek gerekecek, fakat bizde durum gelişme göstermekle birlikte yine de henüz başlangıç seviyesinde. Özellikle çocuk kitapları söz konusu olduğunda raf dizilişinde dahi özensizlik devam ederken, çizgi romanın öne çıkarılması ya da bu kategoride farklı içeriğe ulaşmak pek mümkün değil. Bunun sebebi çizgi romanın, özellikle de çocuklara yönelik çizgi romanın, hak ettiği ilgiyi görmemesi olabilir. Bunun da müsebbibi büyük ihtimalle yetişkinler. Bir romandan ya da hikâye kitabından daha "aşağı" görülmeleri ve "basite" indirgenmeleri sebebiyle çocuklar çizgi roman tercihinde bulunamıyorlar. Çizgi romanın sadece süper kahraman hikâyelerinden ibaret olmadığını (kaldı ki bana kalırsa süper kahraman maceraları da son derece keyifli, mühim bir içeriğe ve kültürel değere sahiptir) anlamak, bu alanda da çok sayıda önemli eserin yazıldığının farkına varmak bu durumu değiş-

tirebilir. Üstelik metinle iç içe geçen resimler odaklanmayı artırdığı gibi okuma teşviki konusunda motive edici bir özelliğe de sahiptir. Ancak bizler ne yazık ki her şeyden çok "dostlar alışverişte görsün" kültürüyle harmanlanmış olduğumuzdan çizgi romanları göz ardı ederiz. Ne de olsa her çocuk bale yapmalı, piyano çalmalıdır(!) ve anaokullarının en etkileyici yanları çocuklara gösterdikleri sevgi ve ilgi değil, onlara "küçük yaşta öğrettikleri" İngilizcedir(!)

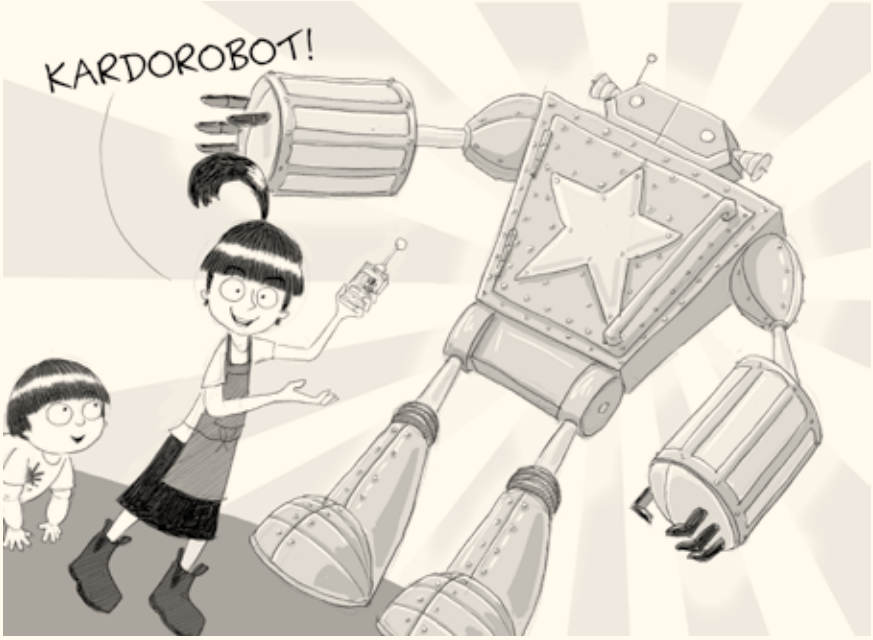

Bu girizgâhın ardından, epey bir çizgi romanın yazarlığını ve çizerliğini, birçok çocuk kitabının da çizerliğini üstlenen Avustralyalı yazar James Foley imzalı *Kardorobot* isimli çizgi romana bir göz atalım. Hikâye, dünya genelinde on iki yaşından küçük mucitler arasında en iyisi Sally Tinker ve erkek kardeşi tam zamanlı bebek Joe Tinker'ın ilk macerası. Pek çok ödüle sahip Sally, aynı zamanda S. Tinker A.Ş.'nin de kurucusu ve tüm icatlarının patenti de kendisine ait. Fakat evde onu engelleyen bir baş belası mevcut: Erkek kardeşi Joe Tinker. Sally bir kardeşi olsun istememişti ama isteseydi bile bu kadar basit bir sürüm arzu etmeyeceğinden emindi. Ne de olsa *"Joe'nin tasarımında SAYISIZ hata söz konusu. Donanım ve yazılımının yeni sürümlerini yüklemek yıllar alıyor, elleri yapış yapış, tişörtü kirli, güçsüz taşıyıcılara ve yetersiz dönüş kabiliyetine sahip, pil ömrü kısa, ses ayarı yok ve seçici duyuş özelliği sözlü komutlara kapalı."* Üstelik her şey bununla da kalmıyor; Joe etrafı dağıtıp duruyor, Sally'nin makinelerini bozuyor ve kesinlikle pis kokuyor. Eh, bu durumda Sally'nin yapabileceği tek bir şey var tabii: kendi kusursuz robot kardeşini icat etmek! Son derece işlevsel olmanın yanı sıra aynı zamanda harika bir dağınıklık toplayıcı ve de bozuk makine tamircisi, üstelik hiç de pis kokmuyor. Ayrıca Sally onu kumandayla kontrol edebiliyor ve Kardorobot tüm bunları yaparken bir de içine gömülü fırında harika mini kekler pişiriyor. Artık her yer tertemiz ve derli toplu. Fakat bir anda işler çığırından çıkıyor ve hiç de Sally'nin beklediği gibi gitmemeye başlıyor, bu noktada kardeşlikten başka hiçbir şeyin önemi kalmıyor. Bu kitap da en eğlenceli fikirlerin sıradan hikâyelerden çıktığı önermemi doğrular nitelikte. Kardeşler çoğunlukla sinir bozucudur, istekleri bitmek bilmez ve durmadan sorun çıkarırlar. Ama herkes bilir ki, en çok da kardeşler sevilir, ne de olsa onlar ilk takım arkadaşlarıdır.

Kardorobot, "S. Tinker A.Ş. İcat Maceraları" serisinin ilk kitabı. İki kardeşin maceraları toplam 4 kitap boyunca devam ediyor. Siyah beyaz çizimler ve bol efektle zenginleştirilmiş içerik kitabın sonunda yazarın da görülebildiği mini bir bonus hikâye de sunuyor. Yoğun bir metni olmayan, ancak detaylı ve hareketli çizimlerin hikâyeyi yeterince desteklediği bu macera keyifli bir okuma deneyimi vadediyor ve Bilgesu Yaprak'ın çevirisiyle Türk okurla buluşuyor. Orijinal ismi *Brobot* olan kitabın Türkçe isminde *Kardorobot* tercih edilmiş, bunun pek hoşuma gittiğini söyleyemem, daha yaratıcı olunabileceğini düşünüyorum. Elbette bu sadece benim fikrim. Bunun dışında kesinlikle özenle çevrilmiş ve özenle hazırlanmış bir eser.■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Kurgunun özgünlüğü	★★★★★★★☆☆☆
Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★★☆
Grafik tasarım	★★★★★★★★★★

Olağanüstü kadınlardan bazıları

Gezegeni değiştiren on üç kadından her birinin ve bir kadın hareketinin kısa hikâyesi... Hepsinin ortak özelliği, insan olarak yeryüzüne ve konuklarına verdiğimiz zararı azaltmak uğruna canlarını dişlerine takmış olmaları.

Yazan: **Toprak Işık**

Kate Pankhurst, İngiltereli bir çocuk kitapları yazarı ve ressamı. Özellikle yaşantıları ile dünyada iz bırakan kadınları anlatmayı seviyor. *Dünyayı Değiştiren Olağanüstü Kadınlar,* bu kapsamda yazdığı serinin kitaplarından biri... Büyülü Fener Yayınlarının ülkemiz okuruyla buluşturduğu eseri Hilal Dikmen Türkçeleştirmiş.

Gezegeni değiştiren on üç kadından her birinin ve bir kadın hareketinin kısa hikâyesi... Hepsinin ortak özelliği, insan olarak yeryüzüne ve konuklarına verdiğimiz zararı azaltmak uğruna canlarını dişlerine takmış olmaları. Kenya'da, ebeveynlerini boynuz avcıları yüzünden kaybetmiş yavru fillere bakmayı yaşamının en önemli amacı edinen Daphne Sheldrick kuşkusuz olağanüstü olarak nitelendirilmeyi hak etmiş bir kadındır. Himalaya Dağları'ndaki ormanları koruyabilmek için, bedenlerini ağaç gövdelerine siper ederek baltaları durduran Chipko Hareketi'ne üye kadınların tümü de öyle... Şempanzeleri numaralayarak değil, isim vererek, duygu ve karakterlerine odaklanarak gerçekleştirdiği araştırmalarla bilim dünyasındaki ezberleri bozan Jane Goodall'ın sıradan olduğunu kim iddia edebilir? Sayısız kuşun ölümüne neden olan şapkalardaki tüy modası son bulsun diye kampanya başlatan ve sonuç alan Florence Augusta Merriam Bailey'e kuşlardan önce biz minnettar olmalıyız.

Dünyayı Değiştiren Olağanüstü Kadınlar
Kate Pankhurst
Türkçeleştiren: Hilal Dikmen
Büyülü Fener Yayınları, 32 sayfa

Elbette hacmi sınırlı bir eserde hak eden herkesi tanıtmak olası değil. Muhakkak ki hayatını gezegende açtığımız yaraları sarmaya adamış çok daha fazla sayıda kadın vardır. Dünya hasarlı bir şekilde dönmeye devam ediyor. Tüm insanlık, doğaya ve canlılara zarar vermeden yaşama hassasiyetine kavuşmadıkça bitmez bu mücadele. Yüzümüzü ağartan insanların hayatlarını anlatan böylesi kitaplar gereksiz hâle gelene kadar sürecek bir hikâyenin içindeyiz.

Dünyayı Değiştiren Olağanüstü Kadınlar, bol çizimli çok kolay okunan bir eser. Gençlere doğru örnekleri sunmuş olduğu için çok değerli. Okuyup yerküremize bu olağanüstü kadınlarınkine benzer bir imza bırakmayı amaç edinirlerse kitap işlevini yerine getirmiş olur.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★★☆
Konunun işlenişi	★★★★★★★★☆☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★☆
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★☆

Bugün ormana gitmeli...

Doğa her mevsimde bize sürprizler sunar. Bakmasını bilene elbette... Mevsimler gelip geçer; doğa değişir, dönüşür ve bir yıllık döngü tamamlandığında aslında başa dönmez yepyeni, öncekine hiç benzemeyen, sonrakiyle asla aynı olmayacak yeni bir döngüye gireriz.

Yazan: **M. Banu Aksoy**

Kahverengi Ayı Ormanı - Eğer Bugün Ormana Gidersen adını taşıyan resimli kitap işte bu harika döngüyü -bir orman halkının bir yıllık yaşantısını- anlatıyor. İlk sayfada tanıştığımızı kitabın anlatıcısı Kahverengi Ayı bizi hayatına, evine, arkadaşlarıyla paylaştığı güzel anlara dâhil ediyor.

Kitap, ilkbaharda doğanın uyanışıyla başlayıp, kış uykusuyla noktalanan on altı sahneden oluşuyor. Her sahnede olaylar, şiirsel bir dille ayının ağzından aktarılıyor ve bir de "bulunacaklar listesi" veriliyor. Böylece okurun resimlerde gezinmesi, en ufak ayrıntının bile tadını çıkarması sağlanıyor. Tıpkı bir tiyatro sahnesi gibi tasarlanan resimlerde çeşit çeşit kuş, memeli, sürüngen, böcek, bitki, çiçek ve mantarla karşılaşıyoruz. Kurulan piknik sofraları, yapılan danslar, oynanan oyunlar ve dekorasyon unsurları ile hayvanların yaşamdan aldıkları keyif son derece renkli ve esprili yansıtılmış. Kitabın sonunda yer alan "Doğa Parkuru" ise doğal yaşamla ilgili ufak bilgiler eşliğinde kitabın içinde aranıp bulunacak ayrıntılarla okuru yeni bir oyuna davet ediyor.

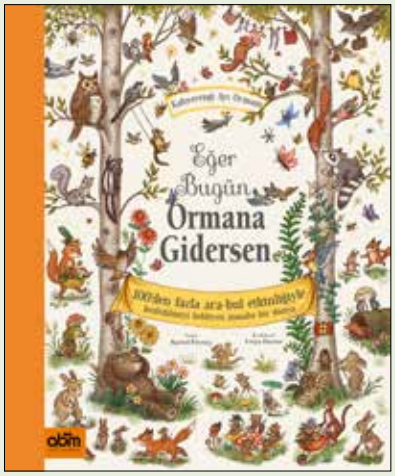

Kahverengi Ayı Ormanı
Eğer Bugün Ormana Gidersen
Rachel Piercey
Resimleyen: Freya Hartas
Türkçeleştiren: Berrak İdiman
Editör: Yağmur Yavaş Aydın
abm Yayınevi, 40 sayfa

Kitabın yazarı Rachel Piercey aslında bir şair. Çocuk ve yetişkinler için şiirler yazan Piercey, ilkokullarda şiir atölyeleri de düzenliyor. *Eğer Bugün Ormana Gidersen* de zaten bir "ilk şiir kitabı" olarak tanımlanıyor. Şiir tercümesi zor bir iş. Ne yazık ki Piercey'nin akıcı, ritmik şiirleri Türkçede aynı etkiyi yaratmamış. Neyse ki kitabın birbirinden güzel resimleri bu eksikliği bize hissettirmiyor.

Freya Hartas imzası taşıyan resimlerin tam birer göz ziyafeti olduğunu söyleyebilirim. Bir kez değil, defalarca bakılacak, incelenecek resimler okurların bıkmadan izleyebileceği sahnelerle dolu. Kompozisyonlar, renkler, ayrıntılar ve figürlerdeki çeşitlilik okurun her sayfada dakikalarca oyalanmasını sağlıyor. Okul öncesi çağdaki çocuklar için tasarlanmış olsa da bu, doğaya ilgi duyan her yaştan okurun keyifle okuyacağı ve bakacağı türden bir kitap.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★☆☆☆
Konunun işlenişi	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★☆

Şili çayırlarında şüpheli bir lama tespit edildi!

-Merkez, Şili çayırlarında şüpheli bir lama tespit edildi, tamam!

-Anlaşıldı, ekip gönderiyoruz, tamam!

Yazan: **Deniz Poyraz**

Yazar Heather Tekavec'in, İthaki Çocuk etiketiyle dilimize çevrilen kitabı *Aranıyor! Hayvanlar Âleminin Suçluları*, sabıka kayıtları korkunç(!) suçlarla dolu hayvanların karanlık(!) dünyalarına davet ediyor okuru. Hırsızlık, sahtekârlık ve tükürme gibi akıl almaz suçlara bulaşmış on üç sevimli hayvanın ayırt edici özelliklerinden oluşan bir albüm olarak tasarlanan resimli kitap, eğlenceli bir anlatıma ve farklı bir kurguya sahip.

Hikâyeye göre son zamanlarda büyük bir suç dalgasıyla karşı karşıya kalan hayvanlar âlemi, kaos ve yolsuzluklarla dolu bir yaşamın pençesi altında kıvranıyor. Dedektif X –ki kendisi Attenborough Araştırma Akademisi'nden mezun şapşal bir kutup ayısı olur- hayvanlar âleminde çoktan bozulmuş olan düzeni yeniden tesis etmek için kolları sıvamış durumda. Masasının üzerinde bulunan mantar panoda sicili kirli pek çok hayvanın robot resimleri bulunuyor. Öte yandan, etrafını çepeçevre saran yığınla sabıka kaydına rağmen elinde bazı ipuçları var dedektifin. Bu ipuçları, suça karışan hayvanların beslenme şekilleri, alışkanları, yaşam alanları ve fiziksel özellikleri hakkında. Yoksa siz olay mahallinde unutulan delici-kesici aletler filan mı bekliyordunuz?

Aranıyor! Hayvanlar Âleminin Suçluları
Heather Tekavec
Resimleyen: Susan Batori
Türkçeleştiren: Şafak Kılıç
Editör: Ebru Koç Bal
İthaki Çocuk Yayınları, 36 sayfa

Kitaptaki resimler, Macar çizer ve grafik tasarımcı Susan Batori'nin fırçasının ürünü. Zaman zaman karikatüre kayan çizgiler, eserin mizahi anlatımıyla kolayca özdeşleşiyor. Kuşe kâğıt baskılı rengârenk illüstrasyonlar oldukça canlı gözüküyor. Yazarın ve çizerin kitap üzerinde keyifle çalıştıkları, metnin ve resimlerin uyumundan hemen anlaşılabiliyor.

Dedektif X, hayvanlar âlemini eski huzurlu ve güvenli günlerine döndürmeye çalışırken okura fener balığı, lama, karides, kapuçin gibi egzotik hayvanları yakından tanıma fırsatı veriyor. Çocukların, bu sevimli suçluların peşine düşüp hayvanların tuhaf dünyasına dair merak uyandıran bilgiler edinmelerinin önünde artık hiçbir engel yok! Şimdiden iyi tutuklamalar! Şey, yani iyi okumalar...■

Dilin Açıklığı ve Akıcılığı	★★★★★★★★☆☆
Konunun İşlenişi	★★★★★★★★☆☆
Çizimlerin İfade Gücü	★★★★★★★★☆☆
Grafik, tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★☆☆

Neye göre, kime göre sıra dışı?

Yazan: **Sema Aslan**

Christine Naumann Villemin, *Sıra Dışı Bir Gün* kitabıyla neyin sıradan neyin sıra dışı olduğunu, çok küçük ve çok yaratıcı bir fikirle ele alıyor. Gregoire Mabire'in şahane çizimleriyle resmedilen hikâye, zihin açıcı.

Olaylar, bir okul gününde, küçük çocuklardan mürekkep bir sınıfta yaşanıyor. Her şey Bayan Petsec'nin çocuklardan kendileri için önemli olan nesneleri okula getirmelerini istemesiyle başlıyor. Çocuklardan kimi yanlarında fazladan bir çanta, kimi bir paketle gelmiş o sabah. Hepsi heyecanlı. Her biri, büyük bir coşkuyla, sabırsızlık söz istiyor. Öğretmen, sıralarından taşmış, elleri kolları havada bağrışan çocukları yatıştırmak, kontrolü ele geçirmek üzere hamle ediyor ancak tam o anda, minik bir tehdit savurmuşken üstelik, ayağının üstünde tüylü bir örümcek görüyor! Ah, sanki dünya yerinden oynuyor, o tüylü "yaratık" ile her şey alt üst oluyor ve öğretmenin korkusu peşinden gelecek tüm olayları tetikleyecek güce ulaştığında, işte esas o zaman, kelimenin dümdüz anlamıyla yer yerinden oynuyor. Önce çizerin olaya biraz renk katmak için bir numara çektiğini düşünüyorsunuz; öğretmen ve sınıftaki kitaplık yere devrildi diye zemin tahtaları da yerlerinden oynayacak değil ya, diyorsunuz. Bu minik abartıyı çizgilerin gücüne bağlayıp gülümsüyorsunuz. Fakat az sonra anlıyorsunuz ki iş öyle değil. Sınıf, yer döşemesiyle birlikte, bir uçan halı efektiyle okul binasının içinden kopup dışarı taşıyor. Gözlerimizin yuvalarından dışarı fırlaması gibi. Korkudan ve/ya şaşkınlıktan gözlerin dışarı uğramasıyla bu hikâyede sınıfın, okul bünyesinden çıkması arasındaki çağrışım ilişkisi, şahane!

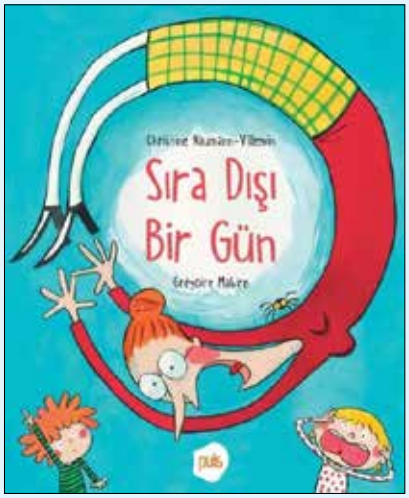

Sıra Dışı Bir Gün
Christine Naumann Villemin
Resimleyen: Gregoire Mabire
Türkçeleştiren: Neşe Mesutoğlu Kırım
Editör: Arzu Sarı
Puis Yayınları, 32 sayfa

Sonrası olaylar, olaylar. Uçan sınıf, değil bir güne, bir ömre sığmayacak sıra dışı bir yığın olay yaşıyor. Ancak günün sonunda gerisin geri ait olduğu yere, bünyeye dönüyor. Ama bu büyük macera boyunca bir kez olsun gık demeyen, sabırla parmağı havada söz bekleyen bir çocuk var. İşte o çocuk, neyin sıradan neyin sıra dışı olduğunu düşündürecek soruyu soruyor; kimin, nasıl korkutucu olabileceğini küçük, zahmetsiz, dolambaçsız bir cümleyle söyleyiveriyor.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★★★
Konunun işlenişi	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

Süslü püslü paketteki at kestaneleri

Suphi'nin babaannesine göre at kestanesinden yapılan ilaç, şişmiş, mavi bacak damarlarıyla ortaya çıkan varis hastalığına iyi gelirmiş. Üstelik çekmecelere dadanmış böcekleri, sinekleri orada barındırmayan etkili bir böceksavarmış.

Karne Hediyesi At Kestanesi
Miyase Sertbarut
Resimleyen: Emel Alp Sarı
Yayıma Hazırlayan: Hülya Şat
Altın Kitaplar, 128 sayfa

Yazan: Cahit Ökmen

Peki, ya parktan toplanmış at kestaneleri süslü püslü, kurdeleli bir paket içinde 6. sınıf çocuğuna karne hediyesi olarak veriliyorsa...

Ne? Şaka! Hem de her karne döneminde yinelenen bir şaka. Eh, ebeveynlerin de türlü türlü espri anlayışları, tuhaflıkları var işte... deyip geçiveremiyor Suphi. Hangi çocuk, içi heyecandan pır pır, *"en güçlüsünden bir oyun bilgisayarı, son model bir cep telefonu, İtalya'da bir gezi falan"* hayal ederken at kestaneleriyle dolu bir kutuyla karşılaşınca mimikleri seyirmeye başlayıp cayırtıyı koparmaz ki?

Hayaller frambuazlı pasta, gerçekler üzerine pudra şekeri serpilmiş ekmek balığı. (Namıdiğer cicipapa da çok lezzetlidir gerçi deyip karşılaştırma kazasına uğramadan parantezi kapatalım.)

Bizim Suphi pek o cayırtıyı koparacak durumda değil ama... Sınavlardan aldığı not otuzu aşmayınca, eve şenlikli bir karne getirmesi de hayal oluyor çünkü. Suphi'nin, mutsuzluk yaratan bu durumla ilgili göz ardı edilmemesi gereken, kendince gerekçeleri var aslında: *"Öğretmen ya bildiğim bir soruyu anlaşılmaz bir cümle hâline getirip soruyor ya da fazla heyecanlandığım için cevaplar kafamdan uçup gidiyor."* Ne eğitim

sistemi ne eğitimciler ve ebeveynler ne de doğal olarak çocuğun kendisi "düşünme ve öğrenme sürecine odaklı, öğrenme sürecindeki sorunların nereden kaynaklandığını araştırmaya yönelik" üst bilişsel bir anlayışa sahip olmadıkları, yani "kendi düşünme süreçleri üzerine düşünmedikleri" için, "başarısızlık" durumları karşısındaki tutumlarıyla Miyase Sertbarut gibi gündelik hayatı şahane bir mizahla ve keskin bir eleştirel bakışla ele alan bir yazara, istemediği kadar malzeme yaratırlar. (Yine bir paranteze girelim: Meraklısına, söz konusu üst bilişsel tutum için https://educamy.net/ust-bilissel-olmak-cocuklara-nasil-yardimci- olur/ bağlantısına göz atmalarını öneririm.)

Yazarın, "at kestanesi hediyesi" kâbusundan kurtulmak bağlamıyla sekiz bölümlük "skeç"ler olarak kurguladığı anlatıda, Suphicik yukarıda da belirttiğim gibi, ona öğrenme sürecinde yol gösterebilecek anlayışa ve tutuma sahip insanlarla karşılaşmadığı için, bu boşluğun da yarattığı çaresizlikle birtakım kolaycı kurnazlıklara, kabağın her defasında kendi başında patlayacağı hilelere başvurur. Her defasında kolaycı yöntemlerinin umulmadık sonuçlarıyla alaya alınan ve "kalbi ezilen" (aslında, *"kalp dediğin yumuşak kaslardan oluştuğuna göre, kemiklerden oluşan kafa, kol, bacak gibi kırılmaz ki, ezilir"* gibi işlek bir sorgulama becerisine sahiptir Suphi, ama ne çare!) Suphi "at kestanesi mağduriyetinden" kurtulabilecek midir acaba? Romanın sonunda bu sorunun yanıtı var elbette.

Miyase Sertbarut yarattığı çocuk karakterleriyle, "milenyum kuşağı, İnternet kuşağı, Z kuşağı" diye adlandırılan kuşağın özelliklerini, dünyasını, abartısı sırıtmayan ironik bir mizah duygusuyla yansıtan, gündelik yaşamın doğallığı içinde güncel olanı da maharetle anlatısına eklemleyen, eleştirel gerçekçi tutumunun oklarından her kesimi nasiplendirirken karakterlerini canlı kılmayı başaran özgün bir yazar.

Karne Hediyesi At Kestanesi, her bölüm kahkahalarla okunacak şenlikli ayrıntılara sahip, yediden yetmişe birçok insanın aynaya bakıyormuş gibi tanıdık karakterlerle karşılaşacağı, "ipliğimiz amma da pazara çıkmış yahu" deyip hafif bir mahcubiyet duygusuyla gülümseyecekleri bir roman.

En son okudukları kitap üniversitenin ilk yıllarındaki *Araba Sevdası* (Suphi de bu adı duyunca, kitabı reklam broşürü sanıyor) ve "yağ yiyerek yağ yaktıran" popüler diyet kitabı olan; çocuklarıyla birlikte kitap okuma ve o kitaptan sınava girme projesinden(!) kaytarmak için olmadık bahaneler icat eden; telefon mesajlarını, mailleri bile okumaya vakitleri olmadığını söyleyip televizyonda yedi diziyi takip eden ebeveynler; öğrenciler selam vermediğinde sinirlenen ama selama karşılık vermeyen öğretmenler; annesinin hamur işi yemesini istemediğini söyleyen torununa *"Annen de başımıza Canan Karatay kesildi, sanki beslenme profesörü"* diye söylenen babaanneler... hayatın içinden daha ne sahneler... Yerine göre Greta Thunberg de Aleyna Tilki de romanın bir köşesinde bir vesileyle beliriveriyor.

İliklerine kadar teknolojik aygıtlarla haşır neşir, birbirlerini "trolleyen", "on-line'da kafa dengi oyun arkadaşı ararken" trollenen, sınav soruları karşılığında yüksek seviyelere ulaştığı "Pokemon Go" hesabını vermeyi öneren, bilgisayar oyunlarında "Game over, level, start, finish, score..." gibi İngilizce sözcükleri öğrenerek İngilizce çalıştığını düşünen, *"İyilik ve kötülük insanın içinde köşe kapmaca oynar, unutma sen hep ebesin, kötünün köşe kapmasına izin vermemelisin"* diyen babaannesine, *"Babaanne bu oyunun telefon uygulaması var mı?"* diye soran Suphi ve Suphiler...

Bir çocuk kitabına, kredi kartı ekstresindeki rakamı nasıl ödeyeceği ve ev sahibinin kira artırımı talebini nasıl savuşturacağı düşüncesiyle bunalmış bir müdür yardımcısını, artı eksi yönleriyle bu kadar doğal ve mizahi bir tatla yerleştirerek karakterinin insaniliğini derinleştirmek ayrı bir anlatım ustalığı olsa gerek. Kitabın son bölümündeki, temel meseleye bulunan çözümün biraz aceleye getirilip getirilmediğini düşündüğümü de belirtmeden geçemeyeceğim ama.

Zekice kurgulanmış ayrıntılarla, kahkahaların birbirini izleyeceği bir okuma keyfi sunuyor Miyase Sertbarut.■

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★★★
Kurgunun özgünlüğü-tutarlılığı	★★★★★★★★★☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★☆
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★
Redaksiyonun titizliği	★★★★★★★★★★

Büyüme meselesi

Hikâyenin kurmaca ve gerçek arasında gidip gelen gizemli dili ve anlatıcıyla duygudaşlık kurmaya imkân veren anlatımı, okurun ilgisini son ana dek diri tutuyor.

Yazan: **Seda Akipek**

"Ben bebek değilim, iki yaşındakiler bebek. Üç yaşımdayım ben. Bak, üç: bir, iki, üç."

"Beş buçuk!"

"Bu yaz yedi olacağım."

Çocukların yaşlarıyla ilgili yorumları çoğu zaman yetişkini gülümsetir. Ancak yorumlardaki o gülümseten detaylara mercekle baktığımızda, çocuğun hayatında kapladığı bu zamansal alanın hatırı sayılır uzunlukta bir yaşam tecrübesine işaret ettiğini kabul eder, onlara hak veririz. Yaş almak, çocuk için büyüme meselesidir. Mümkün olsa basamakları üçer beşer çıkılacak upuzun merdivendeki tırmanma yarışı gibi. Ama bazı basamaklar var ki bir an için bile olsa durmak, soluklanmak istiyor insan. Birilerine, bir şeylere veda etmek için fırsat kolluyor. Tıpkı *Kamptaki Kaplan*'ın anlatıcısı çocuğun yaptığı gibi.

Kamptaki Kaplan
Susan Choi
Resimleyen: John Rocco
Türkçeleştiren: Aylin Kürkçü
Editör: Suat Hayri Küçük
A7 Kitap, 40 sayfa

Pulitzer finalisti Susan Choi'nin çocuklar için ilk kez kaleme aldığı hikâyeye, Caldecott-Honor ödüllü çizer John Rocco eşlik etmiş ve *Kamptaki Kaplan,* Aylin Kürkçü çevirisiyle Türkçeleşerek okurla buluşmuş.

Her yıl ailece gittikleri kamp gezisi bu yıl anlatıcı çocuk için biraz farklı. Çünkü o, kamptan döner dönmez ilkokula başlayacak. Bu geziyi farklı kılan başka bir sürpriz daha var: Kamp alanında karşılarına çıkan kaplan; dahası bu kaplanın bir çadır isteyip onlara katılması. Bu geziyi unutulmayacak bir anıya dönüştüren kaplan sayesinde çocuk, büyürken geride bıraktıklarına veda etme şansı bulurken bir yandan da yeni sorumluluklarını, yetkinliklerini ve ilklerini kucaklar. Doğadaki birliktelikleri çocuğun kaplanla beraber çıktığı içsel yolculuğu da yanına katar.

Hikâyenin kurmaca ve gerçek arasında gidip gelen gizemli dili ve anlatıcıyla duygudaşlık kurmaya imkân veren anlatımı, okurun ilgisini son ana dek diri tutuyor. Çizimlerse yerinde kullanılmış form, doku ve ton detaylarıyla metnin atmosferini tam da olması gerektiği yerden yakalıyor, okuma keyfini katmerliyor.[1]

Bu kitap da gösteriyor ki ister çaya gelsin ister kamp gezimize misafir olsun, kaplanlarla birlikte çıkılan içsel yolculukların yeri bambaşka oluyor.■

1 Maalesef bu türden bir orantıyı, baskı kalitesiyle okuma keyfi arasında yakalayamıyoruz.

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Dilin akıcılığı	★★★★★★★☆☆☆
Öykünün özgünlüğü	★★★★★★★☆☆☆
Grafik tasarım	★★★★★★★★☆☆

Güneş yeniden doğacak!

Yavru kutup ayısı her ne kadar bir başına kalsa da annesinin güven verici sözleri yolculuğu boyunca onu hiç yalnız bırakmıyor.

Yazan: Çağla Vera Kılıçarslan

Yarın Hava Güzel Olacak, ismiyle umudu çağrıştırdığı kadar, güzel havadan bahsettiğimizde, bunun kime ne anlam ifade ettiği sorusunu da gündemine alan bir resimli kitap.

Sırtlan Çocuk etiketiyle bize ulaşan hikâyede, küresel ısınma nedeniyle bozulan doğal yaşam alanlarında, anne ve yavru kutup ayısına konuk oluyoruz. Eriyen buzullar, artan su seviyesi ve kötü hava koşulları karşılıyor ilk sayfalarda bizleri. Sisle birlikte griye dönen hava, kopacak fırtınanın olduğu kadar gerçekleşecek talihsizliğin de habercisi âdeta. Kahramanlarımız, konakladıkları buzulun tepesinde kötü havanın düzelmesini beklerken korkulan olur, eriyen buzuldan kopan bir parça, anne ve yavruyu birbirinden ayırır. Sonrasında, yavru ayının annesine kavuşma macerasına tanıklık ederiz.

Yarın Hava Güzel Olacak
Rosie Eve
Türkçeleştiren: Füruğ Karagöz
Editör: Emre Yavuz
Sırtlan Kitap, 40 sayfa

Yavru kutup ayısı her ne kadar bir başına kalsa da annesinin güven verici sözleri yolculuğu boyunca onu hiç yalnız bırakmıyor. Kaygı ve belirsizlik hisleri onu sardığı en zor anlarda bile, bu güven sayesinde cesaret gösterip mücadele edebiliyor yavru kutup ayısı. Yazar Rosie Eve de anne kutup ayısı gibi, okurunun kulağına güneşin hep yeniden doğacağını usanmaksızın fısıldıyor.

Kitabın çizimlerinde mavi ve beyazın tonları hakim. Rosie Eve, çizgilerini ince ve hafif olduğu kadar yoğun tutmuş. Yan yana gelerek bir doku oluşturan bu çizgiler; göğün, denizlerin ve buzulların insanın bakışını büyüleyen bir yoğunlaşmadan, bir araya gelişlerden oluşan mevcudiyetlerinin çarpıcılığını ortaya koyuyor.

Yazar, öyküsünde, dünyanın yok oluşun eşiğinde olduğunu, bunu engellemek için harekete geçilmesi gerektiğini ve dünyayı korumak zorunda olduğumuzu hatırlatıyor bize. Açıkçası dünyayı bekleyenleri gösterip bizi eyleme çağıran bu kitabın bir yerinde -örneğin kitabın sonunda bulunan "Kuzey Kutbu Hakkında" isimli bilgi verici parçada- küresel ısınmanın ne olduğuna ya da nasıl meydana geldiğine değinilmesini de beklerdim.■

Dilin akıcılığı ve açıklığı	★★★★★★★★☆☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Grafik tasarım ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

Bana sırrını söyler misin?

Yazarın 2007'de evlat edindiği kızının ilham kaynağı olduğu bu kitabın hikâyesi, Moria'nın çorabında sallanan ipi çekmesiyle başlıyor.

Yazan: **Fethi Yılmaz**

Çocukların başkalarından sakladığı küçük sırları olur. Zaman zaman kendilerinden bile... Bazen kendilerini suçlu hissedip korktukları için bazen de hiç anlayamadığımız farklı bir sebepten dolayı... Bugün yetişkin olan herkesin, çocukluk dönemlerinde yaşamış olduğu benzer anıları olduğuna eminim. Hepimiz, kimsenin bilmesine gerek yok, dediğimiz küçük sırlar biriktirmişizdir. Bu sırlar çoğu zaman unutulur gider ama kimi zaman da taşıdıkça yoran kocaman bir yüke dönüşür ve hiç ummadığın anda karşılarına çıkıverir. Suçlu hissettirir, korkutur, utandırır...

Bir Karın Dolusu Sır
Pimm van Hest
Resimleyen: Nynke Talsma
Türkçeleştiren: Lale Şimşek Çalışkan
Editör: Hazel Bilgen
Yapı Kredi Yayınları, 32 sayfa

Hollandalı yazar Pimm Van Hest'in yazdığı, Nynke Talsma'nın resimlediği ve Lale Şimşek Çalışkan'ın çevirisini yaptığı *Bir Karın Dolusu Sır*, yaşanan ne olursa olsun ailelerinden saklamamaları gerektiği konusunda çocuklara cesaret verici bir örnek sunuyor. Yazarın 2007'de evlat edindiği kızının ilham kaynağı olduğu bu kitabın hikâyesi, Moria'nın çorabında sallanan ipi çekmesiyle başlıyor. Bir anda çorabında kocaman bir delik oluşuyor. Bu durumun annesinin hiç hoşuna gitmeyeceğini düşünüp hiçbir şey anlatmamaya karar veriyor. Bu küçük sır, bir metafora dönüşüyor ve sakladıklarını karnında biriktirmeye başlıyor. Yemek istemediği armudu çöpe atması ikinci küçük sırrı oluyor. Yapıp sakladığı başka sırları da bunu takip ediyor. Kimseye söyleyemediği sırlar karnında biriktikçe birikiyor. Bir süre sonra sakladığı sırların karnını ağrıttığını ve onu üzdüğünü fark ediyor. Anne ve babasının ona verdiği cesaretle karnında sakladığı bütün sırlar ağzından dökülüyor. Peşinden hep birlikte yaşadıkları mutluluk ile de hikâye sonra eriyor. Kitabın ismi ilk okuyuşta zor anlaşılsa da hikâye ile birlikte daha da anlam kazanıyor. Moria'nın dilinden nahif anlatımı ve keyifli illüstrasyonları ile bir sonra ki sayfa da ne var diye merak uyandırıyor.

Yaşananları saklamanın fayda getirmediğini gösteren ve çocuklara konuşma cesareti kazandırmanın önemini vurgulayan Moria'nın hikâyesi, çocuklar ve geçmişte çocuk olduğunu hatırlayan herkes için etkileyici bir rol üstleniyor.■

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★☆☆
Kurgunun özgünlüğü-tutarlılığı	★★★★★★★★★☆
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★☆
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

Dünyanın sesine ihtiyacı var, haydi söyle!

Yazan: **Dilek Büyük**

Reynolds'ın şefi olduğu bir dünya korosuna katılmış hissiyle okuyoruz metni ve zihnimizde "söyleyebileceklerimizin" hızla akmaya başladığını fark ediyoruz.

Sustuğumuz olur bazen. Aslında dışarı çıkmak isteyen sözler, duygular, ifadeler hep vardır ama bazen içimizin derinlerine takılır, biz onu çıkarmaya karar verinceye dek üstü örtüldükçe örtülür. Sonra da susuveririz. Oysa susmasak, yanımızdakine, karşımızdakine, uzağımızdakine anlatabilsek kendimizi, derdimizi; hem biz daha iyi hissedeceğiz hem hayata dair birini, bir şeyleri değiştireceğiz belki.

Tüm bunları bazen çok iyi bilsek de yapamayabiliyoruz. Söyleyemeyebiliyoruz. Belki utançtan, belki korkudan. İşte böyle zamanlarda içimizdekini dışımıza taşıyacak bir hareketlendirici kolaylaştırır işimizi. Peter H. Reynolds, *Bir Şey Söyle!* kitabıyla işte tam da bu konuda sihirli bir değnek gibi çıkıyor karşımıza. Kısacık, sade ifadeler ve ona eşlik eden çizimlerle içimizdeki gücü yeniden kanatlandırıyor. *Nokta* ve *Mış Gibi* kitaplarında yaptığını bu kez biraz daha genişleterek çıkıyor okurun karşısına.

Bir Şey Söyle!
Peter H. Reynolds
Türkçeleştiren: Berrak Kayaoğlu
Yayıma Hazırlayan: Hülya Şat
Altın Kitaplar, 40 sayfa

Farklı, çekingen, kararsız olsak da söyleyecek bir şeyimiz olduğunu ve yüksek sesle, fısıldayarak, hatta yazarak, çizerek ve daha bir sürü farklı yolla kendimizi ifade edebileceğimizi anlatıyor. Olumlu ve olumsuz duygularımızı paylaşmanın iyiliğinden, haksızlık karşısında ses vererek mağdurun yanında olmaktan bahsediyor, söylediklerimizle büyük ya da küçük ama mutlaka değişiklik yaratabilecek güçte olduğumuzun altını çiziyor. Ve bunu öyle sade ama güçlü bir akışla başarıyor ki, Reynolds'ın şefi olduğu bir dünya korosuna katılmış hissiyle okuyoruz metni ve zihnimizde "söyleyebileceklerimizin" hızla akmaya başladığını fark ediyoruz.

Reynolds söylenmesi gerekenlerin çoğaldığı bir dünyada, bir şey söylememiz gerektiğini küçüklere öğretirken büyüklere de hatırlatıyor. Kitabı okuduğumda Özdemir Asaf'ın "Söyle" şiirinin bir yerinde şöyle sorduğunu hatırladım:

...

Sen bilir misin, bilir misin sen
Korkmasını, korkuyu, korktuğunu,
Söyleyebilir misin korkmadan.

Kavgadan, aşktan, umuddan
Dönüp susabilir misin sen..

...

Zihnimde Ö. Asaf'ın mısralarını yanıtlıyor şimdi P. H. Reynolds: *"Susma! Ve hazır olduğunda bir şey söyle!"* ■

Dilin açıklığı ve akıcılığı	★★★★★★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★★★★★★★
Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Kapak tasarımı ve baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

Bir kitap dünyaya ilham verebilir mi?

Yazarımız Doğan Gündüz'ün, Peter H. Reynolds ile gerçekleştirdiği söyleşinin ikinci bölümünü dikkatinize sunuyoruz. Söyleşinin ilk bölümüne önceki sayımızdan erişebilirsiniz.

Söyleşi: **Doğan Gündüz - Peter H. Reynolds**

Doğan Gündüz: *İşbirliğinin sizin için çok önemli olduğunu biliyorum. Benden Bir Tane Daha Olsa güzel bir hikâye. Hikâyenin son cümleleri "O zaman bütün ihtiyacım olan şey tek bir LEO. Sadece ben, sadece bir ... hayal kurmak için zamanı olan."*

Tek bir Leo olmak işbirliği ile çelişmiyor mu?

Peter H. Reynolds: Sanatçılar esnektirler. Projeye katılmaları için başkalarıyla ne zaman irtibata geçileceğini ve kendilerini dinlemek-rahatlamak ve toparlanmak için inzivaya çekilecek sessiz bir yer bulmanın zamanını biliyorlar. Her şey dengeyle ilgili. Çok şey yapmaya çalışan biri yıpranabilir ve bu yaratıcı hissetmek için ideal değil. *Benden Bir Tane Daha Olsa* kitabımın amacı, bizlere, meşgul, yaratıcı insanlara, kendimize dikkat etmemiz gerektiğini hatırlatmak içindi. Etrafımızdakiler, bizim tazelenmiş hâlimizi takdir edeceklerdir.

DG: *Mış Gibi, sizin en sevdiğiniz kitaplardan biri. Hikâyesi, Ramon'un kendini keşfetmesi ve tanıması hakkında. Resim, şiir, sanat insanın kendini bulmasında, oluşturmasında kuşkusuz en iyi yol gösterici. Ama bir yandan da yaşamın kendisi sanat ile ifade edilemeyecek, sadece yaşanabilecek kadar biricik. Mış Gibi, ben de bu düşünceleri çağrıştırdı. Sanat ile özgürleşmek veya sanatın tutsağı olmak arasındaki kaygan yola dikkat çeken bir metin. Sanatsal üretiminizin hayatın elinizden kaçıp gitmesine yol açabileceği endişesini yaşıyor musunuz?*

PHR: Çok hoş, sanat ve hikâye yaratmak, benim için, "hayatın tadı"nı çıkarmaktır. Her şeye rağmen insan, özel olarak iyi bir kahveyi keyifle içmek, bir arkadaşla laflamak, bulutların geçişini izlemek için de ara vermelidir. Merak etmeyin, bunlara düzenli olarak hayatımda yer veriyorum.

DG: *Kalbinin Sesi'nde Raj içinden geldiği gibi çalarak bir müzik yolculuğuna çıkıyor. Yeteneğini gören babasının yönlendirmesiyle aldığı eğitimle yetkinleşirken bir o kadar da müzikten, aslında kendi doğallığından ve yaratıcılığından da uzaklaşıyor. Kendini bulduğu müzik zamanla onun için bir yüke dönüşüyor. Kalbinin Sesi'nde sanatı (müziği) yürekten hissederek yapmakla bir görev olarak yapmak arasındaki derin uçurumu görüyoruz.*

Çocukların yaratıcılığını beslemeye çalışırken onların isteklerini/sevgilerini köreltmemek için nasıl bir yol izlemeli?

PHR: Çocuklar bir yetenek ya da ilgi pırıltısı gösterdiğinde, bunu keşfetmelerine izin verin, hiç olmazsa, bunu hayatlarında büyük bir şey yapmak isteyip istemediğini seçmelerine izin verin. Eğer onlara keyif veriyorsa, piyano çalacaklar -ya da herhangi bir enstrüman veya kendini ifade edebileceği herhangi bir yaratıcı araç ne olursa olsun- çünkü yapmak İSTİYORLAR. Bazısı çalması, yazması, yaratması GEREKTİĞİNİ nefes almak zorunda olduğunu keşfeder gibi keşfedecektir. Bu bir seçenek değil. Diğer tavsiyem yaratmanın iyi hissettirdiğini, keyif alınan bir şey olduğunu çocuklarınıza göstermeniz. Bunu birçok yolla deneyimleyebilirsiniz- takdir ederek, deneyerek, ustalaşarak, bir sanat veya zanaata hayatınızı adayarak.

DG: *Bir Şey Söyle!, düşüncelerinizi resimlerle bezeyerek doğrudan doğruya aktardığınız bir kitap. Şiddeti barış ile durdurmak için bir çığlık, bir bildiri. İnsanları cesaretlendirmek ve umutlarını beslemek için bir sesleniş. Ancak, açıkça söylemek gerekirse, bütün mesajlar doğrudan doğruya verilmiş ve burada hikâyenin eksikliğini hissediyorsunuz. Benzer bir anlatıma Be You'da da (Kendin Ol) rastlıyoruz. Bu iki kitabı hangi kategoriye yerleştirebiliriz?*

PHR: Bu ikisi hikâye kitabı değil, daha çok "harika insanlar için el kitapları" dır. *Bir Şey Söyle!*'de okuyucuların tümünü seslerini dünyayla paylaşmaları için kışkırtmak istedim. Mutsuzluk, çirkinlik, kabalık veya zulüm gördüklerinde sessiz kalmamalarını istedim. Okurlarımın daha iyi ve daha barışçıl bir dünya için çalışmalarını istedim. Sanırım barışın, nezaketin ve pozitifliğin taraftarı olduğumdan bu iki kitapta doğrudan sesleniyorum. Bu gezegende yedinci on yılıma girerken boşa geçirecek çok fazla zamanım yok. İnsanları kendilerinin en iyi hâlleri olmaya –bu dünyayı daha iyi yapar- teşvik edecek bazı araçlar geride bırakabilirsem, mutlu bir adam olarak öleceğim.

DG: *Kelime Koleksiyoncusu'nun benim için öne çıkan iki mesajı var:*

Birincisi, okuyucuya tek kuruş harcamadan koleksiyon yapabileceğini söylüyor.

İkincisi, bir kelimeyi yaşatmak bir var olma meselesidir. Her geçen gün kaybolan birçok dil var ya da iktidarlar tarafından yasaklanan bazı diller var. Bu açıdan baktığımızda Kelime Koleksiyoncusu, okuyuculara yaratıcı olmalarını ve umutlarını kaybetmemelerini, her zaman yapacak bir şeylerin olduğunu ve var olabilmek için kelimelerini biriktirmelerini öneriyor.

Kitaptaki şu cümleyi önemli buluyorum: "Ne kadar çok kelime bilirse, düşündüğünü, hissettiğini, hayallerini o kadar anlaşılır şekilde dünya ile paylaşabilirdi."

Bu kitabı yapmaktaki esin kaynağınız neydi?

PHR: Kelime biriktirmenin ekonomik yanını düşünmemiştim. Bu doğru gerçi. Bedava. Zihinle ya da kelimeleri not almak için bir kurşun kalemle herkesin yapabileceği bir hobi bu. Kelime Koleksiyoncusu için ilham kaynağım kendi deneyimlerim oldu. Gerçekten de sevdiğim kelimeleri yazdığım bir günlüğüm var. Kelime biriktirirken aldığım keyfi her yaştan okuyucuyla paylaşmak istedim. Okulda kelime biriktirmeye "kelime derleme" diyoruz. Çocuklardan tanımları ezberlemelerini istiyoruz. Bunun keyfi nerede? Kitabın etkisini https://www.wordcollector.org/ sitesini ziyaret ederek görebilirsiniz.

DG: *Jerome kelimeleri biriktiriyor, peki ya siz? Bir şey biriktiriyor musunuz? Biri bana Peter'ın ne biriktirdiğini sorarsa, yanıtım duygular olur. Yanılıyor muyum?*

PHR: Çocukken kitabın başında gördüğümüz şeylerin çoğunu biriktirdim. Kayalar, çizgi romanlar ve madeni paralar. Bugün fikirleri topluyorum. Kitaplarım var, karakterler ve hikâyeler için fikirlerle dolu kitaplarım var. Yeri gelmişken, kâğıda bayılıyorum. Her çeşit kâğıt. Küçük kartlar, büyük yapraklı ince kâğıtlar, kırtasiye malzemeleri ve zarflar da.

DG: *Farklılıklarımızla birarada olduğumuzu anlatan I'm Here (Ben Buradayım), sizin diğer kitaplarınızda olduğu gibi çocuklar kadar yetişkinlere yönelik de bir hikâye. Kitaplarınızı oluştururken başlangıçta aklınızda herhangi bir yaş ölçeği var mı?*

PHR: Tüm kitaplarım her yaştan insanlar içindir. Yaşlandıkça hikâyeleri ve mesajları daha çok anlarsınız.

DG: *Amherst'de bulunan Eric Carle Resimkitap Sanatı Müzesi'ndeki "Hayali Resimleyin: Çocuk Kitap-*

ları Yoluyla İnsan Hakları Hareketi'nin Öyküsü" sergisinde eseri yer alan 41 sanatçıdan birisiniz. 3 Temmuz'a kadar açık kalacak bu sergide hangi eseriniz sergileniyor?

PHR: Sergide yer almak çok hoş bir sürprizdi. Onur duydum. Müze aslında iki kişinin karşılıklı oturduğu, konuşup birbirlerini dinlediği görseli seçti.

A PAGE FROM I AM HUMAN BY SUSAN VERDE
ART BY PETER H. REYNOLDS

DG: *"Peace Train" (Barış Treni), Yusuf İslam/Cat Stevens'ın ünlü şarkılarından birisi. Teaser ve Firecat (1971) albümündeydi. Bu yıl "Barış Treni"nin 50. yıl dönümü. Bu yarım yüzyılda Vietnam'dan Suriye'ye kadar birçok savaş yaşandı. Biz hâlâ barış şarkıları söylüyoruz. Peace Train'in insanları barış içinde yaşamaya çağıran oldukça güzel sözleri var ve çok basit sorular soruyor: "Neden nefrete devam etmeliyiz? / Neden mutluluk içinde yaşayamıyoruz?"*

Şimdi PEACE TRAIN'i resimliyorsunuz ve kitap 11 Mayıs'ta yayınlanacak. Farklı kültürlerden yalınayak çocuklarla harika bir kapak sayfası var. Bu şarkıyı bir çocuk kitabı olarak resimlemeye nasıl karar verdiniz?

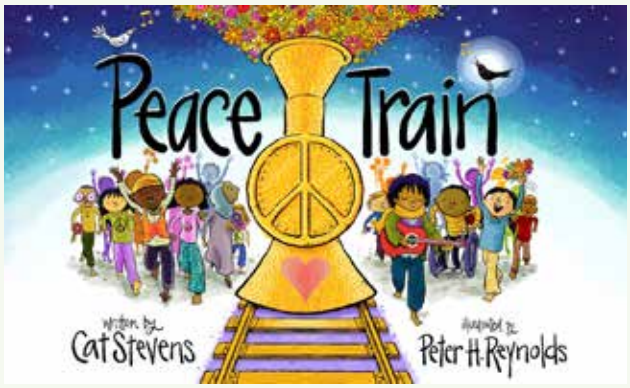

Diğer yazarların resimlediğiniz metinleri için de aynı soruyu soruyorum. Başkasının öyküsünü resimlemek için kriterleriniz nedir?

PHR: Yusuf Islam/Cat Stevens, New York'taki yayıncılar ve nihayet ajansım Holly McGhee aracılığıyla bana ulaştı. Sanatımı gerçekten çok sevdiğini ve şarkısının sözlerine hayat vermek için mükemmel olacağını düşündüğünü söylemişti. İnanılmaz bir telefon görüşmesiydi. Ona şarkılarını sevdiğimi ve bu albümün küçük bir çocukken yatak odamdaki pikap için aldığım ilk albümlerden biri olduğunu söyledim. Çocukken, herkesin eşit haklara sahip olacağı, yiyecek ve barınak sahibi olacağı ve barış içinde yaşayacağı tarihin altın bir dönemine geldiğimizi hayal ediyordum. İşte 50 yıl sonra bahsettiğiniz gibi pek çok savaşla karşınızdayız, ama yeni silahlarla yapılan yeni savaşla: Sosyal medya. Nefret ve gerçek dışı şeyler çok kolay bir şekilde anında yayınlanıyor. Ayrıca yaşadığımız çevreye karşı bir savaşımız var. Eh, pes etmemeliyiz. Yaratıcı olmalıyız. Bir kitap ve bir şarkı dünyaya ilham verebilir mi? Yapabileceklerine inanıyorum.

Kiminle ve neden işbirliği yaptığıma gelince: Okuyuculara ilham verecek ve onları bir şeyler yapmaya, bir şey söylemeye, bir şey için çabalamaya, bir şeyi ifade etmeye teşvik edecek projeler arıyorum. Çok fazla kelime gerektirmeyen hikâyeleri veya fikirleri severim. Basit ve anlaşılır. Susan Verde'nin *Müze* adlı eserini resmettim çünkü onun az sayıdaki kelimelerini tek bir kâğıtta okudum ve bu fikre anında âşık oldum.

DG: *En son resimkitabınız, Our Table (Bizim Masamız) 5 Ekim 2021'de çıkacak. Bu kitabı Mış Gibi'den sonra favorileriniz arasında birinci sıraya koyuyorsunuz. Tanıtım yazısında "Our Table'ı teknoloji tarafından kuşatıldıkça masası küçülen bir aile hakkında bir fabl, bir masal olarak yarattım. Violet not alır ve ardından harekete geçer," diyorsunuz. Yeni kitabınız hakkında bir şeyler daha söylemek ister misiniz?*

PHR: Geleceğe doğru ilerlerken, bildiklerimizin önemli olduğunu unutmamalıyız. Teknoloji hayatımızı değiştirdi, ancak insan olarak kim olduğumuzu değiştirmesine izin veremeyiz. Geleceğin portalından geçerken işe yaradığını bildiğimizi, en önemli olanını yanımızda taşıdığımızı unutmamalıyız. İnsan ilişkileri. Paylaşılan hikâyeler. PAYLAŞILAN HATIRALAR.

Hikâyede, teknolojiyi kötülemiyorum, sadece onu bir perspektife oturtmaya çalışıyorum. Hikâyedeki genç kız Violet, aslında sorunu çözmeye yardımcı olmak için ailesinin teknolojik cihazları kullanmasını sağlıyor.

Hikâye, dünyamız için de bir metafor. "Masanın etrafında toplanmamız" ve paylaşmamız, dinlememiz ve ortak bir zemin bulmamız gerekiyor. Elbette, birlikte gerçekten nefis bir ziyafet de çekebiliriz!

DG: *Peter, içten yanıtlarınız için çok teşekkür ederim. Bir gün birlikte aynı "masada" oturabilmek dileğiyle...*

PHR: Doğan, benim için bir zevkti! Ülkenizdeki okuyucularımın beni daha iyi tanımasına yardımcı olduğunuz için teşekkür ederim. Türkiye, çok sayıda kitabımı yayımlama ödülü kazanır. Geçmiş bir yaşamda Türkiye'de doğup büyüdüğümü düşünüyorum. Aynı duyarlılıkları paylaşıyoruz! Umarım "bizim masamız"a otururuz, beraber güzel, sert bir Türk kahvesi içeriz ve belki şimdi yaptığımız gibi birlikte de çizer ve boyarız. Bu sahneyi çok iyi görebiliyorum. Hayalin gücü!

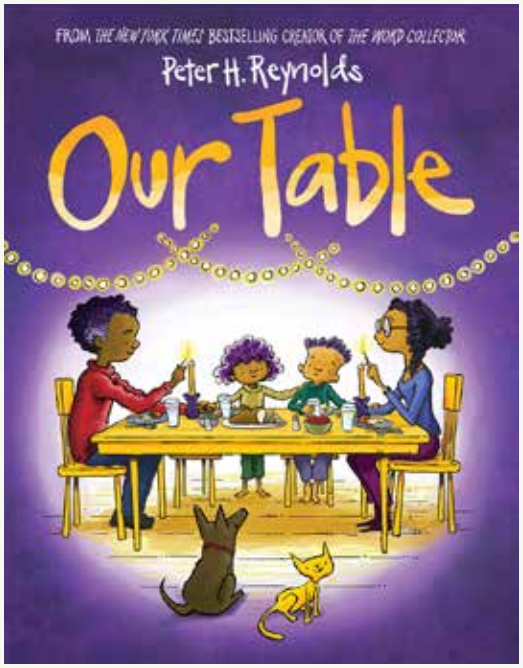

Söyleşinin bu bölümünde değinilen kitaplar:

Dünyanın En Küçük Hediyesi • Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Oya Alpar, Altın Kitaplar, 40 sayfa
Benden Bir Tane Daha Olsa • Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Oya Alpar, Altın Kitaplar, 32 sayfa
Kalbinin Sesi • Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Gökçe Yavaş, Altın Kitaplar, 32 sayfa
Bir Şey Söyle • Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Berrak Kayaoğlu, Altın Kitaplar, 40 sayfa
Be You (Kendin Ol) • Peter H. Reynolds, Orchard Books, 32 sayfa
Kelime Koleksiyoncusu • Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Oya Alpar, Altın Kitaplar, 40 sayfa
I'm Here (Ben Buradayım) • Peter H. Reynolds , Atheneum Books for Young Readers, 32 sayfa
I'm Human (Ben İnsanım) • Yazan: Suzan Verde, Çizen: Peter H. Reynolds, Harry N. Abrams, 32 Sayfa
Peace Train (Barış Treni) • Yazan: Cat Stevens, Çizen: Peter H. Reynolds, HarperCollins, 40 sayfa Basım Tarihi:11 Mayıs 2021
Müze • Yazan: Suzan Verde, Çizen: Peter H. Reynolds, Türkçeleştiren: Müren Beykan, Günışığı Kitaplığı, 36 sayfa
Our Table (Bizim Masamız) • Peter H. Reynolds, Orchard Books, 48 sayfa, Basım Tarihi: 5 Ekim 2021

Nehir gibi farklı ve özgür olmak

Yazan: **Erdi İnci**

Yazıp resimlediği *Şehirdeki Küçük* kitabıyla okurlarını ters köşe yapan Sydney Smith, *Nehir Gibi Konuşurum*'da da çizimleriyle bizi mest ediyor.

Kırmızı Kedi Çocuk, son zamanlarda oldukça başarılı çeviri eserlerle kütüphanemizi dolduruyor. Astrid Frank, Gideon Samson, şimdi de Sydney Smith... *Nehir Gibi Konuşurum* da şair Jordan Scott'ın yazdığı, Sydney Smith'in resimlediği ve şair Gonca Özmen'ın çevirdiği mükemmel bir resimli kitap olarak, çıktığı andan itibaren dikkatleri üzerine çeken bir eser oldu.

Nehir Gibi Konuşurum, kekeme bir çocuğun hikâyesini anlatırken bize iki dönem arasındaki farkı da çok güzel gösteriyor: Bir çocuğun kendi durumundan kaynaklı yaşadığı şiddetli kaygıyla aynı durumu artık yetişkin bir birey olarak göğüslemesi arasındaki fark. Çocukluğunda sınıfın bir köşesine sinen, dikkatler üzerine çekildiğinde görüşü bulanıklaşan çocuk, kekeme Jordan ile bu "farklılığını" şiirsel bir dille sunan yetişkin, kekeme Jordan'ı tanıyoruz bu kitapta. Yetişkin olunca mücadele etmesi, kimliğiyle barışması daha kolay olsa da ya çocuklukta yaşananlar? Sadece kekemelik de değil, "normalin" dışındaki her kimlik için durumun hemen hemen böyle olduğunu hatırlatıyor bize *Nehir Gibi Konuşurum.*

Nehir Gibi Konuşurum
Jordan Scott
Resimleyen: Sydney Smith
Türkçeleştiren: Gonca Özmen
Kırmızı Kedi Yayınları, 44 sayfa

Her zaman deriz ya "çocuk masumluğu" diye... Peki bu kitapta o göremediğimiz "çocuk masumluğu", bizim farklı karakterimizi neden rahatsız ediyor? Konuşulmayan bir zorbalık da söz konusu hikâyede. Sanki Jordan Scott bu kitapta daha çok yetişkinlerle konuşuyormuş gibi bu yönden bakınca. Çocuklar "farklıya" direkt ya da dolaylı yoldan zorbalık yapıyorsa bunun sebebi yetişkinlerdir, o "çocuk masumluğunu" temel alırsak. Jordan Scott yetişkinken onu bu kitabı yazmaya zorlayan da onun günümüzdeki akranları muhtemelen. Dolayısıyla şunu demeye getiriyor Jordan Scott "Bana çocukluğumu zehir eden sizden öte ebeveynlerinizdi, bu kitabı yazmamı sağlayan/yazmama sebep olan da sizsiniz." Biz yetişkinler, yeni kuşaklara yaklaşırken aynı yol izlenmesin diye yazılmış gibi *Nehir Gibi Konuşurum.*

Yazıp resimlediği *Şehirdeki Küçük* kitabıyla okurlarını ters köşe yapan Sydney Smith, *Nehir Gibi Konuşurum*'da da çizimleriyle bizi mest ediyor. Resimli kitaplarda metinle görselin uyumunu; görselin metinden bağımsız kendi diline de sahip olduğunu ve görselin metni desteklemekten çok daha fazlasını başardığı gerçeğini çok iyi örneklemiş bize. Resimli kitaplar aslen nedir sorusunun cevabı olmuş *Nehir Gibi Konuşurum.*■

Çizimlerin ifade gücü	★★★★★★★★★★
Öykünün özgünlüğü	★★★★★★★★★★
Grafik tasarım	★★★★★★★★★★
Baskı kalitesi	★★★★★★★★★★

22 FARKLI PRİMAT BANYO SIRASINDA BULUŞURSA NE OLUR?

Primatlar Banyo Sırasında, tekerlemeleri andıran şiirsel anlatımıyla 7'den 70'e herkes için keyifli bir okuma deneyimi sunuyor.

ucanbalik.com.tr
ucanbalikyayinlari

uçanbalık

Dünyaya en yakın bulutu bilir misiniz? İşte orası, harflerin diyarı.

Çok uzun zaman önce, insanlar yazmaya ihtiyaç duyduklarını anladılar. Ancak bunu nasıl yapacaklarını bilmiyorlardı. Tam o sırada, dünyaya en yakın bulut olan Alfabe Bulutu'nda yaşamlarını süren harfler, insanlarla iletişime geçip onlara yazıyı öğrettiler. Alfabe Bulutu'nun düzenli ziyaretçilerinden **Alp Gökalp**, bu dizide bizlere bazı bulut sakinlerinin hikâyelerini anlatıyor...

İllustrasyon: İpek Konak

CAN ÇOCUK

cancocuk.com cancocuk@cancocuk.com facebook.com/cancocukcom twitter.com/Can_Cocuk instagram.com/cancocuk